

2020

UNIVERZA NA PRIMORSKEM
FAKULTETA ZA MANAGEMENT

MAGISTRSKA NALOGA

MAGISTRSKA NALOGA

TINA TRATNIK

TINA TRATNIK

KOPER, 2020

UNIVERZA NA PRIMORSKEM
FAKULTETA ZA MANAGEMENT

Magistrska naloga

AKADEMSKA PROKRASTINACIJA

Tina Tratnik

Koper, 2020

Mentor: izr. prof. dr. Klemen Širok

POVZETEK

Prokrastinacijo opredeljujemo kot posameznikovo težnjo k odlaganju. Prepoznavanje prokrastinatorjev je pomembno za fakulteto, državo, in tudi za posameznika. Namen izvedene raziskave je pravočasno prepoznavanje dejavnikov prokrastinacije. Slednje za fakulteto prinaša izhodišča za preprečevanje tovrstnega pojava. Ugotovljeno je bilo, da so najbolj pogosti dejavniki prokrastinacije, ki izvirajo iz posameznika, upad motivacije in pomanjkanje časa, med dejavnike, ki izvirajo iz sistema, uvrščajo predolge birokratske postopke, medtem ko državi pripisujejo nezmožnost zaposlitve na nivoju dosežene izobrazbe. Zaključek študija bi bil manj zapleten, če bi se študij zaključilo z dodatnimi izpiti, ali pa bi v predmetnik dodali predmet, ki bi vseboval izdelavo zaključne naloge.

Ključne besede: prokrastinacija, akademska prokrastinacija, razlogi, Fakulteta za management, preprečevanje.

SUMMARY

We define procrastination as an individual's tendency to delay. Identifying procrastinators is important for the faculty, state, and also for the individual. The purpose of the conducted research is to identify factors of procrastination in a timely manner. This brings to faculty positions to prevent such an occurrence. It was found that the most common factors of procrastination, arising from a decline in individual motivation and lack of time, the factors that originate from the system include excessive red tape, while the country attributed to the inability to work at the level of educational attainment. Completion of the study would be less complicated if the study is finished with additional exams, or to add to the curriculum subject, which would include the production of a thesis.

Keywords: procrastination, academic procrastination, reasons, Faculty of Management, prevention.

UDK: 331.101.3:378(043.2)

ZAHVALA

Zahvaljujem se mentorju izr. prof. dr. Klemenu Široku za strokovno pomoč in usmerjanje med raziskovalnim delom, ter vse nasvete in popravke pri pisanju magistrske naloge.

Zahvaljujem se vsem študentom Fakultete za management, ki so bili pripravljeni na sodelovanje in so s svojimi odgovori pripomogli, k zaključku moje raziskave.

Zahvaljujem se staršema, Milanu in Tanji Tratnik, ki sta mi stala ob strani ob težkih dneh, med pisanjem magistrske naloge.

Zahvaljujem se tudi vsem prijateljem, ki so mi ves čas znova vlivali motivacijo, da nisem obupala med pisanjem.

VSEBINA

1	Uvod	1
2	Prokrastinacija	7
3	Akadska prokrastinacija	10
3.1	Opreelitev akadske prokrastinacije	10
3.2	Opreelitev akadske prokrastinacije	11
3.2.1	Časovna komponenta akadske prokrastinacije	11
3.2.2	Iracionalna komponenta akadske prokrastinacije	12
3.2.3	Operacionalne opreelitve	13
3.2.4	Večdimenzionalna definicija akadske prokrastinacije	13
3.3	Študije o razširjenosti akadske prokrastinacije	14
3.4	Psihološki mehanizmi akadske prokrastinacije.....	14
3.5	Izvor akadske prokrastinacije.....	19
3.5.1	Kognitivne ali vedenjske komponente prokrastinacije.....	19
3.5.2	Afektivne ali čustvene komponente prokrastinacije.....	20
3.5.3	Koativne ali motivacijske komponente prokrastinacije.....	21
3.5.4	Družbene komponente prokrastinacije.	21
3.6	Členitev vzrokov glede na izvor	23
3.6.1	Vzroki na nivoju posameznika	23
3.6.2	Vzroki na organizacijskem nivoju	23
3.6.3	Sistemska-organizacijski razlogi	25
4	Metode merjenja akadske prokrastinacije	27
4.1	Lestvica akadske prokrastinacije APS SI	27
4.2	Lestvica splošnega odlašanja GP	27
4.3	Lestvica odlašanja za študente	28
4.4	Lestvica splošne in akadske samopodobe	29
4.5	Lestvica splošne samoučinkovitosti.....	29
5	Raziskava	31
5.1	Zasnova raziskave	31
5.2	Opreelitev populacije in vzorca	32
5.3	Opis poteka izvedbe intervjujev	32
5.4	Operacionalizacija.....	32
5.5	Analiza podatkov	36
5.6	Predpostavke in omejitve	36
6	Analiza in intrpretacija rezultatov	37
6.1	Analiza in intrpretacija rezultatov	37
6.2	Ključne ugotovitve raziskave	48
6.3	Odgovori na raziskovalna vprašanja	50
7	Sklep	53

Literatura.....	55
Priloge.....	61

SLIKE

Slika 1: Primerjava med vpisanimi študenti v magistrski študij in dejansko zaključenim magistrskim študijem	4
---	---

PREGLEDNICE

Preglednica 1: Operacionalizacija raziskovalnih vprašanj	33
--	----

KRAJŠAVE

APS SI	Lestvica akademske prokrastinacije
FM	Fakulteta za management
GP	General Procrastination Scale
ISIC	International student identity Card
PASS	Procrastination Assessment Scale-Students
SDQIII	The Self-Description Questionnire III

1 UVOD

Prokrastinacija postaja v sodobnem času vedno večji izziv tako za posameznike kot tudi za organizacije. Prokrastinacija, ki je drugače poimenovana tudi odlašanje, se pojavlja na vseh področjih našega življenja. Ljudje odlašajo z delom v službi, doma ali kot v našem preučevanem primeru pri akademskih obveznostih. Problematika prokrastinacije sega daleč v zgodovino, akademsko prokrastinacijo pa se pogosteje omenja šele zadnjih nekaj let. Posledice prokrastinacije so razvidne tako v učinkovitosti posameznika, kot tudi znotraj organizacije, v kateri ta deluje. Prokrastinacijo, kot so jo obravnavali in razumeli v zgodovini, ne gre enačiti z današnjim dojemanjem, niti ne moremo prokrastinacije enačiti z razlogom, da so ljudje (danes) manj zagnani in delavni. Korasa (2019) meni, da je potrebno prokrastinacijo prepoznati kot vzgib, ki nam preprečuje, da bi opravili, kar moramo. Ob tem imamo lahko občutek, kot da sta v nas dva dela. Eden je tisti, ki načrtuje prihodnost, postavlja cilje in je pravzaprav zares motiviran, da doseže zastavljeni cilj. Drugi pa je tisti, ki bi se moral v sedanjosti, torej v tem trenutku, aktivirati. Vsako posameznikovo dejanje lahko danes monetarno ovrednotimo in v tem kontekstu si nihče ne more privoščiti neproduktivnosti, saj je čas izenačen z denarjem. Glavni problem, s katerim se danes soočamo pri akademski prokrastinaciji, je, da se za potrebe študija porabi vse preveč proračunskih sredstev in časa, ki bi ga sicer lahko učinkovito porabili drugje oz. za druge namene.

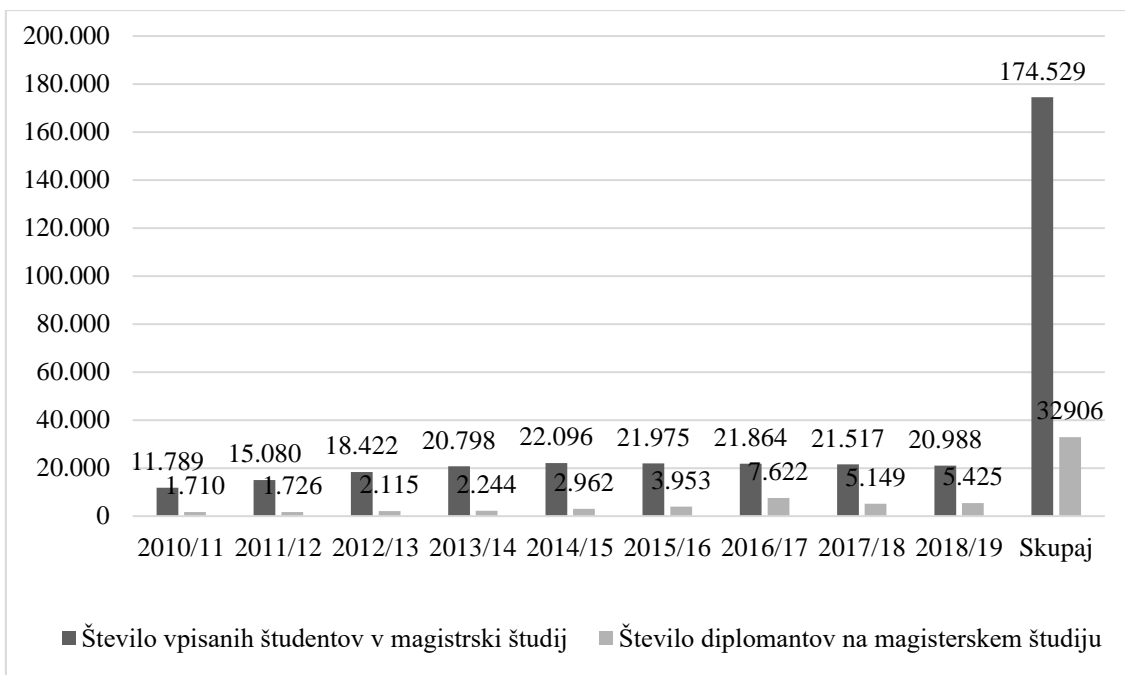
Akademsko prokrastinacijo nam prinaša izzive na ravni posameznika, na nivoju sistema, hkrati pa tudi države. Označimo jo lahko kot vzročno-posledično verigo, ki se prične pri posamezniku in konča na nivoju države. Ministrstvo za šolstvo načeloma omogoča brezplačno izobraževanje, kar pa ne sme biti razumljeno kot podpora države, da se študij ne zaključi, temveč je bistvo podpora oziroma doprinos, da posamezniki za študij porabijo manj denarnih sredstev, kot bi jih v primeru ne vključevanja države v sam proces. Ne glede na to, da politiki razlagajo, da je študij brezplačen, v Sloveniji temu še zdaleč ni tako. Rednim študentom ni potrebno plačevati šolnin, a kljub temu so stroški življenja med študijem visoki in marsikdo se znajde v položaju, ko ni dovolj bogat, da bi iz žepa vlekel šope kovancev in plačeval študij otroka, a tudi ne dovolj reven, da bi država dala štipendijo. Zaradi tovrstnih verižnih pojavov se pogosto izkaže, da študenti ob podaljševanju študija neupravičeno izrabljajo sredstva iz javnega proračuna. Študenti, ki že uspešno zaključijo študij, naposled težje najdejo zaposlitev ustrezno njihovi izobrazbi, zato študij namerno podaljšujejo, da se lahko poslužujejo dela preko študentske napotnice, ki jim hkrati tudi omogoča določene ugodnosti in nabiranje delovnih izkušenj. Marsikateri mojster najrazličnejših strok trenutno zasluži veliko več kot marsikateri diplomant. Pravzaprav tudi nekoliko prej dobi zaposlitev, čeprav podatki kažejo, da lahko v Sloveniji na vseh področjih službo dobimo relativno hitro. Seveda gre za povprečja, ki ne razkrivajo zgodbe posameznikov, ki kljub aktivnemu iskanju v evidenci brezposelnih ostajajo tudi več let. V povprečju po zaključenem študiju najhitreje dobijo redno zaposlitev tisti, ki so izbrali naravoslovni študij, medtem ko študenti z zaključenim družboslovnim študijem na redno zaposlitev čakajo dlje časa (Švab 2012).

Študij prinaša posamezniku različne prednosti, kot tudi slabosti, ki pa se na individualni ravni razlikuje glede na stopnjo izobrazbe. Ugodnosti, ki jih je deležen študent v času aktivnega ali pasivnega študija, so študentsko delo, študentska prehrana, cenejši dostopi do kulturnih dogodkov in raznih športnih aktivnosti, krito zdravstveno zavarovanje, ISIC (International student identity Card) – popusti in ugodnosti pri letalskih kartah in izbranih avtobusnih prevozih itd. Razloge za odlašanje pri diplomiranju gre delno pripisati tudi pravicam (in ugodnostim), ki izhajajo iz statusa študenta (subvencije za zdravstveno zavarovanje, prehrano, prevoz, možnost štipendiranja ter delo prek študentskega servisa), predvsem pa ne motiviranosti študentov za zaključek. V okviru statusa študenta veljavna zakonodaja (Zakon o visokem šolstvu (Uradni list RS, št. 32/12 – uradno prečiščeno besedilo, 40/12 – ZUJF, 57/12 – ZPCP-2D, 109/12, 85/14, 75/16, 61/17 – ZUPŠ in 65/17) zagotavlja pogojno dodatni dve leti ne glede na trajanje študijskega programa (ponavljanje letnika ali sprememba študijskega programa/smeri ter pogojno dodatno leto (12 mesecev) po zaključku zadnjega semestra) (Univerza na Primorskem 2019). Omenjene ugodnosti v večji meri koristijo dodiplomski študentje, za podiplomske študente pa le te nimajo neke dodane vrednosti, saj so v večini že zaposleni. Glavni problem študentskega življenja je, da morajo študentje sami služiti denar, da lahko pokrijejo stroške študija (knjige, vpisnina, prehrana, prevoz na predavanja, fotokopiranje zapiskov, razni stroški za pokrivanje zaključne naloge ...). Urniki na fakultetah so različni, včasih so predavanja popoldne, včasih dopoldne, včasih izmenično v istem dnevu, kar lahko privede do situacije, da tovrsten kader ni najbolj zaželen, saj si delodajalec ne more privoščiti, da si zaposleni prilagaja urnik glede na študij, posledično pa študent tudi ne more dobiti relevantnih delovnih izkušenj v svoji stroki. Večinoma je prilagajanje mogoče le, če študenti opravljajo delo preko študentske napotnice, v primeru, da so redno zaposleni, pa je to prilagajanje še težje. Izostanek s predavanj pomeni ne zmožnost pristopa na izpit. Fakulteta za management na magistrskem študijskem programu omogoča samo popoldanske predavanja, kar študentom predstavlja veliko ugodnost. Velik problem pa lahko opazimo tudi pri študentih, ki že imajo zaposlitev in/ali družino in posledično pomanjkanje časa in denarja za pokrivanje vseh nastalih stroškov pri zaključevanju študija.

Na Fakulteti za management študentje najpogosteje odlašajo z zaključno projektno nalogo. Večina študentov prokrastinatorjev, ki s študijem odlašajo že več let, mora opraviti še 1–2 izpita in/ali zaključno nalogo. Kadar imamo v mislih nezaključen izpit, gre tu za določen izpit, do katerega študentje čutijo izdaten odpor ali pa so izpit neuspešno opravljali že večkrat. Kljub temu da jim do cilja manjka le še malo, se naloge ne lotijo in posledično študija ne zaključijo. Problem akademske prokrastinacije se očitno zazna pri zaključnih projektnih nalogah, tako na dodiplomskem kot podiplomskem študijskem programu. Številni študentje prisegajo na splošno razširjeno metodo kampanjskega učenja za izpit ali pisanja poročila v enkratnem intervalu namesto v več intervalih učenja ali pisanja z odmori. Kljub stresu, pomanjkanju spanja in neučinkovitosti študenti podležejo večkratnemu načinu prokrastinacije, kar vselej vpliva na v nadaljevanju opredeljene situacije, ki pogosto v ljudeh izvablja zgražanje in nestrinjanje (Pychyl 2012, 20). V času opravljanja študentskega tutorstva sem opazila, da se izrazito začnejo

poudarjati elementi akademske prokrastinacije, ko se je potrebno samostojno, brez določenih rokov samo-angažirati za pisanje diplomskih, magistrskih ali doktorskih nalog. Študentje se znajdejo v situaciji, kjer teme niso vnaprej določene, potrebna je izbira ustreznega, ne preveč zasedenega mentorja ter začeti s pisanjem. Vse to zahteva zelo veliko truda, vztrajnosti, organiziranosti, samoiniciativnosti in nenehne osredotočenosti na delo. Sam postopek ni odvisen izključno od študenta, temveč imajo velik vpliv tudi okolijski dejavniki, odzivnost mentorja, podpora fakultete, časovni intervali posameznih faz ipd. Prioritete študentov se po opravljenih izpitih spremenijo, saj se ne zavedajo, koliko časa in dela zahteva zaključna naloga. Študentje se težko motivirajo za pisanje, v kolikor pa le to storijo, je njihova osredotočenost za delo kratkotrajna.

Po podatkih Statističnega urada Republike Slovenije (2020) se je v študijskem letu 2018/19 v terciarno izobraževanje vpisalo 75.991 študentov, kar je 0,7 % manj kot v predhodnem študijskem letu (76.534) in 34,2 % manj kot pred desetimi leti (115.445). Število študentov terciarnega izobraževanja je bilo nižje kot v letu prej, že deveto zaporedno leto. V zadnjih devetih letih se je znižalo za skoraj 39.000 ali v vsakem študijskem letu povprečno za 4.320. Študij pa jih je zaključilo le 4.438. Na višji strokovni študij se je v študijskem letu 2018/19 vpisalo 10.566 študentov, na visokošolski študij pa 65.425 študentov. Glede na prejšnje študijsko leto se je število vpisanih študentov najizraziteje povečalo v doktorskih študijskih programih (tretja bolonjska stopnja) (z 2.824 na 3.089 ali za 9,4 %) in v programih višjega strokovnega izobraževanja (z 10.353 na 10.566 ali za 2,1 %), najizraziteje zmanjšalo pa v magistrskih študijskih programih (druga bolonjska stopnja), in sicer v enovitih magistrskih študijskih programih (s 4.687 na 4.514 ali za 3,7 %) (SURS 2020). Čas trajanja študija glede na starost diplomantov ob zaključku študija dosega na 1. stopnji v povprečju 5 do 6 let, na drugi stopnji skupno do 8 let in na tretji stopnji skupno do 14 let (Univerza na Primorskem 2019). Za leto 2019/2020 so fakultete razpisale 18.632 prostih vpisnih mest na dodiplomskem in podiplomskem študiju, od tega je 2.200 mest razpisanih za študente, ki prihajajo iz tujine. Kot smo že opisali, 35 % študentov, ki je vključenih v proces šolanja na dodiplomskem in podiplomskem študiju, le tega nikdar ne zaključijo.

Slika 1: Primerjava med vpisanimi študenti v magistrski študij in dejansko zaključenim magistrskim študijem

Vir: SURS 2020.

Na podlagi vpisnih mest in informacije o deležu nezaključenega študija lahko opazimo, da je delež vpisnih mest, kjer do zaključenega študija ne pride, kar 141.623 za obdobje od leta 2010 do leta 2018. Opazimo, da je preučevanem obdobju študij zaključilo le 32.906 študentov, medtem ko je bilo vseh vpisanih kar 174.529. Zaradi akademske prokrastinacije in ohranjanja statusa študenta številni študentje študijskih obveznosti ne jemljejo kot prednostno nalogo. Na Univerzi na Primorskem je bilo v letu 2018/2019 vseh vpisanih študentov 4.933, med katerimi jih je 1.161 zaključilo študij, kar pomeni, da je izmed vseh vpisanih študij zaključilo le 23 % študentov. V primerjavi s študijskim leto 2016/2017 se je trajanje študija diplomantov, ki so študij zaključili v študijskem letu 2017/2018, podaljšalo na vseh stopnjah študija, kar tudi potrjuje odlašanje z zaključkom študija (Univerza na Primorskem 2019). Zaključno delo, katerega študent pripravi za zaključek študija, sledi šele v obdobju, ko študent zaključi letnik, ter nastopi absolventski status. A glede na število vpisanih študentov in število študentov, ki zaključijo študij še vedno prihaja do prevelikega razkoraka, saj je razlika med vpisanim deležem in deležem zaključenih študijskih programov še vedno prevelika. Kot lahko razberemo je bilo od vseh diplomantov 861 študentov dodiplomskih študijskih programov 1. stopnje, 277 diplomantov magistrskih študijskih programov 2. stopnje in 23 doktorjev znanosti (Univerza na Primorskem 2019). V Sloveniji je bilo v študijskem letu 2017/2018 vključenih 46 % mladih, medtem ko je delež študentov, ki zaključijo študij občutno prenizek (Veselič 2018). Tudi slika 3 jasno prikazuje, da je med vsemi vpisanimi študenti v obdobju 8 let študij zaključilo le 19 % študentov podiplomskega študija.

Za preučevanje akademske prokrastinacije sem se odločila, ker sem kot tutor študentka opazila,

koliko študentov po zaključenih izpitih ne konča študija zaradi zaključne naloge (diploma, magisterij, doktorat). S preučevanjem akademske prokrastinacije in izvedeno raziskavo želim ugotoviti, kaj so pglavitni razlogi, da študentje na Fakulteti za management odlašajo z zaključno nalogo. Že med neuradnimi druženji in pogovori s študenti sem opazila stisko slednjih, poleg tega pa sem zaznavala tudi lastne občutke, ki so se pojavljali ob mojem in njihovem prokrastiniranju z magistrsko nalogo. Bili so vse prej kot pozitivni. V tem vidim velik problem, zato sem se odločila, da zadevo podrobneje raziščem in svojim sošolcem in prihajajočim študentom poskusim problem nekoliko olajšati, jih o problemu ozavestim in morda posledično vplivam na zmanjšanje prokrastinacije.

Vodilo pri izdelavi magistrske naloge je, da bi s tem delom predstavili usmeritve kot vodilo za študente, fakulteto in druge izobraževalne ustanove. Želimo, na podlagi raziskave, podati usmeritve, čemu se izogibati, da bi na ta način kar se da veliko študentov prišlo do zaključka študija. Menimo, da ne bodo zadovoljni le študenti temveč tudi fakulteta, saj se bodo ponašali z večjim deležem zaključenega študija.

Namen magistrske naloge je torej ugotoviti dejavnike, ki povečujejo akademsko prokrastinacijo na Fakulteti za management. Zanima nas, kateri so bistveni vzroki, da študentje ne zaključijo študijskih obveznosti v zadanem roku in prokrastinirajo. Preučujemo, kako posamezni dejavniki pripeljejo posameznika do prokrastinacijskega vedenja. Problem povezujemo z organizacijskimi dejavniki, sistematskimi dejavniki in dejavniki na nivoju posameznika. Preučevana tema je torej izjemnega pomena za študente, fakulteto in tudi druge visokošolske izobraževalne institucije, kot tudi za državo. Tovrstna raziskava bo izvedena prvič na Fakulteti za management.

V raziskavo so vključeni študentje podiplomskega študijskega programa na Fakulteti za management, kateri odlašajo z zaključkom študija. Fakulteti za management predstavimo možnosti, kako pristopiti k reševanju tovrstnega problema. Pomembno je vedeti, da se s težavo ne spopadajo le študentje, temveč fakulteta kot celota. Z izsledki raziskave pa ne želimo ozaveščati le podiplomskih študentov, ki študirajo na Fakulteti za management, temveč tudi študente na ostalih stopnjah študija in zaposlene na drugih ustanovah, ki se soočajo s problemom odlašanja.

Magistrsko delo v najširšem smislu opredeljuje akademsko prokrastinacijo. Za namen razumevanja bralca v pričetku predstavimo teoretični okvir, ki omogoča razumevanje in obravnavo akademske prokrastinacije. V uvodu smo predstavili raziskave iz tujine, Slovenije in lastna opažanja na Fakulteti za management. Predstavljene raziskave nam služijo v zaključnem delu magistrske naloge kot podpora dejstva, katera lahko navežemo in povežemo z našimi izsledki raziskave. Nadaljujemo z opredelitvijo splošnega pojma prokrastinacije ter različnih vrst klasifikacij in definicij, kar v naslednjem poglavju navežemo na akademsko prokrastinacijo. Sledi predstavitev metod merjenja akademske prokrastinacije. V poglavju smo raziskali metode, ki se nanašajo na raziskavo akademske prokrastinacije, in predstavili naš

merski instrument, torej pol strukturiran intervju oziroma delno strukturiran intervju. Zaključek dela je sestavljen iz raziskave, analize in predlogov za zmanjšanje akademske prokrastinacije. Raziskava je bila izvedena s pomočjo pol-strukturiranih intervjuja. Pridobljene podatke analiziramo in podamo ključne trditve, ki se nanašajo na preučevano temo. Bistvenega pomena je zadnje poglavje, kjer povzamemo dejstva zbrana z raziskavo. Podamo predloge in usmeritve, kako na Fakulteti za management zmanjšati prokrastinacijo in uvesti novosti, ki bodo v prihodnosti preprečevala tovrsten pojav.

2 PROKRASTINACIJA

Obstaja veliko definicij prokrastinacije, skupna pa jim je značilnost, da ljudje prokrastinatorji delajo manj učinkovito in so bolj podvrženi stresu, saj z nalogami odlašajo do zadnjih minut (Jaffe 2013). Prokrastinacija je subjektivni pojav, saj lahko na vsakega posameznika vplivajo različni dejavniki prokrastinacije, kateri pa se med seboj pogosto po malem prekrivajo in dopolnjujejo. Razvrstitev vzrokov prokrastinacije je pomembna zgolj zaradi lažjega razumevanja (Milgram, Sroloff in Rosenbaum 1987, 197–212). Celostno razumevanje prokrastinacije nam omogoča vpogled v iskanje in raziskovanje primernih rešitev, ki bi nam podale možnosti za odpravo ali zmanjšanje s prokrastinacijo povezanih problemov.

Prokrastinacijo so poznali že pred tisočletji, takrat je bila opredeljena kot »odlaganje stvari iz danes na jutri«. Omembe prokrastinacije se torej pojavljajo že v nekaterih prvih zapisih, ki so na voljo, in sicer v agrarnih vodičih, ki segajo vsaj 3000 let v preteklost in opisujejo prokrastinacijo kot znaten problem. Omembe prokrastinacije so značilne tudi za zgodnejše rimske in starogrške dokumente, najdemo pa jih tudi v antičnih verskih besedilih (Steel 2007, 65). Grški pesnik Heziod je npr. že 800 pr. n. št. v svojih delih pozval ljudi, naj ne prelagajo opravil na jutri ali na naslednje dni. Stari Egipčani so za pojem odlašanja poznali celo dva pomensko različna glagola. Eden je označeval koristno navado izogibanja nepotrebnemu naporu, drugi pa škodljivo prevlado lenobe pri izpolnitvi nalog, potrebnih za preživetje. Termin prokrastinacije (angl. procrastination) sicer neposredno izvira iz 11 latinskega glagola *procrastinare*, ki dobesedno pomeni »prelagati stvari na jutri«. Sestavljen je iz dveh besed – prislova *pro*, ki implicira pomikanje naprej, in *crastins*, ki pomeni »pripada jutrišnjemu dnevu« oz. »jutrišnji« (DeSimone 1993, po Ferrari, Johnson in McCown 1995). Latinska beseda za prokrastinacijo (*prōcrāstinus*) je definirana kot *prō-*, ki pomeni naprej in *crāstinus*, ki izhaja iz besede *crās* in pomeni jutri (Etymology Dictionary 2018).

Prokrastinacijo opredelimo kot posameznikovo težnjo k odložitvi ali izogibanju nalog (McCloskey 2012). Prokrastinacija ali odlašanje je nepotrebno prelaganje obveznosti iz dneva v dan do točke subjektivnega nelagodja (Solomon in Rothblum 1984, 503–509). Prokrastinacija je nesposobnost dokončanja nalog, držanja rokov in neizpolnjevanja obljub (Cloke 2016). »Je prostovoljno načrtovanje dejanja, kljub pričakovanju, da bo z zamudo dejanje slabše« (Steel 2007, 66).

Prokrastinacija se pozitivno povezuje s perfekcionizmom, anksioznostjo in depresivnostjo (Frost idr. 1993; Haycock, McCarthy in Skay 1998; Saddler in Sacks 1993), narava medsebojnih odnosov med omenjenimi koncepti pa ostaja dokaj nejasna. Dejavniki prokrastinacije so različni, pogosto se omenja perfekcionizem kot izid posameznikovih teženj k popolnosti (Frost idr. 1993, 449–468). Prokrastinacija se pojavi tudi kot posledica strahu pred neuspehom, nizke stopnje samopodobe in averzivnosti. V večini primerih ne izhaja iz neustreznih delovnih navad ali slabe organizacije časa, temveč je veliko bolj kompleksna (Solomon in Rothblum 1984, 503–509). Zunanji opazovalci v prokrastinatorjih pogosto vidijo

ljudi, za katere mislijo, da z delom ali določeno nalogo odlašajo, ker so neorganizirani in leni. Takšno mišljenje in opazke pri prokrastinatorjih povzročijo še več negativne energije do samega sebe, kot je že imajo. Večkrat sem zasledila, da le ti izražajo občutke tesnobe, izčrpanosti in izgorelosti.

John Rampton (2019) razločuje 5 tipov prokrastinatorjev:

- Perfekcionista: morda najpogostejša vrsta prokrastinatorja, ki si prizadeva za najboljše in je svoj najstrožji kritik. Občuti strah pred neuspehom oz. projekt ni nikoli dovolj dober, da bi ga oddal/zaključil.
- Slepar: tisti, ki odlaga z dokončanjem naloge iz strahu, da ga bodo drugi razkrili in označili kot nekvalificiranega ali kot prevaranta.
- Nesrečnež: ta oseba je od vseh različnih vrst prokrastinatorjev najbolj racionalna. Konec koncev, ko ne preneseš tega, kar delaš, je skoraj nemogoče najti motivacijo za začetek.
- Oseba, ki je preobremenjena: preobremenjeni posameznik je sodobnejši tip prokrastinatorja. Z delom odlaša, ker potrebuje pobeg od vsakodnevnega stresa.
- Srečnež: oseba, ki išče pritisk, saj misli, da so tako najbolj produktivni in uspešni.

Prokrastinacija pa se ne segmentira zgolj glede na tip posameznika/prokrastinatorja, temveč lahko segmentiramo tudi vrste prokrastinacije, ki se med seboj razlikujejo glede na stanje zaznavanja slednje oziroma glede na okolje, kjer jo je moč zaznati.

Različne vrste prokrastinacije je moč zaznati na dnevnem redu vsakega posameznika, saj nevede odlašamo s klasičnimi opravili. Tako lahko po besedah Golestanija in Shokrija (2013) prokrastinacijo razdelimo v pet vrst: splošno prokrastinacijo, prokrastinacijo pri odločanju, nevrotično prokrastinacijo, obsesivno prokrastinacijo in akademsko prokrastinacijo. Golestani in Shokri (2013) poudarjata, da je pri preučevanju prokrastinacije potrebno povzeti celotno kompleksnost pojava, kar se odraža na področju kognitivne, čustvene in vedenjske komponente. Omenjene komponente sta navajala že Solomon in Rothblum (1984). Za splošno in akademsko prokrastinacijo je značilno izogibanje nalogam, za ostale vrste prokrastinacije pa prelaganje sprejemanja odločitev na kasnejši čas (Ellis in Knaus 1977). V naši raziskovalni nalogi se ukvarjamo predvsem z akademskim odlašanjem.

Poznamo aktivno, namerno prokrastinacijo in neaktivno, pasivno prokrastinacijo. Aktivni prokrastinatorji se namerno odločijo za odlašanje, saj jih motivira delo pod pritiskom. Obveznosti kljub odlogu zaključijo uspešno in v določenem roku, dosežejo tudi zadovoljive rezultate. Aktivno prokrastiniranje ima torej za posameznika lahko tudi pozitiven izid (Chun Chu in Choi 2005, 245–264). V Ameriki lahko kar 20 % populacije uvrstimo med kronične prokrastinatorje (Ferrari 2010, 1493–1501). To so ljudje, ki odlašajo na vseh življenjskih področjih (služba, opravila, odnosi in izobraževanja ...). Neaktivni prokrastinatorji odlagajo obveznosti do zadnje minute, ko niso več sposobni sprejemati odločitev, ki bi jim omogočale pravočasno ukrepanje. Že v času prokrastiniranja se soočajo z občutkom krivde in znaki

depresivnosti, kar pa še poslabša motivacijo za uspešno opravljanje nalog. Svojih obveznosti ne dokončajo pravočasno (Pychyl 2000, 239–254). Mislim, da obstaja možnost, da lahko tudi aktivna, namerna prokrastinacija kmalu postane pasivno prokrastinacijsko vedenje.

Kadar govorimo o prokrastinaciji, imamo v mislih ponavljajoči se vedenjski vzorec ki je v nas ukoreninjen, lahko pa se z njo soočamo na dnevnem nivoju; prisotna je zaradi delovnih nalog, aktivnosti povezanih z vsakodnevnimi opravili ali se slednja navezuje na situacijo, v kateri se znajdemo. Prokrastinacijo delimo tudi na kronične in situacijske vrste (Senécal, Julien in Guay 2003). Kronično prokrastiniranje je opredeljeno kot težnja po stalnem odlašanju v številnih vidikih življenja, medtem ko se situacijsko prokrastiniranje uporablja za nagnjenost posameznika k stalnemu odlašanju v določenem vidiku življenja. Kot smo že omenili, se v naši raziskavi osredotočamo predvsem na akademsko prokrastinacijo, ki je uvrščena v situacijsko prokrastinacijo.

V magistrski nalogi preučujemo akademsko prokrastinacijo, saj slednja opredeljuje študijsko prelaganje akademskih obveznosti. Na podlagi teoretične opredelitve dobimo jasnejšo sliko o vzrokih, ki podpirajo dejavnike, iz katerih izvira akademsko prokrastinacija. V naslednjem poglavju podrobneje predstavimo koncept akademske prokrastinacije, ki predstavlja eno izmed podvrst prokrastinacije. Predstavimo tudi dejavnike in posledice, ki izhajajo iz odlašajočega vedenja.

3 AKADEMSKA PROKRASTINACIJA

V tem poglavju podrobneje opredelimo koncept specifičnega tipa prokrastinacije, t. j. akademsko prokrastinacijo. V nadaljevanju sledi obrazložitev psiholoških mehanizmov in vzrokov, ki vodijo v razvoj akademske prokrastinacije. Poglavje zaključimo s predstavitevijo posledic akademske prokrastinacije, ki so opazne pri posamezniku, družbi in sistemu (državi).

3.1 Opredelitev akademske prokrastinacije

Akademsko prokrastinacija označuje pri študentu izrazito odlašanje študijskega dela, raziskav in zaključnih nalog. Opredeljujemo jo kot škodljivo vedenje nepotrebnega odlaganja študijskih obveznosti. Odlašanje se označuje kot zavestno odlaganje naloge, ki jo imamo namen opraviti, pa z njo odlašamo, čeprav vemo, da bomo trpeli zaradi posledic svojega ravnanja. Gre za razhajanje med namenom in akcijo. Ni odlašanje, če morajo ob desetih nalogah nekatere počakati, temveč odsotnost napredka pri obveznostih (Čuček Schmalzer 2014). Prokrastinacija se pojavi kot tendenca, odnos ali vedenjska lastnost, ki jo Shah (2000) opisuje kot neodločno stanje, ko človek nima dovolj moči in vitalnosti za delo in naloge povezane s študijem. Študentje v stanju odlašanja niso sposobni opraviti študijskega dela ob pravem času, kar pa lahko povzroči neuspeh, ki jih posledično popelje v stanje čustvenih motenj (Milgram 1991).

Tudi pojem akademske prokrastinacije je osmišljen in predstavljen kot »sindrom študenta«, ki prelaga obveznosti in naloge vse do dne, ko prihaja do zamujanja rokov za zaključek obveznosti ali naloge. Prokrastinacija ima praviloma več negativnih posledic, ki se kažejo kot nezadovoljstvo z nezmožnostjo opraviti zadanega dela, frustracijo in jezo. Posamezniki pogosto doživljajo krivdo, obžalovanje, obup, so razdražljivi in se nagibajo k samo-obsojanju. Slabša se tudi akademska in delovna produktivnost, izgubijo se pomembne priložnosti, medosebni odnosi lahko postanejo napeti (Burka in Yuen 2007). Nekateri avtorji (npr. Choi in Moran 2009; Chun Chu in Choi 2005) sicer menijo, da je prokrastinacija z akademskim delom lahko tudi pozitiven proces, saj lahko nekateri pod stresom bolj intenzivno delujejo. Ferrari, Johnson in McCown (1995) so to vrsto prokrastinacije imenovali »funkcionalno odlašanje«. Študentje, ki se prokrastinacije zavedajo, jo poskušajo samo-nadzorovati z uvedbo lastnih rokov. Ferrari (2010) je ovrgel teorijo, da ima časovna omejitev vpliv na prokrastinacijo, saj slednja študente že predhodno navdaja s strahom, da naloge ne bodo opravili v potrebnem roku, ali pa se naloge zaradi postavljenega roka niti ne lotijo, saj sami sebi postavljajo omejitve, da za tovrstno nalogo sami niso dovolj sposobni. Moje lastne opazke na Fakulteti za management so, da so časovni roki pri večini dobro vplivajo na študente, vendar samo pod pogojem, da je naloga razdeljena na več različnih delov in ima vsako delo svoj rok. Podoben princip preprečevanja prokrastinacije sem zasledila tudi v priročniku za odpravo odlašanja *Why People Procrastinate: The Psychology and Causes of Procrastination* (Steel 2007).

Akademsko prokrastinacija je multidimenzionalen fenomen, ki vključuje prepletanje

raznovrstnih komponent. Prokrastinacija je kompleksen konstrukt, sestavljen iz različnih komponent (Rothblum, Solomon in Murakami 1986; Uzun Özer idr. 2014; Watson 2001) ki si načeloma ne nasprotujejo, temveč se med seboj vzročno dopolnjujejo. Akademska prokrastinacija se najpogosteje kaže v sledečih oblikah oz. komponentah: v pomanjkanju točnosti v določenih rokih, neskladnosti med namenom in vedenjem ter v izvedbi drugih (posamezniku zanimivejših) aktivnostih. Neskladnost med namenom se izraža v nalogah, ki jih moramo narediti, pa tega ne naredimo. Naše vedenje ni v povezavi s pozitivno opravljenimi obveznostmi, saj naša dejanja nakazujejo, da za nalogo nismo zainteresirani. Akademska prokrastinacija se vrednoti z značilnim vedenjem: kontraproduktivno vedenje in nepotrebno ter zavlačevalno vedenje (Schraw, Wadkins in Olafson 2007). Prokrastinacijsko vedenje je prostovoljno vedenje načrtovanega poteka aktivnosti, kljub pričakovanju hujših posledic na račun odlašanja (Steel 2007, 65). Prelaganje obveznosti in iracionalnost sta dve ključni lastnosti prokrastinacije, menita Sabini in Silver (1982, 128). Trdita pa, da odlašanje opravka ni prokrastinacija, če za slednje obstajajo racionalni razlogi. V osnovi se pri prokrastinaciji govori o takojšnjem začasnem ugodju, ki ga povzroči odložena neprijetna naloga. Za trenutek se odrešimo stresnih misli, ki se vežejo na izpolnjevanje dolžnosti, in se zamotimo s prijetnejšimi nalogami. Na dolgi rok pa smo se primorani soočiti s posledicami svojega odlaševalskega vedenja (Tice in Baumeister 1997).

3.2 Opredelitev akademske prokrastinacije

V preučevani nalogi akademsko prokrastinacijo pojmuje kot vedenje, pri katerem rajši izvajamo manj nujne naloge namesto nujnih akademskih obveznosti oz. izvajamo bolj prijetne naloge namesto manj prijetnih nalog. Na splošno lahko definicije razvrstimo na tiste s poudarkom na časovni komponenti, definicije s poudarkom na iracionalnosti, operacionalne definicije in bolj sodobne večdimenzionalne definicije odlašanja (Haghbin 2015).

3.2.1 Časovna komponenta akademske prokrastinacije

Časovna komponenta akademske prokrastinacije izpostavlja neizpolnjevanje aktivnosti v zadanem časovnem okvirju in s tem oviro pri doseganju uspeha. Definicije, ki se navezujejo na časovni vidik, opredeljujejo, da je časovna komponenta za prokrastinacijo ključna. Zanj je značilno izogibanje in prelaganje akademskih aktivnosti na zadnji možen trenutek. Dodeljene zadolžitve so v danem časovnem okvirju sicer obvladljive, vendar jih prokrastinatorji vsakodnevno prelagajo in s tem izgubljajo čas za konkreten izdelek. Trenutne dejavnosti ocenjujejo kot pomembnejše, kar privede do pomanjkanje časa pri končanju nalog (Milgram 1991).

Časovna dimenzija je opredeljena kot razkorak med namenom in akcijo. Razkorak namen-akcija (angl. intention-action gap) predstavlja posrednika v odnosu med namenom in vedenjem.

Nanaša se na razkorak med časom, pri katerem ljudje sledijo svojim prvotno zadanim načrtom, temu pa sledi časovno popuščanje nad zelenim izidom, saj se posledično ter vse bolj oddaljujejo od začrtane poti (Lay 1997). Prokrastinatorji preložijo opravljanje zadolžitev preko optimalnega časovnega roka, ki bi se ga morali držati, če bi si želeli zagotoviti uspešnost opravljanja naloge (Silver 1974). Kljub zavedanju, da naloge morajo biti končane v roku in da odlašanje predstavlja nižji uspeh, se nalogam še vedno izogibajo (Senecal, Koestner in Vallerand 1995).

S problematiko prokrastinacije, pri kateri se soočamo s časovno obremenitvijo, se je potrebno soočiti čim prej, saj ima na naše življenje močan vpliv. Sirois in Pychyl (2013) izpostavljata, da se prokrastinatorji pogosto ne zavedajo posledic sedanjih odločitev na prihodnost. Verjamejo, da bodo naslednji dan drugače razpoloženi in bodo sprejeli drugačne odločitve; torej, da bodo pričeli z delom. Ampak razpoloženje je vsak dan isto, naloge pa se po nepotrebnem odlagajo. Na koncu bo za sprejete odločitve moral odgovarjati njihov prihodnji "jaz". Iz pregleda različnih opredelitev je namreč razvidno, da je odlašanje le redko opisano v pozitivnem smislu.

3.2.2 Iracionalna komponenta akademske prokrastinacije

Iracionalna komponenta prokrastinacije je osredotočena na disfunkcionalno vedenje posameznikov. Definicije, ki se navezujejo na iracionalno naravo posameznika, izpostavljajo neprilagojeno oziroma nesmiselno ravnanje posameznika, ki ga ta povzroči z namenskim prelaganja akademskih obveznosti. Prokrastinacija oziroma odlašanje samo po sebi ni nujno namerno, obstajajo lahko utemeljeni razlogi. V omenjenem vidiku, gre za zavestno prelaganje obveznosti v nasprotju s prvotnimi načrti (Silver in Sabini 1981). To je »zavlačevanje z nekim potekom dejavnosti, kljub dejstvu, da bo zaradi zamude posameznik na slabšem« (Steel 2007, 66). To je namerno in pogosto odlaganje začetka ali zaključevanja naloge do točke doživljanja subjektivnega nelagodja (Ferrari 2010). Točka subjektivnega nelagodja nastane kot posledica težnje po zavlačevanju zadanega cilja (Solomon in Rothblum 1984).

Iracionalnost nakazuje zmožnost spremeniti potek delovanja pri posamezniku, čeprav slednji pričakuje in se hkrati zaveda, da bo z odlašanjem zadeve poslabšal. To pomeni, da ima posameznik izbiro, kako bo ravnal v prihodnje, a poteka obnašanja ne spremeni. Njegova odločitev vpliva na potek njegova delovanja, pri čemer pa posameznik ne ve, ali bo lahko s svojim ravnanjem izrazil namen svojega nasprotovanja, in pri tem prikazal, katerim stvarjem daje prednost. Neracionalno prepričanje, spoznanje in miselnost posameznika pogosto vključujejo več disfunkcionalnih ali anksioznih pogledov na svet. Ellis (1973) označuje iracionalno komponento posameznikovega ravnanja kot dejanje, ki ljudi ovira pri doseganju sreče in izpolnitvi želja.

3.2.3 Operacionalne opredelitve

Operacionalni zapisi koncepta prokrastinacije slonijo na objektivnih opisih odlagalnih vedenj in psihometrični vidiku le-teh. Operacionalni vidik se ne posveča toliko razlagam in vzrokom odlašanja, ampak se osredotoča predvsem na vedenje samo. Odlašanje merijo na različne načine, npr. na podlagi odstotka prepozno oddanih ali neoddanih poročil, z izostanki v nasprotju z udeležbo na predavanjih ipd. (Ferrari, Johnson in McCown 1995, 143–156).

Operacionalni opisi, ki dokazujejo povezavo med vedenjem in prokrastinacijo, še niso raziskani v celoti, ter posledično niso dokončni. Raziskave so pokazale, da ljudje, ki izkazujejo slabše razpoloženje, bolj verjetneje odlašajo, vendar slednje ni izkaz dejanskemu obnašanju oziroma vedenju. Še pomembnejše od trenutnega stanja vedenja prokrastinatorja pa so spremembe pri slednjem. Prokrastinatorji lahko namreč v procesu prokrastiniranja začutijo obžalovanje za svoje nedejavnosti, morda celo, ko je raziskovalno delo ali semester že zaključen. Tice in sodelavci zagovarjajo korelacijo med vedenjem in prokrastinacijo in so opozorili, da lahko odlašanje deluje kot motivacija za spremembo vedenja (Tice in Bratslavsky 2000; Tice, Bratslavsky in Baumeister 2001, 239–251). Učenci, ki so bili eksperimentalno manipulirani v nezadovoljnem razpoloženju, so bolj pogosto poskrbeli za dvig svojega razpoloženja pred opravljanjem neformalnega testa matematike. Vendar pa se dolgoročni uspeh te strategije zdi dvomljiv, saj je Pychyl (1995) našel korelacijo med lastno krivdo in prokrastinacijo, kar nakazuje, da z motivacijo ne moremo vplivati na vedenje v tolikšni meri, da bi s slednjo razbremenili prisotnost prokrastinacije.

3.2.4 Večdimenzionalna definicija akademske prokrastinacije

Večdimenzionalne definicije prokrastinacije izpostavljajo lastnosti, ki so značilne za vedenje odlaševalcev, a slednjih ni mogoče razporediti v že obravnavane definicije (Hagbin 2015). Vedenje mora biti kontraproduktivno, nepotrebno in zadržujoče (Schraw, Wadkins in Olafson 2007). Najpogosteje se kaže v oblikah: pomanjkanje točnosti v določenih rokih, neskladnosti med namenom in vedenjem ter izvedba drugih (posamezniku zanimivejših) aktivnostih (Rothblum, Solomon in Murakami 1986; Uzun Özer idr. 2014; Watson 2001).

Kot kaže teorija, obstajajo številni razlogi, zaradi katerih lahko ljudje nerazumno odložijo nalogo. Glede na to, da so razlogi, zakaj ljudje odlašajo, večplastni, potrebujemo diagnostični postopek, ki opredeljuje najbolj obetavne in mehke stike, da bi postavili temelje za prokrastiniranje. Prokrastinatorji so tako lahko obkroženi z lahko dostopnimi skušnjavami ali so preprosto pretirano impulzivni. Samo nalogo, ki je sicer lahka, prokrastinator obravnava kot pretirano tvegano ali neprijetno. Vsaka od teh možnosti zahteva zelo drugačen odziv, saj tovrstno večdimenzionalno razumevanje akademske prokrastinacije opisuje dejanja odlašanja kot nenavadna in nepotrebna (Ferrari 1991, 455–458).

3.3 Študije o razširjenosti akademske prokrastinacije

Akademska prokrastinacija ima na posameznika zelo močne negativne učinke, ki se kažejo kot: še nižja študentska uspešnost, slabše zdravstveno in psihološko stanje, ne motiviranost, ne dokončanje zaključnih nalog, izogibanje začetku zahtevnejših akademskih nalog, kratkotrajna osredotočenost na delo in posledično zamujanje rokov. Ocenjujemo, da med vsemi vpisanimi študenti na podiplomske študije po svetu 25 do 75 % študentov podiplomskega študija zaključnega dela ne zaključijo (Cherry 2019). Tice in Baumeister (1997, 454–458) sta v svoji raziskavi raziskovala akademsko prokrastinacijo v povezavi z učenim uspehom. Rezultati so pokazali, da imajo prokrastinatorji v primerjavi z ostalimi študenti na začetku nižjo stopnjo stresa. Govorimo o opuščanju akademskih nalog za bolj prijetne dejavnosti. Na koncu semestra pa se je stanje obrnilo. Prokrastinatorji so pridobili nižje ocene od drugih študentov in poročali o veliki količini stresa ter bolezenskih stanjih. Študentje prokrastinatorji na koncu niso končali svojih obveznosti, kakovost izdelka je padla, prav tako se je poslabšalo tudi njihovo počutje.

Akademska prokrastinacija je zelo pogost fenomen na univerzah, saj se po nekaterih raziskavah pojavlja pri več kot 70 % študentov (McCloskey 2012; Schraw, Wadkins in Olafson 2007, Wadkins in Olafson 2007). Do enakih rezultatov so v svoji študiji prišli tudi Schourwenburg idr. (2004), ki so ugotovili, da v Severni Ameriki s študijem odlaša več kot 70 % študentov. Podobno kot zgoraj omenjeni avtorji je tudi Goode (2008) v svoji raziskavi ugotovil, da je 70 % študentov in 20 % prebivalstva pokazalo, da so v svoji rutini dnevno nagnjeni k odlašanju. Odlašanje s študijem pa je povečano tudi starostjo študentov.

Medtem ko je bilo v svetu izvedenih že kar nekaj raziskav na temo akademske prokrastinacije, pa je slednja v Sloveniji slabo raziskana. V Sloveniji je bila na področju akademske prokrastinacije izvedena le ena raziskava, in sicer na vzorcu študentov Univerze v Ljubljani (Videčnik 2011, 93–114). Izkazalo se je, da največ študentov odlaša pri sprotne branju, temu pa sledi pisanje seminarских nalog in učenju za izpite. Skoraj polovica jih odlaša, ko gre za pisanje seminarских ali projektnih nalog. Na podlagi izvedene raziskave pa je bilo tudi moč razbrati, da si študenti akademsko prokrastinacijo želijo zmanjšati predvsem na področju opravljanja izpitov. Tudi Ellis in Knaus (1979, 199–235) sta ugotovila, da približno 80–95 % študentov trpi zaradi akademskega odlašanja. Študija, katero sta izvedla Solomon in Rothblum (1984, po Senecal Koestner in Vallerand 1995), pravi, da je polovica (50 %) študentov poročala, da odlaša pri študijskih obveznostih vsaj polovico časa, ter 38 %, da odlaša vsaj občasno.

3.4 Psihološki mehanizmi akademske prokrastinacije

Psihološki mehanizmi akademske prokrastinacije pojasnjujejo izvor akademskega obnašanja pri vsakemu posamezniku. Opisujemo ga kot psihološko pojmovanje in pristop k reševanju določene naloge ali problema. Prokrastinacija z akademskim delom sega že v obdobje zgodnjega šolanja, ko posameznik prične oblikovati predstavo o lastnih sposobnostih, saj

psihološki mehanizmi izvirajo iz posameznikovih dojemanj sebe in okolice. Nekateri ljudje imajo sposobnost, da te psihološke mehanizme ozavestijo in poskušajo delati na tem, da jih odpravijo. Drugi pa se jih niti ne zavedajo in jih bodo spoznali šele skozi voden pogovor. Za akademsko prokrastinacijo so najbolj tesno povezani naslednji psihološki mehanizmi: nizka frustracijska toleranca, nizka samozavest, perfekcionalizem, samokritičnost, nevrolški stanja in pomanjkanje motivacije. Le te natančneje spoznamo v nadaljevanju (Steel 2007, 65).

Psihološke posledice opisujejo različni avtorji, ki v večini navajajo občutek tesnobe, lastne očitke in očitke okolice, anksioznost, doživljanje neprijetnih čustev in ne učinkovitost (Ludwig 2016, 286). Ludwig (2016, 286) opredeli posledice psihološkega stanja posameznika, ki se največkrat med seboj prepletajo:

- *Lastni očitki*: iz notranjega doživljanja posameznika, ki jih največkrat občuti kot slabo vest, občutek nelagodja in bremena (teže) na hrbtu. Očitki, pričakovanja in pojasnila družbe, znotraj katere se posameznik giblje pa tovrstne situacije, le še poslabšajo. Vprašanja, kot so »zakaj naloga še ni končana, kaj gre narobe, zakaj nisi uspešen, zakaj ne končaš ipd.«, so velikokrat izrečena, kot kritika ali opazka glede lenobe.
- *Tesnoba, anksioznost ali bojazen* je občutje negotovosti, pričakovanja česa neugodnega, brez stvarnega zunanjega razloga, spremljano z vegetativnimi pojavi (npr. pospešen srčni utrip in pospešeno dihanje, drhtenje).
- *Doživljanje neprijetnih čustev* kot posledica paralize odločanja – paraliza odločanja, kot primer izbire med različnimi možnostmi. Posameznik se pri odločitvah obotavlja in odlašča. V času, ko tehta različne možnosti, pa mineva čas, ki povzroča stres in negativna čustva.
- *Neučinkovitost*: prokrastinacija zmanjšuje produktivnost posameznikov. Zavedanje, da ne izpolnjujejo svojega potenciala, pripelje do frustracije. Frustracija je duševno stanje neugodja zaradi nasprotja med željami in zmožnostmi, ki jih ponuja okolje. Uresničevanje lastnega potenciala oziroma doseganje svojih zmožnosti, bi pogosteje aktiviralo možganske centre za nagrajevanje (izločanje hormona dopamin) in doživljali bi pozitivna čustva.

Nizka frustracijska toleranca

Nizka frustracijska toleranca je eden najpogostejših vzrokov za akademsko prokrastinacijo, saj povzroča potrebo po početju posamezniku zanimivih in prijetnih stvari. Osebe z nizko frustracijsko toleranco imajo izkrivljeno filozofijo, da mora biti vse, kar v življenju počnejo, lahko, prijetno in zanimivo, drugače je grozno in nevzdržno. Ker zavlačujejo z vsako aktivnostjo, ki bi od njih zahtevala vlaganje navora in premagovanje ovir, paradoksalno, da bi se izognili neprijetnim občutkom, te le še povečajo, saj si zaradi neizpolnjene obveznosti nakopljajo še stres, anksioznost, sram itd. (Mišić 2011). Zaključne projektne naloge in izpiti nikoli niso ravno med najbolj prijetnimi nalogami, zato študentje z nizko frustracijsko toleranco začnejo prokrastinirati. Počnejo rajši stvari, ki jih zanimajo in jim prinašajo trenutno ugodje tisti trenutek. Kot smo že omenili, se navadno posameznik raje loti prijetnih nalog, saj se želim

izogniti neprijetnim zadevam, kar pa v osnovi tudi vodi v odlašajoče vedenje.

Nizka samozavest, perfekcionizem, samokritičnost

Med vzroke za prokrastinacijo pogosto prištevamo tudi posameznikovo nizko samozavest. Tu imamo v mislih osebo, ki ne verjame, da bo s svojimi sposobnostmi kos določeni nalogi, zato že samo ob misli nanjo doživlja ogromno tesnobe. Posledično z nalogo odlašajo do zadnjega trenutka ali pa se je sploh ne loti (Mišić 2011). Perfekcionisti so študentje, ki stremijo k popolnosti nalog. Z oddajo ali pisanjem izpita odlašajo, saj menijo, da izdelek še vedno ni dovolj popoln ali da še ne znajo dovolj, da bi si dovolili ocenjevanja. Samokritičnost je prevelika kritika do samega sebe in svojega dela, ki je povezano z lastno vrednostjo in sprejemanjem samega sebe (Ackerman 2019).

Študentje z nizko samozavestjo nimajo dovolj zaupanja vase in menijo, da za opravljene naloge niso dovolj dobri. Nizka samozavest posameznika se kaže kot dvom v svoje sposobnosti in doživljanje tesnobe že ob misli na nalogo, kar vodi k prokrastinaciji. Ljudje z nizko samozavestjo ne verjamejo, da so sposobni narediti določeno nalogo ali opraviti napovedan izpit, izbrani izziv. Že pred samim začetkom dela doživljajo tesnobo, zato odlašajo in odlašajo. Zgodi se, da ne uspejo zbrati dovolj moči in se naloge nikoli ne lotijo (Mišić 2011). Pri študentih, ki redno prokrastinirajo, se pojavlja visoka stopnja nizke samopodobe in prav tako anksioznosti, sta v svoji raziskavi ugotovila Owens in Newbegin (1997). Stopnje odlašanja med študenti so se v raziskavah in študijah gibale od 46 % (Solomon in Rothblum 1984) in 95 % (Ellis in Knaus 1977). Zaradi nizke samopodobe posamezniki odlašajo, saj so ves čas prepričani, da določene naloge ne morejo opraviti, ter posledično vedno znova in znova to delo odložijo oziroma se ga niti ne lotijo.

Akademski prokrastinaciji so prav tako podvrženi študentje perfekcionalisti, za katere je značilna težnja k izraziti popolnosti in perfekciji pri izdelavi določene naloge oziroma dela. Ravno zaradi slednjega ti študentje ne zaključijo dela v roku, saj delo po njihovem mnenju nikdar ne doseže stopnje, ki bi jim ustrezala in bila za njih sprejemljiva. Perfekcionista je nagnjen k izraziti samokritiki in se zelo boji kritike drugih. Tako se mu na primer nek izdelek nikoli ne zdi dovolj dober, da bi ga postavil na ogled. Posledično nikakor ne more dokončati članka, diplome, slike, ipd. Če pa zadevo že dokonča, da vsem vedeti, da jo je naredil površno in v zadnjem trenutku. Veliko lažje namreč prenese, da nečesa ni dobro opravil zaradi pomanjkanja časa, kot pa zaradi pomanjkanja sposobnosti, inteligence. V tem kontekstu je prokrastinacija lahko povezana tudi s povišano socialno anksioznostjo in ponavljajočo se depresijo (Cloke 2016).

Samokritičnost je kritiziranje sebe in svojega dela, z namenom ugajati in biti bolj sprejemljiv za druge. Samokritičnost je po Cloke (2016) usmerjanje napora vase; da bi se čudežno spremenili tako, da bi bili bolj sprejemljivi za druge. Samokritična oseba verjame, da se mora

izboljšati, da bi bila vredna ljubezni. Vendar je takšno početje kontra-produktivno, saj se oseba fokusira nase in na to, kaj naj bi bilo z njo narobe, namesto, da bi se usmerila navzven in na nalogo, ki jo mora opraviti.

Vzroki za nizko samozavest, perfekcionizem in samokritičnost po večini izhajajo iz otroštva, določene lastnosti pa se lahko potencirajo tudi tekom odraslega življenja posameznika. Pogosto posamezniki prihajajo iz hladnih, kritičnih, odsotnih, alkoholičnih ali kako drugače nezadostnih oziroma zlorabljaljivih starših, ni pa nujno (Cloke 2016). Strah pred neuspehom sproža izogibajoča vedenja, na podlagi česar lahko odlašanje z akademskim delom obravnavamo kot eno od strategij spoprijemanja (Burka in Yuen 2007; Schouwenburg in Lay 1995). Iz strahu pred neuspehom izhajajo iracionalna prepričanja, ki so v luči odlašajočega vedenja samokritična in katastrofalna ter odvrčajo posameznika od dokončanja naloge (Burka in Yuen 2007). Pri posameznikih z visoko stopnjo prokrastinacije z akademskim delom lahko zaznamo obrambna vedenja, vezana na njihove pomanjkljivosti, še posebej v situacijah javnega ocenjevanja. Zaznana defenzivnost izhaja iz znižanega občutka lastne vrednosti, ki je pomemben vidik posameznikove samopodobe (Ferrari, Johnson in McCown 1995).

Nevrološki vidik

Vzroki za prokrastinacijo so lahko tudi nevrološke narave, pojasnjuje raziskovalka Rabin, Fogel in Nutter-Upham (2011, po Jaffe 2013, 344–357), saj na odlašajoče akademsko ravnanje pri posamezniku vpliva tudi genska zasnova. Čelni ali frontalni del naših možganov je vključen v številne procese, kot so: samoregulacija, reševanje problemov, načrtovanje, samokontrola ipd. (Jaffe 2013). Kot torej opazamo, obstaja povezava med prokrastinacijo in izvršilnimi možganskimi funkcijami. Pri nevrološkem vidiku se gre za to, da naša genska oziroma fizična zasnova diktira določene vedenjske obrazce, ki so značilne za akademsko prokrastinacijo. Idealni pogoji za prokrastinacijo so pri posamezniku izpolnjeni takrat, ko mora izrazito impulzivna oseba s nizko samodisciplino opraviti kakšen neprijeten opravke.

Študentje prokrastinatorji imajo slabo razvite samoregulacijske sposobnosti. Samoregulacijsko vedenje je postavitve lastnih ciljev, glede na svoje sposobnosti in doseganje zelenih rezultatov. Samoregulacijsko učenje je definirano kot način učenja, kjer si študent sam postavi svoje učne cilje ter nato skuša spremljati, regulirati in kontrolirati lastni učni proces ob upoštevanju lastnih značilnosti in značilnosti okolja (Paris in Paris 2001). Študentje s samoregulacijsko sposobnostjo razumejo svoje učenje kot sistematičen proces, ki se odvija pod njihovo kontrolo. Razumejo, da so v tem procesu metakognitivno, motivacijsko in vedenjsko aktivno udeleženi (Zimmerman 1994). Tovrstno učenje zahteva razvoj kognitivnih procesov ter razvoj in uporabo metakognitivnih in čustveno-motivacijskih procesov (Peklaj in Pečjak 2002).

Hooda in Saini (2016) menita, da je problem prokrastinacije povezan s samokontrolo posameznika, ki se pojavi kot neskladje med časom in kontekstom. Takoj razpoložljive koristi

imajo nesorazmeren učinek preferencialov v primerjavi s kasnejšimi nagradami, zato lažje naloge delajo prej.

Samoregulacija je krožni proces s tremi fazami: predhodno razmišljanje, kontrola izvedbe ali voljna kontrola ter samorefleksija. Zimmerman (1998) je slednje faze poimenoval faze učenja in jih tudi opredelil. Vse tri faze so med seboj povezane:

- Faza predhodnega razmišljanja: tovrstna faza nastopi pred začetkom učenja. Prične se s postavitvijo ciljev in strateškim načrtovanjem doseganja le teh. V nadaljevanju procesa študent sprejme dejstvo, o svojih sposobnostih in zmožnostih, čemur pa sledi ciljna naravnost po uresničevanju cilja in samo-motivacija.
- Faza kontrole zastavljene izvedbe: sem uvrščamo koncentracijo in usmerjanje pozornosti k zastavljenimi nalogami, usmerjenost k učenju in potrebo po lastnem spreminjanju za doseganje rezultatov. Faza izvedbe je za študente ključna. Študent, ki ne spremlja zastavljene izvedbe naloge, verjetno ne bo videl potrebe po regulaciji oz. spremembi vedenja v primeru nedoseganja pričakovanih rezultatov. Celoten študijski proces pri doseganju ciljev/znanja ne bo učinkovit.
- Faza samorefleksije: samorefleksija je proces samozavedanja, opazovanja, proučevanja in raziskovanja našega unikatnega 'notranjega sveta'. Z njo si pridobimo vpogled v življenjske izzive, odkrivamo naše skrite potenciale, pridobimo razumevanje samega sebe, razvijamo vedno širši pogled na svet in odkrivamo smisel življenja. Biti samoreflektiven pomeni, zavedati se svojih napak, biti pripravljen te napake popraviti in se iz njih tudi kaj naučiti. Samorefleksija hkrati pomeni tudi, da znamo prepoznati lastne prioritete, vrednote in cilje, ki jih želimo uresničiti v življenju in hkrati, kako naše prioritete, vrednote in dejanja za doseganje lastnih ciljev utegnejo vplivati na ljudi okoli nas, ter na okolje na splošno (De Laat 2013). Razlikujemo štiri vrste samorefleksivnih procesov: samovrednotenje, atribucija, lastne reakcije in prilagodljivost.

Predhodno razmišljanje vpliva na kontrolo izvedbe, ta na samorefleksijo, samorefleksija pa povratno na predhodno razmišljanje pri naslednji učni nalogi. Tako vse faze vplivajo na kakovost učenja, na zaznavo učinkovitosti ter na občutek nad kontrolo zastavljene izvedbe (Zimmerman 1998). Kot smo že opisali, tako samoregulacija kot tudi samorefleksija sestavljata del akademske prokrastinacije, saj nezavedno vplivata na odlašajoče si vedenje posameznika.

Pomanjkanje motivacije

Motivacija je pomemben psihološki mehanizem, ki povzroča in usmerja naša dejanja. Pri akademskem delu mora biti prisotna, saj predstavlja vzrok ali namen, da se naloge lotimo in nadaljujemo. Motivacija se ukvarja z vprašanjem, kaj nas pripelje do tega, da nekaj naredimo ali pa ne. Izhaja iz latinske besede »movere«, kar pomeni gibati se. Motivacija je pomemben

psihološki mehanizem, ki deli ljudi s približno enakimi sposobnostmi, na tiste, ki dosegajo cilje ali pa jih ne. Motivacija so vsi procesi spodbujanja, ohranjanja in usmerjanja telesnih in duševnih dejavnosti, zato da bi uresničili cilj. Obsega vsa gibalna našega vedenja: potrebe, nagone, motive, želje, cilje, vrednote, ideale, interese, voljo. Nagoni in potrebe nas spodbujajo, nas potiskajo in ženejo v vedenje. V naši osebnosti imajo podobno vlogo kot motor v avtomobilu, zato nagone in potrebe imenujemo tudi motivacija potiskanja (Kompore idr. 2005, 189–190).

V kolikor prokrastinator v nekem početju ne vidi smisla, težko (p)ostane motiviran. Vzrok za prokrastinacijo lahko prepoznamo v tem, da delamo nekaj proti sebi oziroma uresničujemo ambicije nekoga drugega. Če smo si na primer vedno želeli študirati slikarstvo, vendar so nas starši pregovorili, naj raje študiramo pravo, se bomo verjetno z veliko težavo spravili k učenju. Včasih pa zadeva ni tako zelo jasna. Osebe, ki slabo zaznavajo svoje resnične občutke, tudi težko ločijo med osebnimi željami in željami drugih. V kolikor do prokrastinacije pride le na danem področju, moramo raziskati, čemu je temu tako in kaj nam to področje pomeni (Jaffe 2013).

Psihološki mehanizmi akademske prokrastinacije nam bodo v raziskavi pokazali, s katerim psihološkim pojavom (izvor psihološkega pojava) se srečuje največ študentov, ki bodo prepoznani kot prokrastinatorji. Poleg psiholoških mehanizmov nam bodo tudi definicije služile kot podlaga za opredeljevanje/pregled/popis razlogov akademske prokrastinacije. Na podlagi slednje ugotovitve, se bo lahko v predlogih jasno opredelilo, na kakšen način bosta lahko posameznik in Fakulteta za management pristopala k hitrejšemu in učinkovitejšemu pristopu k zaključevanju študija.

3.5 Izvor akademske prokrastinacije

Vzroki za akademsko prokrastinacijo so različni in se razlikujejo od posameznika do posameznika. Razvrstimo jih v štiri skupine: najprej si pogledamo kognitivne ali vedenjske komponente prokrastinacije, nato afektivne ali čustvene komponente prokrastinacije, sledijo kognitivne ali motivacijske komponente prokrastinacije, na koncu pa še družbene ali zunanje komponente prokrastinacije. Zavedati se moramo, da številni vzroki izhajajo iz že predpostavljenih definicij in psiholoških mehanizmov (The Writing Center 2018; Burka in Yuen 2007).

3.5.1 Kognitivne ali vedenjske komponente prokrastinacije.

Vedenjske komponente prokrastinacije predstavljajo osebne lastnosti, ki se odražajo v človekovem vedenju. Navezujejo se na vedenjske vzorce iz lastnih izkušenj in kognitivno predelavo informacij o njih (The Writing Center 2018; Burka in Yuen 2007).

Samoučinkovitost in samoaktualizacijo lahko prepoznamo kot vzrok, hkrati pa tudi kot dejavnik, a je vselej odvisno od tega, ali samoučinkovitost nastopi kot dejavnik ali kot vzrok. Tu se gre za povratno vzročno zanko oziroma sovplivanje. Steel (2008) je poudaril, da odlašanje vpliva na samoučinkovitost in samoaktualizacijo, motnje, impulzivnost, samokontrolo in organizacijsko vedenje učencev. Študentje postanejo leni in pasivni; bodisi čutijo oklevanje pri sprejemanju pobud ali strah pred začetkom dela ali nalog. Različni raziskovalci so ugotovili številne primarne in sekundarne probleme, povezane z akademskim odlašanjem, npr. nizki dosežki študentov in njihove večje fizične in psihološke težave (Ferrari in Pychyl 2008; Lay 1995; Onwuegbuzie 2004), nepravilnost, zmedenost in neodgovornost (Rivait 2007).

Poleg že omenjenih dejavnikov, študente k odlašanju vodijo še: pomanjkanje predanosti, pomanjkanje vodenja in spodbujanja, neprimerno upravljanja lastnega časa, čustven stres, socialne težave, prekomerna samozavest in negativni občutki. Dejavniki odlašanja so običajno povezani s pomanjkanjem komunikacijskih veščin, neprimernimi učnimi strategijami, nizkimi dosežki, dolgočasnimi ali težkimi nalogami, nenačrtovanim urnikom študija, učnimi stili, zavajajočimi izgovori, anksioznostjo in čustvenim stresom, neracionalnim razmišljanjem, nizko samoučinkovitostjo, nižjo samokontrolo in zapoznelim zadovoljstvom (Elmer 2000). Slednje sem med študijem zaznala tudi sama. Seminarske naloge v večini primerih študentje uspešno opravijo, saj so ves čas v fizičnem stiku s profesorjem. Med ljudmi v učilnici se bodo našli tisti, ki imajo dobro razvite komunikacijske veščine in radi sprašujejo. Profesor bo odgovor podal pred celim razredom in s tem seznanil tudi študente, ki si sami ne bi upali vprašati. Pri odlašanju z zaključnimi projektnimi nalogami pa v komunikaciji šibkejši študentje nimajo več zaledja in se morajo znajdi na drugačen način.

3.5.2 Afektivne ali čustvene komponente prokrastinacije.

Čustvene komponente so močna čustva, ki ponazarjajo doživljanje nečesa – tudi prokrastinacije. V afektivno komponento vključujemo osebno zadovoljstvo, pozitivna/negativna prepričanja o lastni učinkovitosti, dvom v lastne sposobnosti, način reševanja problemov in strah.

Essau idr. (2008) so ugotovili, da odlašanje vodi študente do stopnje, ko si sami niso več sposobni urediti in organizirati študijskih ciljev, kar v njih povzroča depresijo, tesnobo in stres. Kadar govorimo o odlašanju se je potrebno zavedati, da slednje ni pogojeno s spolom. Akinsola, Tella in Tella (2007) so ugotovili enako raven akademskega odlašanja med študenti in študentkami. Psihološki učinki odlašanja vključujejo čustveno nestabilnost in psihični stres. Williams, Stark in Foster (2008) so odkrili odnos med odlašanjem in akademskim stresom med študenti. Korelacija je pokazala, da študentje, ki so bolj samozavestni, manj odlašajo, s tem pa se jim posledično samozavest še povečuje. Odlašanje neugodno vpliva na osebnost študentov, njihovo učenje, vpliv pa je moč prepoznati na vseh stopnjah študija in pri vseh predmetih.

3.5.3 Koativne ali motivacijske komponente prokrastinacije.

Koativna komponenta se nanaša na nadzor nad našim vedenjem in delovanjem. O tej komponenti govorimo, kadar imamo v mislih nadzor nad samim seboj. K odlašajočemu vedenju oziroma prokrastinaciji pomembno prispeva posameznikova prepričanost o boljšem opravljanju dela pod časovnim pritiskom, saj naj bi slednji pomembno vplival na dvig stopnje učinkovitosti. Nadalje je za pojav odlašajočega vedenja pomembna stopnja pozornosti, ki je pri posameznikih z višjo stopnjo akademskega odlašanja pogosto usmerjena na druge (zanimivejše) aktivnosti (McCloskey 2012). V povezavi s tem se neredko pojavi tudi učno samo-oviralno vedenje (Steel 2007). K omenjenemu pojavu prispevajo še neustrezno organiziran čas za študijske obveznosti, odsotnost notranje motivacije za pričetek delovne aktivnosti, občutki z dolgočasnosti in pomanjkanje splošne motivacije kljub fizični pripravljenosti (McCloskey 2012; Schraw, Wadkins in Olafson 2007).

Zgrešena prepričanja o potrebnem vložku akademskega dela in časa, pri študentih povzročijo razvoj odlašanja (Pychyl 2008). Sledi zamujanje rokov in posledično nedokončanje študija. Študentje odlašajo, ker slabo presojujejo hitrost učenja ali opravljanja določenih obveznosti. Ostane premalo časa za zapolnitev pričakovanja študijske uspešnosti (Ferrari 2010; Ferrari in Pychyl 2008). Nekateri študenti se celo navadijo odlašati s svojim delom. Vsaj 20 % študentov prokrastinatorjev zamuja z delom rutinsko, kasneje pa to postane njihova navada (Kliener 2008). Predolgi roki za dokončanje naloge, veliko prostega časa in ob-študijske dejavnosti še dodatno spodbujajo akademsko prokrastincijo (Goode 2008). Včasih se zdi, da študenti odlašajo, kljub zavedanju, da je tovrstno obnašanje postalo njihova stalnica v življenju, in se izraža kot njihova lastna vrednota (Owens in Newbegin 1997).

3.5.4 Družbene komponente prokrastinacije.

Cherry (2019) pojasnjuje, da smo prokrastinatorji v dovolj širokem časovnem razponu prav vsi, ne le študentje. Vendar raziskave kažejo, da je tovrsten problem še posebej izrazit med študenti.

Med družbene in zunanje komponente prokrastinacije prištevamo zasebno sfero življenja, socialni položaj družin, študentske ugodnosti itd. Družbene komponente, ki pridejo do izraza v obdobju pozne adolescence in zgodnje odraslosti, ko je v ospredju posameznikova težnja k neodvisnosti ter družbenemu prilagajanju, predstavljajo pomembno komponento prokrastinacije. Posameznik v teh obdobjih usklajuje več stvari hkrati: čas za študijske obveznosti, delo, družino in prijatelje. Zaradi težnje k neodvisnosti in avtonomiji pogosto posveti več časa delu in druženju z vrstniki, zaradi česar prihaja do odlašanja z akademskim delom (Schraw, Wadkins in Olafson 2007).

Akademsko prokrastinacija vse pogosteje predstavlja nenamensko porabo davkoplačevalskega denarja. Zavedati pa se je potrebno, da sredstva namenjena za študij niso namenjenega zgolj

višanju izobrazbe, temveč predvsem pridobivanja znanja in kompetenc za ustrezne zaposlitve oz. prehod na trg dela, s tem pa tudi boljšo finančno varnost. Kljub dejstvu, da se stroški razlikujejo glede na študijski program, v povprečju država za enega študenta iz javnih sredstev na leto odšteje 3000 evrov na dodiplomskem in podiplomskem študiju, medtem ko se pri doktorskem študiju za posameznega študenta nameni še dodatnih 500 evrov (Zajc 2014). V izračun bi lahko (oziroma bi morali) vključiti tudi ugodnosti za študentsko prehrano in krito zdravstveno zavarovanje. Vse skupaj je zelo solidarno, ko govorimo o tekočem študijskem procesu. Marsikdo namreč prihaja iz socialno ogroženih družin in poleg rednega študija, ki je pogosto tako dopoldne kot tudi popoldne, zelo težko pride dodatnega zaslužka. Nekaterim študentom starši denarno ne morejo omogočiti študija. Študij je financiran s strani države, vendar morajo študentje kljub temu plačati vpisnino, knjige, lektoriranje, stroške, ki jih prinese magistrska naloga in prevoz na fakulteto, knjižnico ipd. Problem nastane, ko govorimo o študentih, ki študija nikoli ne zaključijo. Nekateri študentje odlašajo namerno, ker še ne dobijo zaposlitve in potrebujejo študentski status, vendar je to bolj izrazito na dodiplomskem študiju, kot pa na podiplomskem. Naši državi je med prioriteta izobraževanje mladih in večkrat slišimo rek »svet stoji na mladih«, zato se šolstvu namenja določen del proračuna. Morali pa bi dodatno osveščati in motivirati študente, da med študijem ne obupajo in ne začnejo odlašati.

Slovenija podpira izobraževanje mladih, študentje imajo zato več ugodnosti kot v tujini, relativno nizke stroške vpisnine ter manjše ostale študijske dajatve tekom študija. V Nemčiji so študentske ugodnosti le kulturne narave (cenejše vstopnice v muzeje, opere ipd.), na fakultetah pa je prav tako kot v Sloveniji zadostno število vpisnih mest. V Veliki Britaniji je dodiplomski in podiplomski študij plačljiv. Dodiplomski študijski program stane od 7 do 11 tisoč evrov na leto, boljše fakultete računajo tudi do 35 tisoč evrov na letnik. Podiplomske šolnine pa stanejo približno 11 tisoč evrov na letnik, na uglednejših fakultetah pa tudi več. Na Škotskem študentje dodiplomskega študija ne plačajo, za podiplomski študij pa morajo odšteti med 9.000 do 12.000 evrov na letnik. Na Nizozemskem stane dodiplomski študij povprečno med 700 in 1950 evrov na leto, medtem ko je cena na podiplomskem študiju višja (Dolinšek 2017). Glede na navedena dejstva je moč opaziti, da študenti v tujini za študij ne glede na vrsto študija (redni/izredni študij) odštevajo bistveno višje zneske vpisnine, medtem ko v Sloveniji redno vpisani študentje plačujejo vpisnino do največ 100 evrov na letnik, izredni študentje pa za študij plačujejo 2.500 evrov in več (vezano je na smer študija in fakulteto) (Dolinšek 2017). Vpeljevanje višjih šolnin za študij bi najverjetneje študente pripravilo, da študij zaključijo, saj obstaja velika verjetnost, da v primeru plačevanja visokih šolnin študija ne bi zanemarili, saj bi se zavedali, da so veliko lastnih sredstev vložili v študij, posledično pa študentje lastnega doprinosu ne bi želeli zavreči. Kar nas hkrati navezuje na dejstvo, da bi se zagotovo znižala raven nedokončanega študij, v kolikor bi tudi Slovenija razbremenila doprinos države k financiranju študija iz javnih sredstev ter bi študent moral študij financirati sam. Obstaja pa velika verjetnost, da bi se za študij odločilo bistveno manj študentov, ker si ga niti ne bi mogli privoščiti. Prav tako, moramo poudariti dejstvo, da marsikateri študent po zaključku študija ne dobi zaposlitve v svoji stroki. Problem je na strani delodajalcev, ki raje vzamejo v delovno razmerje osebo z nižjo stopnjo

izobrazbe, saj jo bo potrebno plačevati manj. Pričakujejo, da si bo oseba z nižjo izobrazbo pridobila izkušnje med delom. Hkrati pa se je potrebno opreti tudi na dejstvo, da je Slovenija majhna ter je trg z visoko izobraženim kadrom prevelik za potrebe slovenskega trga.

3.6 Členitev vzrokov glede na izvor

Vzroki za pojav akademske prokrastinacije so različni, prav tako je moč razlikovati razvoj slednje med tem, ali je za pojav akademske prokrastinacije odgovoren posameznik ali odgovornost nosi nekdo drug. V našem primeru smo pojav akademske prokrastinacije raziskali tudi na nivoju organizacije, ki v našem primeru predstavlja fakulteto in sistem, in zajema skupek pravil na področju države in njej pripadajočih institucij.

3.6.1 Vzroki na nivoju posameznika

V to kategorijo sodijo vsi že opisani psihološki vzroki, tem pa dodamo še individualne vzroke. Velik pokazatelj akademskega odlašanja pri študentih je strah pred neuspehom. Na podlagi razlogov, ki so jih podali študenti in učitelji, zakaj odlašajo z nalogami, vajami, učenjem pred izpiti in drugimi akademskimi obveznostmi, so predhodne študije odkrile različne vzroke, ki vodijo do odlašanja med študenti. Kadar se učenci bojijo neuspeha, se nagibajo k odlašanju pri zagonu ali dokončanju zaključnih akademskih nalog (Solomon in Rothblum 1984). Na fakulteti za management je časovno zasnovano, da v kolikor v enem letu od potrjene dispozicije študent ne zaključi projektne naloge, mu dispozicija zapade, kljub temu da je že potrjena na referatu. Menimo, da je to pozitivna motivacija, saj določanje rokov spodbuja učni proces in odpravlja prokrastinacijo, vendar za študente, ki so naravnani perfekcionisti, lahko to predstavlja še dodaten stres.

Na dodiplomskem študiju se kot individualne komponente izražajo status športnika, prioriteta do študija v tujini (izmenjava), druženje s prijatelji ipd. Odlašanje z vidika družbe ni omejeno na katero koli človeško raso, raziskave pa so pokazale, da temu ni tako kadar govorimo o starostnih skupinah. Avtor Yaakub (2000) je mnenja, da sta odlašanje in starost študenta tesno povezana. Ugotovil je, da so mlajši študentje manj nagnjeni k odlašanju, medtem ko je Anthony (2004) v svoji raziskavi opazil, da imajo študentke, ki so starejše večje težave z anksioznostjo. Podobnega mišljenja kot Yaakub (2000) in Anthony (2004) so bili tudi Rabin, Fogel in Nutter-Upham (2011, po Cerino, 2014), ki so ugotovili, da je s starostjo odlašanje pri študentih pogostejše. Ozer, Demir in Ferrari (2009, po Cerino 2014) njihovo ugotovitev dopolnjujejo z rezultati, da je akademsko odlašanje pogostejše pri moških kot pri ženskah.

3.6.2 Vzroki na organizacijskem nivoju

Učni program, ki se predava študentom na fakultetah, ni vsako leto posodobljen, posledično

niso posodobljene tudi okvirne diplomske/magistrske teme, ki jih imajo študenti na izbiro. Prav tako ponavljajoče se teme ne predstavljajo več relevantnega vložka znotraj izvedene raziskave, ki jo študent izvede, saj je podobna že bila izvedena v preteklih letih in se marsikje izkazuje podobnost v pridobljenih rezultatih. Izvedena raziskava zaradi ponavljajoče se teme ne izkazuje bistva, saj je ni moč aplicirati in jo uporabiti v realnosti, če je podobna že bila izvedena in hkrati tudi uporabljena. To hkrati tudi pomeni, da najverjetneje izvedene raziskave nihče ne bo želel aplicirati v svojem okolju in ne bo moč dognanj, ki se jih pridobi z raziskavo, realizirati. Posledično se študentje težko odločijo, katero temo izbrati, saj se slednje iz leta v leto ponavljajo. Ker teme ne prinašajo nove svežine, študentje pogosto odlašajo z izbiro, saj pogosto od preteklih študentov, ki opravijo z zaključno nalogo, slišijo tegobe pri naslovu, ki so ga morda želeli ravno sami izbrati. Posledično niti ne pričnejo z izbiro teme, temveč izbiro odlagajo v nedogled. Študentje se srečujejo s težavo, kako sami sebe preusmeriti v specifična področja, medtem ko se jim na predavanjih vse skozi predava iste teoretične osnove. Predvidevam, da je to posledica sistemsko opredeljenega študijskega programa, ki zahteva predvidene teme za posamezni učni predmet. Predstavitve so torej že vnaprej narejene (PowerPoint) in razlaga natančno dodelana. Problem je, ko pri več predmetih na dodiplomskem ali podiplomskem študiju slišimo razlago o isti, sicer pomembni vsebini. Zgodi se, da tudi v istem letniku. Temeljnost je pomembna, a težava je, ko moramo študentje začeti razmišljati sami in se izhodiščno usmeriti v okviru študijske vsebine. Takrat dobimo odgovore: »Ta tema je že 'prežvečena', poiščite kaj bolj zanimivega,« ipd. Seveda je prežvečena, saj se podobna praksa dogaja tudi po drugih fakultetah po Sloveniji. Študentje študijsko gradivo prejmemo že pred začetkom predavanj od višjih letnikov. Torej obstaja še toliko več možnosti, da je nekdo pred njimi že imel podobno idejo za pisanje zaključne naloge. Tudi, kadar si študent izbere lastno temo, je pogosto premalo kompleksna, teme so zavrjene s strani izbranega mentorja ali pa mentor zahteva preveč kompleksno raziskavo. V tem primeru študent ne vidi izhoda, in kljub zavedanju, da ima opravljene vse študijske obveznosti, ne razmišlja o novi temi. Do prokrastinacije oziroma odlašajočega vedenja pride, ker študent ni dovolj usmerjan in spodbujan tako od mentorja kot tudi fakultete, prav tako pa zadovoljivega ravnovesja, ki bi ga motiviralo, ne more doseči niti pri sebi. Dobra plat, ki jo ponuja naša Fakulteta za management, pa je izbor izbirnih predmetov in študijskih programov. To vsaj malo razvrsti študente po zanimanju in jim omogoči vpogled vsebin na bolj specifični ravni.

Raziskave, ki se izvedejo v sklopu organizacij, pogosto ne dosežejo pričakovanega učinka, oziroma organizacija sprejme izvedeno raziskavo, vendar se v smislu uporabe raziskovalnih predlogov v procesu delovanja nič ne spremeni. Problem, s katerim se soočamo pri izvedbi raziskav, se nanaša predvsem na »prežvečene teme«, katere so bile obdelane že nemalokrat, pa jih študentje še vedno znova obravnavajo. Vsekakor pa ni to edini razlog, temveč je problem pri izvedbi raziskave tudi, da študentu, ki izvaja raziskavo, ni dovolj do tega, da bi bila raziskava resnično kakovostna in relevantna ter bi predstavljala nek novi vidik ali smernice za prihodnost. Ravno zaradi tega, ker študent ne izkaže neke dodane vrednosti, se tudi podjetja ne odločajo za sodelovanje in pri tem zgubljujejo svoj dragocen čas in znanje. Problem pri medsebojnem

sodelovanju pri izvedbi raziskave je predvsem, da imajo tovrstne raziskave nizko dodano vrednost, za katero pa ni kriv le posameznik, ki raziskavo opravi, temveč tudi fakulteta. Organizacije pogosto niso zainteresirane za raziskovanje, saj se pogosto bojijo, da pridobljenih rezultatov ne bodo mogli vpeljati v svoje delovno okolje, da bi slednja postala praksa. Dogaja se tudi, da podjetje oziroma organizacija raziskavo dovoli, vendar pa rezultati odstopajo od pričakovanj. V tem primeru od študenta zahtevajo, da raziskava ni objavljena in organizacija ni obravnavana v zaključni nalogi, kljub anonimiziranju organizacije. Tukaj pa se ves čas in delo študenta izničita, saj študent, ki pristopi k raziskavi, želi, da bi bila raziskava javno objavljena in tudi udejanjena.

Študenti, ki ne najdejo ustreznega mentorja ali pri izbranem mentorju predolgo čakajo na prosto temo, pogosto začnejo prokrastinirati, saj se jim cilj zaključne naloge zdi vse bolj oddaljen; posledično začnejo odlašati z iskanjem mentorja in teme. Najpogostejše kritike, ki so nam jih zaupali, so bile sledeče: »Mentor, ki ga želim imeti, je že zaseden. Do septembra sigurno ne bo sprejemal novih kandidatov za zaključne naloge«, »Že na dodiplomskem študiju sem imela njega. Res je zelo korekten in usmerjajoč. Škoda, ker ga tokrat ne morem vzeti, nima namreč dovolj visoke stopnje izobrazbe, da bi ga lahko imela«, »Meni pa se moja mentorica sploh ne odziva. Napisala sem ji že več e-sporočil, jo klicala na telefonsko številko, katera je objavljena na ŠIS in to v času uradnih ur. Kaj naj storim? Naj pišem na referat?«, »Odločila sem se, da začnem s pisanjem, katerega mentorja svetuješ/te, kateri je dovolj odziven?« ... Po teh komentarjih in pritožbah sklepamo, da imajo na naši fakulteti profesorji omejeno število študentov, katere lahko mentorirajo. Do tega verjetno prihaja zato, ker študentje za mentorstvo izbirajo predvsem profesorje, ki so po njihovem mnenju relevantni. Relevantnost največkrat opredeljujejo na podlagi izbrane tematike, ki bi jo radi pisali in odzivnosti mentorjev. Na neodzivnost mentorjev lahko vpliva več dejavnikov, eden med njimi je tudi, koliko si pravzaprav želijo sprejeti mentoriranje. Splošno znano dejstvo je, da si ljudje nismo isti, prav tako vsakemu dobro »leži« neko področje, do drugih pa imamo odpor. Predpostavljamo, da tako študentje, kot tudi profesorji niso preveč navdušeni nad pisanjem raziskovalnih magistrskih nalog. Na vseh nivojih študija Fakultete za management smo tudi zasledili informacijo, da bi se večina študentov raje spoprijela z dodatnimi izpiti ali dodatnim letnikom študija, kot pa pisala magistrsko nalogo.

3.6.3 Sistemsko-organizacijski razlogi

Najbolj iskana oblika zaposlitve pri obravnavanih prokrastinatorjih je bilo študentsko delo, kar je pogosto vzrok, ki vodi do akademske prokrastinacije, saj le ta vpliva ali so-vpliva na zamik oddaje zaključne naloge. Akademski prokrastinatorji v tem primeru zaradi zaslužka (preživetja) raje oziroma morajo opravljati delo, medtem ko oddaja zaključne naloge še ni predvidena. Danes sicer vse bolj v ospredje prihaja platformno delo, v preteklosti pa je bilo v ospredju študentsko delo. Študentsko delo je še nekaj let nazaj predstavljalo najbolj moderno in fleksibilno obliko zaposlitve na slovenskem trgu dela, saj je za delodajalca predstavljalo

predvsem veliko ugodnosti in minimalne obveznosti. Iz lastnih izkušenj dobro poznam primere iz prakse, kjer preko študentske napotnice študenti brez problema dobijo zaposlitev. Zakonodaja se je na področju dajatev podjetja za študentko delo močno spremenila. Nekoč je podjetje moralo odšteti malo za tovrstno delovno silo, danes pa se Slovenija vse bolj nagiba k rednemu zaposlovanju. V preteklosti je pogosto prišlo do prenehanja dela pri določenemu delodajalcu zaradi prenehanja statusa, zato so posledično študentje zavlačevali oziroma odlašali z zaključkom študija. V primeru prenehanja študentskega statusa študenti niso bili za podjetje več zanimivi, kljub temu, da so bili zelo učinkoviti in so obvladali svoje delo. Ker še nekaj let nazaj ni bilo lahko dobiti službe, so marsikateri študentje študirali v nedogled in si s tem podaljševali možnost za delo preko študentskega servisa.

4 METODE MERJENJA AKADEMSKE PROKRASTINACIJE

Akademsko prokrastinacijo lahko preučujemo na podlagi več merskih instrumentov. Zavedati se je potrebno, da posameznega instrumenta ni moč uporabiti na vseh populacijah (najstnik, študent, zaposlena oseba itd.), saj so raziskovalna vprašanja, ki so opredeljena pri posameznem merskem instrumentu, vnaprej določena in usmerjena v točno določeno populacijo.

Pred izvedbo empiričnega dela raziskave preverjamo, ali že obstajajo izvedeni merski instrumenti, katere bi lahko glede na izbrano temo aplicirali v raziskavo. Zanima nas, kateri so bistveni vzroki, da študentje ne zaključijo študijskih obveznosti v zadanem roku in prokrastinirajo. Preučujemo, kako posamezni dejavniki pripeljejo posameznika do prokrastinacijskega vedenja.

4.1 Lestvica akademske prokrastinacije APS SI

Lestvico akademske prokrastinacije (McCloskey 2012) sestavlja 25 trditvev, ki predstavljajo posameznikove navade in rutine. Trditve se nanašajo na to, kako se posameznik loteva študijskih nalog, ali ga med opravljanjem študijskih nalog zmotijo druge aktivnosti, ali se pravočasno loteva opravljanja nalog ipd. Primeri postavk: običajno namenim čas pregledu in popravku svojega dela, učim se samo zadnjo noč pred izpiti, pogosto se zalotim pri prelaganju pomembnih rokov. Udeleženec odgovarja na Likertovi petstopenjski skali, glede na to, v kolikšni meri se strinja s posamezno trditvijo (1-sploh se ne strinjam; 5-močno se strinjam). Lestvica APS SI služi namenu prepoznavanja prokrastinatorja. Vsako od vprašanj predpostavlja določeno vedenje, ki lahko pri izprašanemu vodi v odlašajoče vedenje.

Notranja zanesljivost pripomočka je zadovoljiva, saj je alfa koeficient izvirne lestvice $\alpha = 0,95$ (McCloskey 2012). Lestvico so v slovenski jezik prevedli Sever, Senegačnik in Vajngerl (2015) ter tudi preverili zanesljivost in dimenzionalnost. V pilotni raziskavi na reprezentativnem vzorcu ($n = 601$) je bila ugotovljena zadovoljiva spodnja meja zanesljivosti ($\alpha = ,92$) ter enodimenzionalna struktura instrumenta. Lestvico so v slovenskem prostoru uporabili tudi Kranjec, Košir in Komidar (2016), ko so raziskovali dejavnike akademskega odlašanja- vlogo perfekcionizma, anksioznosti in depresivnosti. Koeficient zanesljivosti, pridobljen na njihovih podatkih, je bil visok ($\alpha = ,93$). Koeficient zanesljivosti v pričujoči študiji je prav tako visok ($\alpha = ,92$).

4.2 Lestvica splošnega odlašanja GP

Lestvica splošnega odlašanja (General Procrastination Scale-GP; Lay 1986) je najpogosteje uporabljena mera splošnega odlašanja oz. odlašanja v vsakdanjem življenju. Z lestvico dobimo oceno ravni odlašanja udeležencev pri različnih vsakodnevnih nalogah, zadolžitvah. Sestavljena je iz 20 vprašanj, na katera udeleženci odgovarjajo na 5-stopenjski Likertovi skali

(1-izjemno neznačilno; 5-izjemno značilno), pri čemer višji rezultat pomeni pogostejše odlašanje. Polovica postavk je obrnjenih. Skupni rezultat je seštevek odgovorov na vse postavke, zato je splošno odlašanje v rezultatih predstavljeno kot skupni dosežek na Lestvici splošnega odlašanja. Avtor Lay (1986) je ugotovil, da ima lestvica dobro notranjo skladnost Cronbachov $\alpha = 0,82$, medtem ko je v študiji Ferrari, Johnson in McCown (1995) Cronbachov koeficient $\alpha = 0,78$ in retestna zanesljivost test-retest = 0,80. Ocena notranje skladnosti Lestvice splošnega odlašanja je v našem vzorcu visoka, in sicer $\alpha = 0,91$.

4.3 Lestvica odlašanja za študente

Namen te lestvice je ugotoviti, na katerem področju, ki ga lestvica opredeljuje, največkrat prihaja do akademskega odlašanja. Lestvica ocenjevanja odlašanja za študente (Procrastination Assessment Scale-Students-PASS; Solomon in Rothblum 1984) je ena izmed najpogosteje uporabljenih lestvic na svojem področju. Vključuje 44 postavk, deli pa se na dva dela. Prvi del Lestvice PASS je sestavljen iz šestih pod-lestvic, ki predstavljajo različna področja akademskega odlašanja:

- Pisanje seminarskih nalog/poročil z rokom oddaje.
- Učenje za izpit.
- Sledenje tedenskim bralnim zadolžitvam.
- Administrativne naloge na fakulteti.
- Sestanki in
- Študijske dejavnosti/naloge na splošno.

Vsaka od teh pod-lestvic vsebuje tri vprašanja, ki kažejo na pogostost odlašanja (»V kolikšni meri odlašáš oz. zavlačuješ pri takšnih nalogah?«), na težavnost odlašanja (»V kolikšni meri ti odlašanje s to nalogo predstavlja težave?«) in na željo po zmanjšanju oz. spremembi trenutne mere odlašanja (»V kolikšni meri si želiš zmanjšati svoje odlašanje pri takih nalogah?«) za vsako področje posebej. Vse postavke se ocenjujejo na 5-stopenjski Likertovi lestvici (za pogostost odlašanja 1-nikoli ne odlašam, 5-vedno odlašam; za težavnost odlašanja 1-sploh ni problem, 5-vedno je problem; za željo po spremembi odlašanja 1-ne želim zmanjšati, 5-vsekakor želim zmanjšati).

Za rezultat na vsakem od šestih področij akademskega odlašanja seštejemo odgovora na prvi dve postavki, ki se nanašata na pogostost in težavnost. Pod-lestvica Skupni rezultat predstavlja vsoto prvih dveh postavk na vseh omenjenih šestih področjih odlašanja, torej skupaj zajema 12 postavk. Drugi del lestvice zajema 13 možnih razlogov za akademsko odlašanje, s tem da vsak zajema dve postavki. Postavke se ponovno ocenjujejo na 5-stopenjski Likertovi skali (1-sploh ne odraža razlogov, zakaj odlašam; 5-vsekakor odraža razloge, zakaj odlašam). Namen tega dela je prepoznati različne razloge za akademsko odlašanje. Shanahan in Pychyl (2007) navajata, da notranja konsistentnost za prvi del

vprašalnika znaša 0,79, za drugi del vprašalnika pa 0,72. Ferrari (1992) je vprašalnik ponovno apliciral po šestih tednih in ugotovil, da ima lestvica ustrezno retestno zanesljivost, in sicer je dobil $\alpha = 0,74$ za prvi del in $\alpha = 0,65$ za drugi del lestvice. V našem vzorcu imajo pod-lestvice šestih področij (Pisanje, Učenje, Branje, Administracija, Sestanki in Študijske dejavnosti) prvega dela vprašalnika zadovoljive zanesljivosti, in sicer Cronbachov koeficient α sega od 0,71 (pod-lestvica Pisanje) do 0,84 (pod-lestvica Administracija). Skupni rezultat, ki predstavlja skupek postavk omenjenih področno različnih pod-lestvic, ima zelo visoko zanesljivost, in sicer $\alpha = 0,90$. Ocena notranje skladnosti z analizo glavnih komponent dobljenih pod-lestvic Strah pred neuspehom je $\alpha = 0,82$; za pod-lestvico Neprijetnost naloge pa je relativno nizka, in sicer $\alpha = 0,64$. Analiza tega koeficienta zanesljivosti nam pokaže, da se zanesljivost nove pod-lestvice Neprijetnost naloge sicer ne bi izboljšala, če bi iz nje izločili katerokoli postavko. Uzun Özer, Demir in Ferrari (2009) so za razloge za odlašanje na turškem vzorcu prav tako ugotovili nižje notranje skladnosti, in sicer so te segale od 0,61 do 0,86.

4.4 Lestvica splošne in akademske samopodobe

Vprašalnik samopodobe SDQIII (The Self-Description Questionnaire III; Marsh in O' Neill 1984) je posebej prirejen za merjenje samopodobe v poznem mladostništvu in odraslosti in temelji na predhodnih oblikah vprašalnika SDQ. Vprašalnik prednosti in težav (SDQ) je kratek vprašalnik za preverjanje vedenjskih vzorcev. Obstaja v več različicah za potrebe raziskovalcev, klinik in pedagogov. Vprašalnik vsebuje 136 postavk in meri 13 vidikov samopodobe: splošna samopodoba, akademska samopodoba, matematična samopodoba, verbalna samopodoba, telesne sposobnosti, čustvena stabilnost, ustvarjalnost, zunanji videz, odnosi z vrstniki istega spola, odnosi z vrstniki nasprotnega spola, odnosi s starši, religija in iskrenost.

Anketirani vrednotijo postavke na skali od 1 (sploh ne drži) do 6 (popolnoma drži). Lestvice vsebujejo od 10 do 12 postavk, pri čemer se približno polovica točkuje obratno. Raziskave, narejene na slovenskem vzorcu, kažejo povprečno korelacijo med lestvicami ($r = 0,24$), pri čemer najmanj korelirajo matematične sposobnosti in verbalne sposobnosti ($r = -0,04$), najbolj pa zunanji videz in odnosi z nasprotnim spolom ($r = 0,57$). Najvišje korelacije so med splošno samopodobo in njenimi specifičnimi področji, najvišja z zunanjim videzom ($r = 0,65$) (Avsec 2007). Zanesljivost vprašalnika za lestvico splošne samopodobe znaša 0,90, za lestvico akademske samopodobe 0,87, za lestvico matematične samopodobe 0,89 in za lestvico verbalne samopodobe 0,77.

4.5 Lestvica splošne samoučinkovitosti

Lestvica splošne samoučinkovitosti meri optimistična samoprepričanja za učinkovito spopadanje z različnimi stresnimi situacijami v posameznikovem življenju. Izvorno nemško

verzijo sta razvila Matthias in Schwarzer 1981, pri čemer sta prvotno obliko z 20 postavkami kasneje skrajšala na 10 postavk (Jerusalem in Schwarzer 1992). Na štiristopenjski skali (od 1 = nikakor ne drži do 4 = popolnoma drži) ocenjujejo preizkušanci trditve, kot so: vedno lahko rešim zahtevne probleme, če se le dovolj potrudim; če tudi mi kdo nasprotuje, znam najti poti in sredstva, da dosežem, kar želim; če vložim dovolj truda, zmorem rešiti večino problemov; ne glede na to, kaj me doleti, sem stvarjem navadno kos, in druge postavke (vse so pozitivne smeri, torej višja ocena pomeni višjo samoučinkovitost), glede na to, kako se nanašajo na njihov študij oziroma delo.

Lestvica je bila uporabljena v številnih raziskovalnih projektih, vrednosti koeficienta interne konsistentnosti pa so se gibale med 0,75 in 0,90. V kolikor bi se naša raziskava nanašala izključno le na samoučinkovitost, ki se pogosto odraža v prokrastinaciji, bi slednjo lahko uporabili. Lestvica ni le parsimonična in zanesljiva: potrjena je bila njena kovergentna in diskriminativna veljavnost. Tako (če navedemo le najpomembnejše korelate) pozitivno korelira s samovrednotenjem in optimizmom, negativno pa z anksioznostjo, depresivnostjo in telesnimi simptomi. Dosedanje študije so opisane v mednarodnem priročniku (Schwarzer 1993) in medkulturni študiji priredb instrumenta (Schwarzer 1998). Priročnik vsebuje angleško, nemško, špansko, hebrejsko, madžarsko, turško, češko in slovaško verzijo lestvice, obe deli pa navajata rezultate obsežnih psihometričnih študij merskih značilnosti lestvice. Eksploratorna in konfirmatorna faktorska analiza je na vseh vzorcih potrdila, da je lestvica enodimenzionalna. Na voljo so tudi norme dobljene na vzorcu 1660 nemških odraslih. Mednarodni priročnik popisuje tudi retestno zanesljivost po preteku enega oziroma dveh let ter različne oblike veljavnosti (eksperimentalno, kriterijsko in napovedno). V svetovnem spletu so poleg same lestvice in podatkov, zbranih od več kot 18000 udeležencev raziskav (Schmitz 2000), na voljo osnovni podatki o koeficientih veljavnosti ter normirane vrednosti (Schmitz 1999).

Ker je naša raziskava postavljena širše in zajema več komponent, slednja ni relevantna izbira za to zaključno nalogo.

Za namen raziskave je bila sprva predvidena Lestvica akademske prokrastinacije APS SI. Pri obdelavi in pregledu te lestvice pa smo prišli do ugotovitve, da nobena izmed lestvic, ki preučujejo akademsko prokrastinacijo, ne služi našemu namenu preučevanja. Naš namen je namreč ugotoviti, kateri dejavniki vplivajo na pojav akademske prokrastinacije na podiplomskem študiju (B2) na Fakulteti za management, kar pa nam ostale lestvice ne bi omogočile, saj ne bi z njimi mogli zajeti preučevanega vzorca.

5 RAZISKAVA

Namen raziskave je ugotoviti dejavnike, ki vplivajo na akademsko prokrastinacijo na Fakulteti za management. Zanima nas, kateri vzroki so bistvenega pomena, da študentje ne zaključijo študija v roku, ter iz katerih situacij prihajajo: organizacijski vidiki, sistematski vidiki in vidiki osredotočeni na posameznika. Preučevana tema je torej velikega pomena za študente in za fakulteto. Tovrstna raziskava bo na Fakulteti za management izvedena prvič. Do sedaj se je na Fakulteti za management spremljala le prehodnost študentov na razpisanih študijskih programih, medtem ko raziskava na temo akademske prokrastinacije še ni bila izvedena. V raziskavo bodo zajeti študentje podiplomskega študija Fakultete za management. Z izsledki raziskave ne želimo ozaveščati le podiplomskih študentov, ampak tudi vse druge študente (dodiplomske, doktorske) na Fakulteti za management. Poleg ozaveščanja študentov o akademski prokrastinaciji, želimo o tovrstnem problemu informirati tudi fakulteto in predstaviti možnosti pristopa k reševanju le-tega. Akademska prokrastinacija namreč ni problem, ki je vezan izključno na posameznika, ampak tudi na fakulteto. Z odgovori, ki jih prejmemo med raziskavo, želimo podati smernice za ukrepanje.

Z raziskavo skušamo odgovoriti na naslednja raziskovalna vprašanja:

- RV1: Kateri so najpogostejši dejavniki za akademsko prokrastinacijo na Fakulteti za management? Zakaj odlašajo, kje tiči problem? Kakšne so njihove prioritete v življenju?
- RV2: Na kakšen način bi morala fakulteta pristopiti do študentov, da bi bil postopek do zaključne naloge hitrejši? Bi študentje študij zaključili hitreje, če se jim ponudi alternativa namesto zaključne naloge?
- RV3: Kako bi lahko država spodbudila študente, da bi hitreje prišli do zaključne naloge?

5.1 Zasnova raziskave

Pri iskanju odgovorov na raziskovalni vprašanji, kateri so najpogostejši dejavniki za akademsko prokrastinacijo Fakultete za Management in kakšne ukrepe bi morali sprejeti na Fakulteti za Management, da bi več študentov opravilo obveznosti iz naslova študija v roku, smo izbrali metodo pridobivanja podatkov s polstrukturiranim intervjujem ter tako sledili principu socialnega konstrukcionizma, po katerem so človeški interesi pomemben pogon razvoja (Easterby-Smith, Thorpe in Lowe 2005, 49). Ta princip smo izbrali kot vodilo, ker smo želeli pridobiti različne perspektive in poglede študentov Fakultete za Management. S pomočjo polstrukturiranega intervjuja in opazovanja, kot metod zbiranja podatkov, smo dopustili možnost podajanja vsestranskih pogledov na obravnavano vsebino. Polstrukturiran intervju predstavlja najpogostejšo obliko pridobivanja kvalitativnih podatkov. Vprašanja bodo odprtega tipa, kar pomeni, da bomo s tovrstno obliko intervjuja odkrili, kje so problemi, kako študentje gledajo na pojav akademske prokrastinacije ipd. Tovrsten intervju je tudi za namen naloge fleksibilnejši, z njim se bolj približamo afektivni in vrednostni ravni, odgovori so bolj spontani, konkretni, samoodkrivajoči in osebni. Kot raziskovalci smo se osredotočili na pomen ter

poskušali čim bolj razumeti dogajanje na organizacijski in osebni ravni ter pri doseganju ciljev, saj je to pomembno za razumevanje prisotnosti akademske prokrastinacije na Fakulteti za management. Za raziskavo je predvidenih 15 vprašanj, katerim bodo sledila podvprašanja, v kolikor bomo med odgovori dobili občutek, da nam intervjuvanec lahko poda bolj kakovosten in globlji odgovor. Vprašanja so sestavljena strukturirano in si sledijo v logičnem sosledju. Izdelana bodo na podlagi preučevane literature in lastnih opažanj.

5.2 Opredelitev populacije in vzorca

Za ta namen smo izvedli raziskavo na manjšem številu intervjuvancev, posebej izbranih za namen raziskave. Kljub temu da smo k raziskavi povabili več oseb, se je odzvalo le 15 oseb. Uporabili smo priložnostni vzorec, in sicer da intervjuvanec obiskuje Fakulteto za management na podiplomskem študiju (B2), je zaključil pretežni del izpitov v zadnjem letniku (ali imajo samo še 1–2 izpita že dlje časa). Z izvedenim intervjujem želimo preveriti prisotnost akademske prokrastinacije pri študentih, ki ustrezajo zgoraj opisanim kriterijem, hkrati pa tudi raziskati stične točke vseh intervjuvanec, saj bodo usmeritve za preprečevanje akademske prokrastinacije bistveno bolj oprijemljive. Izbrano populacijo predstavljajo študenti podiplomskega študija (B2) Fakultete za management, medtem ko naš vzorec predstavlja 15 študentov podiplomskega študija omenjene fakultete.

5.3 Opis poteka izvedbe intervjujev

Polstrukturirane intervjuje smo izvedli v mesecu oktobru in novembru 2019, in sicer na način, da smo se s posamezniki dogovorili za ustrezne termine izvedbe. Pred izvedbo intervjuja smo študente kontaktirali po telefonu, e-pošti ali na družbenem omrežju Facebook in jih prosili za sodelovanje. V kolikor so pristali, smo se z njimi dogovorili za srečanje in jim predhodno poslali vprašanja in opredeljene koncepte, da se na intervju lahko že vnaprej pripravijo. Okvirni čas intervjuja s posameznim intervjuvancem je znašal približno 45 min. Intervjuje smo izvedli v sproščenem okolju (Ob kavi, pri meni doma, pri njih doma itd.) in za beleženje uporabili metodo zapisovanja ter po zaključenem intervjuju zapise opremili z našimi lastnimi opažanji o izvedbi posameznega intervjuja. Po urejanju podatkov, pridobljenih s polstrukturiranimi intervjuji, kar je obsegalo prepis intervjujev in njihovo opremljanje z osebnimi vtisi, pridobljenimi v času izvedbe intervjujev, smo pristopili h kodiranju besedila. Vsi intervjuji so bili anonimni.

5.4 Operacionalizacija

V nadaljevanju predstavljamo operacionalizacijo teh teoretičnih izhodišč upoštevajoč raziskovalnih vprašanj. Vprašanja so zastavljena tako, da upoštevajo principe kvalitativnega raziskovanja in hkrati tudi temeljno zasnovo raziskave (angl. research design).

Prikazujemo tabelo, v kateri so razvidni vsi ključni elementi za pripravo intervjuja. V prvem stolpcu je razviden namen, oz. kaj želimo ugotoviti v posamezni kategoriji vprašanj za intervju. Edini vir podatkov predstavljajo študenti, saj smo sledili principu direktnega poročanja. V naslednjih dveh stolpcih opredeljujemo tudi opazovan teoretičen koncept, pojavnost in opazovane dimenzije tega koncepta, od koder lahko črpamo podatke, ter v kateri teoretični sklop sodijo posamezna vprašanja za intervju.

Preglednica 1: Operacionalizacija raziskovalnih vprašanj

Namen	Opazovan teoretičen koncept	Pojavne in opazovane dimenzije tega koncepta	Vprašanja za intervju
Ugotoviti, ali je študent prokrastinator ali ni.	Najpogosteje imajo študentje za opraviti še 1–2 izpita in/ali zaključno nalogo.	Preveriti, koliko izpitov oziroma korakov je ostalo študentu, da študij uspešno zaključi. Na podlagi odgovora študenta umerim v nadaljnje razmišljanje o odlašanju.	Katere obveznosti na FM imate še za opraviti? Koliko časa že odlašate z neopravljenimi obveznostmi?
Ugotoviti, kateri vzroki so študenta pripeljali do prokrastiniranja.	Prokrastinacija se pojavi kot tendenca, odnos ali vedenjska lastnost, ki jo Shah (2000) opisuje kot neodločno stanje, ko človek nima dovolj moči in vitalnosti za delo.	Preveriti vzroke, ki študente pripeljejo do prokrastinacije. Kako se ob tem počutijo in kaj jih kljub njihovim občutkov ovira pri nalogah.	Zakaj odlašate? Kako se ob tem počutite? Kako pritiski okolice vplivajo na vas? Kaj menite, da vas najbolj ovira za dokončanje študija?
Ugotoviti, kateri so razlogi, da se je znašel v trenutnem stanju.	Klasifikacija vzrokov: posameznik, okolje, organizacija.	Ugotoviti, kje so nastale prepreke med študentom in izpitom/zaključno nalogo, da se slednjega še ni lotil?	Kateri je poglavitni razlog, da ste se znašli v trenutnem stanju?
Preveriti, katere systemske vzroke izpostavljajo študenti, ter so najbolj moteči oziroma jih najbolj ovirajo pri zaključku študija.	V preteklosti je pogosto prišlo do prenehanja dela pri določenemu delodajalcu zaradi prenehanja statusa, zato so posledično študentje zavlačevali oziroma odlašali z zaključkom študija.	Mnenje študentov, katere systemske dejavnike bi sami najbolj izpostavili, kaj na njih same vpliva najbolj, da zavlačujejo z zaključkom študija.	Ali ste med študijem delali preko študentskega servisa v povezavi z vašo izobrazbo? Ali je vaše delo vplivalo na zaključek študija? V kolikor ste zaposleni, ali je vaše delo vplivalo na vpis na fakulteto in zaključek le te?

se nadaljuje

Namen	Opazovan teoretičen koncept	Pojavne in opazovane dimenzije tega koncepta	Vprašanja za intervju
Preveriti, kaj po mnenju študenta, bi država morala storiti, da bi študent hitreje prišel do zaključne naloge.	Reševanje problematike akademske prokrastinacije.	Ugotovitve študentov s čim bi država »prisilila« študente, da s študijem zaključijo v roku.	Kaj po vašem mnenju bi država morala narediti, da bi študentje hitreje prišli do zaključne naloge?
Ugotoviti, kaj bi študenta spodbudilo, da bi čim prej zaključil študij.	Moje lastne opazke na Fakulteti za management so, da časovni roki v večini dobro vplivajo na študente, vendar samo pod pogojem, da je naloga razdeljena na več različnih delov in ima vsako delo svoj rok.	Ugotoviti na kakšen način bi imeli možnost študenta spodbuditi, da zaključi študij. Preveriti pri študentu, ali bi ga časovni rok spodbudil ali stisnil »v kot«, da zaključi študij.	Na kakšen način bi vas fakulteta lahko spodbudila, da čim prej zaključite študijske obveznosti? Dodeljeni roki na vas vplivajo pozitivno ali negativno, zakaj? Kaj menite o mesečnih delavnicah, ki bi obravnavale posamezne faze magistrskih nalog in bi pri tem morali biti fizično prisotni?
Ugotoviti, ali je študent že naredil prvi korak k zaključni nalogi.	Akademska prokrastinacija.	Preveriti, ali je študent že pričel z zaključevanjem študija, na kateri točki je obstal.	Ali imate že izbranega mentorja, pri katerem si želite opravljati zaključno nalogo?
Ugotoviti, pri kateri fazi zaključne projektne naloge je študent, ali je mnenja da mu fakulteta in posledično mentor nudita dovolj opore in ali je v fazi pisanja ali mirovanja	Do prokrastinacije oziroma odlašajočega vedenja pride, ker študent ni dovolj usmerjan in spodbujan tako iz strani mentorja kot tudi fakultete, prav tako pa zadovoljivega ravnovesja, ki bi ga motiviralo ne more doseči niti pri sebi.	Ugotoviti, na kateri stopnji pristopa k pomoči mentor ni dovolj ciljno usmerjen k študentu? Preveriti, kako tesno je sodelovanje med mentorjem in študentom, je morda študent tisti, ki prehitro odneha, saj se boji, da v očeh mentorja ne bo dosegel ciljev, ki si jih mentor zanj želi.	Pri kateri fazi pisanja zaključne naloge trenutne ste? Vam mentor nudi dovolj opore pri pisanju in kako? V kolikor ne, kaj vas najbolj moti? Ste trenutno aktivni ali odlašate? Zakaj?

se nadaljuje

Namen	Opazovan teoretičen koncept	Pojavne in opazovane dimenzije tega koncepta	Vprašanja za intervju
Preveriti, kaj po mnenju študenta, bi fakulteta morala storiti, da bi študent hitreje prišel do zaključne naloge.	Izvor akademske prokrastinacije.	Mnenje študenta, kako bi morala fakulteta spremeniti pristop, da bi več študentov opravilo študij v realnem času.	Na kakšen način bi po vašem morala pristopiti fakulteta do vas, da bi bil postopek do zaključne naloge hitrejši?
Ugotoviti kakšen vpliv na zaključek obveznosti ima časovna komponenta akademske prokrastinacije.	Za časovno komponento je značilno izogibanje in prelaganje akademskih aktivnosti, na zadnji možen trenutek.	Ugotoviti kako pomembna je časovna komponenta pri zaključevanju študijskih obveznosti.	Zakaj po vašem mnenju vam zmanjkuje časa za dokončanje študijskih obveznosti? Kakšne so vaše prioritete v življenju?
Ugotoviti, ali je problem v študentih samih, da naloge ne zaključijo zaradi njihovega iracionalnega ravnanja	Iracionalna komponenta prokrastinacije je osredotočena na disfunkcionalno vedenje posameznikov.	Preveriti možnost, ali naloge niso zaključene zaradi študentovega iracionalnega vedenja, kar je z vidika zunanjega opazovalca videti kot disfunkcionalno vedenje.	Katerim dejavnostim dajete prednosti, kljub temu, da veste, da je zaključek študija mogoče pomembnejši?
Ugotoviti, kateri psihološki dejavnik najbolj ovira prokrastinatorje pri zaključku študijskih obveznosti.	Za akademsko prokrastinacijo so najbolj tesno povezani naslednji psihološki mehanizmi: nizka frustracijska toleranca, nizka samozavest, perfekcionalizem, samokritičnost, nevrolški stanja in pomanjkanje motivacije.	Preveriti kateri psihološki mehanizem najbolj vpliva na akademsko prokrastinacijo. Nekateri študentje se omenjenih pojmov zavedajo, nekateri pa ne, zato bomo vprašanja zastavili tako, da bomo potem sami iz odgovorov lahko razbrali dejansko stanje.	Kako ocenjuješ delo svoje zaključne naloge? Kako se ob pisanju počutite? Koliko truda vanjo vlagate? Pišete o vam zanimivi temi (če ne, zakaj ne)? Imate dovolj časa, sposobnosti in samozavesti za oddajo zaključne naloge?
Mnenje intervjuvanca, kaj bi sam naredil oziroma uvedel, da bi učinkovito delovalo k	Reševanje problematike akademske prokrastinacije.	Mnenje študentov kako bi se po njihovem dalo zmanjšati stopnjo akademske	Na kakšen način bi vi predlagali, da je možnost zmanjšati prisotnost

se nadaljuje

Namen	Opazovan teoretičen koncept	Pojavne in opazovane dimenzije tega koncepta	Vprašanja za intervju
zviševanju zaključnih nalog na njihovi fakulteti ter tudi v drugih izobraževalnih ustanovah.		prokrastinacije na Fakulteti za management in drugih izobraževalnih ustanovah.	prokrastinacije na vaši fakulteti/državi/drugih izobraževalnih ustanovah.

5.5 Analiza podatkov

Za analizo intervjujev uporabljamo analizo vsebin, ki predstavlja metodo, s katero formalno na uveljavljen način strukturiramo kvalitativne podatke. Pri tej metodi najprej raziskovalec oblikuje t. i. kode, s katerimi označi bistvene sestavine podatkov. Koda je lahko beseda, značilnost, tema ali zadeva. Ko podatke kodiramo, jih začnemo združevati v skupine oz. kategorije. Kategorije so ponavljajoči se vzorci, ekstremni pojavi, procesi ipd. Po združevanju podatkov vsake toliko napišemo povzetke (analizo) ugotovitev iz vsake kategorije. Povzetke prebiramo, razmišljamo o ugotovitvah in kaj popravimo, če je treba. Povzetke uporabimo za oblikovanje splošnih trditev, ki jih nato primerjamo s teorijo in cilji svoje raziskave (Kordeš in Smrdu 2015, 53–54). Faza interpretacije je pri analizi kvalitativnih podatkov najpomembnejša. Kakovost celotne raziskave je odvisna od tega, kako poglobljeno in razmišljajoče povzamemo ugotovitve analize. Kjer slednje ne bo mogoče, navajamo natančne odgovore, katere študenti podajajo. Mnenja sem sicer, da bo do teh navedb prišlo predvsem tam, kjer bom razvila podvprašanja, da bom pridobila na globini odgovora.

5.6 Predpostavke in omejitve

Predpostavljamo, da je priložnostni vzorec 15 študentov ustrezne kakovosti, da bo izsledke moč posploševati na celotno populacijo B2 študentov na Fakulteti za Management. Upamo, da bodo študentje na vprašanja odgovarjali odkrito in jasno ter da bodo odgovori kakovostni in raznoliki.

Omejitve pri izvedbi raziskave nam bodo lahko predstavljali nepripravljenost intervjuvancev za sodelovanje ter hkrati tudi neverodostojni in neodkriti odgovori. Hkrati nas pri izvedbi raziskave lahko tudi skrbi, da se bo izvedba intervjujev močno zavlekla, saj se bo potrebno podrediti času, ki ga bodo imeli na voljo izpraševanci.

6 ANALIZA IN INTRPRETACIJA REZULTATOV

Intervjuvanci so bili zoper tematike sprva malce zadržani, vsako nadaljnje vprašanje pa jih je sprostito, zato so bili posledično tudi njihovi odgovori daljši in konkretnjši. Intervjuje sem izvedla v mesecu oktobru in novembru 2019. Vseh osebe, ki so privolile v intervju so na drugi stopnji študija, torej na magistrskem študiju. Sodelovalo je 15 oseb, med katerimi je bilo 12 oseb ženskega spola, tri osebe pa moškega spola. V nadaljevanju se bo predstavilo in interpretiralo odgovore, kateri so bili pridobljeni na podlagi izvedenih intervjujev.

6.1 Analiza in interpretacija rezultatov

V nadaljevanju se bo predstavilo opazovane teoretične koncepte, na podlagi katerih so bila nato zastavljena vprašanja intervjuvanim osebam. Sledili smo teoretičnemu izhodišču in konceptu operacionalizacije. Mnenja smo, da bi izvedba bila še boljša v kolikor bi imeli še več sodelujočih v raziskavi.

Prokrastinacija se pojavi kot tendenca, odnos ali vedenjska lastnost, ki jo Shah (2000) opisuje kot neodločno stanje, ko človek nima dovolj moči in vitalnosti za delo. Namen prvega in drugega vprašanja je bilo prepoznati študenta kot prokrastinatorja ali ga izločiti iz nadaljnjega intervjuvanja. Pri prvem vprašanju smo anketirane povprašali, katere obveznosti mora študent še zaključiti na Fakulteti za management, saj je bilo to vprašanje prvi ključ pri tem, ali smo študenta prepoznali kot prokrastinatorja ali ne. Od 15 intervjuvanih oseb jih mora 9 pričeti s pisanjem magistrske naloge, dve osebi morata magistrsko nalogo le še zaključiti, 3 osebe so na vprašanje odgovorile, da jih čaka le še zagovor dela, medtem ko je le ena oseba na vprašanje, katere obveznosti mora še opraviti, da zaključi študij odgovorila naslednje: »*RVM2 in magistrska naloga*«. V naslednjem sklopu, kjer smo respondente prepoznavali kot prokrastinatorje, smo le te povprašali, koliko časa že odlašajo z zaključkom študija. Ena izmed intervjuvanih oseb je povedala: »*S pisanjem magistrske naloge odlašam že 4 leta*«. Tudi ostale intervjuvane osebe je bilo moč prepoznati kot prokrastinatorje, saj je iz odgovorov bilo moč izluščiti, da študenti v povprečju odlašajo od 1–4 leta, odkar zaključijo z zadnjo obveznostjo pri študiju. Iz opazovanega teoretičnega izhodišča sledi, da odlašanje vselej vodi tudi v podaljšanje časa študija. Čas trajanja študija glede na starost diplomantov ob zaključku študija dosega na 1. stopnji v povprečju 5 do 6 let, na drugi stopnji skupno do 8 let in na tretji stopnji skupno do 14 let (Univerza na Primorskem 2019). Če povežemo teoretično izhodišče in izsledke, je moč ugotoviti, da ob času študija in nato odlašanju s pisanjem zaključne naloge drži dejstvo, ki izhaja iz letnega poročila za leto 2018/2019, da študij na drugi stopnji traja skupno do 8 let.

Študenti so na vprašanje zakaj odlašajo in kaj jih ovira pri zaključku študija, odgovarjali različno. Med vzroke, ki izvirajo iz njih samih, oziroma menijo, da so sami krivi za nezaključen študij, pripisujejo predvsem pomanjkanje motivacije, pomanjkanje energije ter lastno

odločnost. Ena izmed intervjuvanih oseb je o padcu motivacije odgovorila: *»Moja motivacija neprestano niha,«*; podobno je dodala tudi druga, in sicer: *»Ne odlašam. Se pa ne počutim ravno najbolj motivirano.«* Pri pomanjkanju energije je intervjuvana oseba povedala, da je *»odlašala dve leti, ker nisem zbrala energije«*, da bi se spopadla z zaključno nalogo in to tudi uspešno zaključila. Pri tem nas je zanimalo, čemu predpisujejo najpogostejše vzroke, da študija še niso zaključili. Na nivoju posameznika med vzroke intervjuvanci pripisujejo finančno nezmožnost, saj zaključek fakultete prinese kar nekaj stroškov. Dve intervjuvani osebi, sta kot vzrok za prokrastinacijo navedli njuno lastno obnašanje in ob tem dodali, da s pisanjem dela vedno znova odlašata. Pri tem je ena oseba svoje obnašanje bolj konkretno ponazorila, saj pravi: *»Vegetiram. Grabi me panika, ker ne vem kako naprej.«* Pri tej anketirani osebi je zaznati akademsko prokrastinacijo, saj si oseba želi zaključiti delo, vendar je iz njenega opisa začititi strah pred nezmožnostjo zaključevanja in hkrati tudi strah pred neuspehom. Kot je navedel tudi Mišić (2011) študentje z nizko samozavestjo nimajo dovolj zaupanja vase in menijo, da za opravljene naloge niso dovolj dobri. Nizka samozavest posameznika se kaže kot dvom v svoje sposobnosti in doživljanje tesnobe že ob misli na nalogo, kar vodi k prokrastinaciji. Pri tej misli bi se zagotovo lahko navezali tudi na avtorja Ellisa (1973), ki označuje iracionalno komponento posameznikovega ravnanja kot dejanje, ki ljudi ovira pri doseganju sreče in izpolnitvi želja. Pri teh posameznikih je bilo zaznati določeno vrsto iracionalnega vedenja, saj smo dobili občutek, da bi z veseljem v rokah držali zaključno nalogo, a obnašajo se ravno drugače. Svoje napore vlagajo drugam in ne v zaključevanje naloge. Zopet drugi so izvor ne zaključevanja zaključne naloge pripisali predvsem fakulteti in mentorjem, hkrati pa tudi sistemu zaključevanja zaključnih nalog. Težava, s katero se srečujejo, je predvsem naslednja: *»S pisanjem magistrske naloge študenti ne bi imeli težav, če že od začetka ne bi naleteli na težave. Izdelava magistrske naloge je popolnoma sprejemljiva v kolikor bi študent lahko izbral naslov, ki bi si ga izbral. Mnenja sem, da bi tako študent nadgradil znanje, ki si ga želi uporabiti tudi v prihodnje. V trenutni fazi pa se mi zdi, da mentorji preveč posegajo v izbiro naslova, in študent na koncu ne piše o tem kar si dejansko želi, kar pa nas potem obremenjuje, in nam je povsem odveč, saj nas tema potem ne zanima več.«* Podobno sta nadaljevali tudi naslednji dve anketirani osebi, le da je tu bolj začititi birokratski utrip zaključevanja zaključnih nalog. Ena izmed anketiranih oseb pravi *»Če nalogo zaključiš junija, je skoraj nemogoče, da bi zagovor opravil pred koncem leta, lahko tudi šele decembra. To je realnost.«*

Do tu smo že spoznali, da vzroki ne tičijo vselej v fakulteti in drugih zunanjih komponentah, temveč so pogosto vzrok psihološki mehanizmi ter kako jih mi doživljamo. V nadaljevanju si bomo posledično pogledali komponente in psihološke mehanizme, ki vplivajo na pojav akademske prokrastinacije v procesu izobraževanja.

Za časovno komponento je značilno izogibanje in prelaganje akademskih aktivnosti na zadnji možen trenutek. V tem nizu smo študente povprašali o tem, zakaj jim po njihovem mnenju zmanjkuje časa za dokončanje študijskih obveznosti, in sicer s podvprašanjem: Kakšne so vaše prioritete v življenju? Na vprašanje, zakaj po njihovem mnenju študentom zmanjkuje časa, so

intervjuvanci odgovarjali različno, a v večji meri so poudarili službo, družino, finance in druge prioritete, ne pa zaključek študija. Intervjuvanci so povedali, da se v zaključno delo vloži vse preveč časa, medtem ko za njih magistrsko delo ne predstavlja nobene dodane vrednosti. Poleg tega se, če že pišejo zaključno delo, vedno znova znajdejo na razpotju. Dobivajo signale mentorja da so na pravi poti, nato pa, ko dobijo popravljeno delo, vedno znova doživijo »hladen tuš«, kot da niso ustvarili nobene dodane vrednosti pri izdelavi popravkov. Ljudje ko nekajkrat doživijo tovrsten tuš preprosto odnehajo, nato pa po enem letu izvejo še, da je potrebno za podaljšanje teme plačati 400 € in da slednji strošek ni edini, saj jih čaka še zagovor, lektoriranje in vezava; nadaljevanje pisanja jih »preprosto mine«. Na koncu se vprašamo, kje je smisel. Seveda je smisel zaključiti študij, če imamo narejene vse izpite, vendar nam mora slednje tudi predstavljati dodano vrednost. Pri predhodnem vprašanju smo intervjuvancem postavili konkretno vprašanje, zakaj jim po njihovem mnenju zmanjkuje časa za zaključek študijskih obveznosti ter kakšne so njihove prioritete. V večji meri jim prioriteto predstavljajo služba in družina ter druženje s prijatelji v prostem času, hkrati pa tudi športno udejstvovanje. Kot smo že prišli do ugotovitve, tudi tu lahko korespondente razdelimo v tri skupine, in sicer skupino študentov, ki dela ne zaključijo zaradi psiholoških mehanizmov, drugo skupino predstavljajo študenti, katerim glavni razlog predstavljata fakulteta in mentor, in ne nazadnje tretja skupina, ki pa bi naredila zaključno nalogo a že imajo svojo družino, preobsežno službo ali se bojujejo s financami, saj kot vemo je tudi zaključna naloga pravi finančni zalogaj.

Iracionalna komponenta prokrastinacije je osredotočena na disfunkcionalno vedenje posameznikov. Z vprašanjem, katerim dejavnostim dajejo študenti prednosti, kljub temu da vedo, da je zaključek študija mogoče pomembnejši, želimo preveriti, v kolikšni meri se pri študentih odraža iracionalno vedenje, na katerega v celoti vplivajo sami. Ena izmed intervjuvanih oseb je povedala sledeče: »Poleg službe, ki je obveznost, tudi športu. Če sem preveč pod stresom in nenaspana, se tako ali tako ne morem zbrati in lotiti pisanja. Stres uravnavam s športom.« Podobno dodaja tudi naslednja intervjuvana oseba, ki pravi: »Prednost dajem službi, saj lahko s plačo ki si jo zaslužim, preživim, druženju s prijateljem.« Študenti so izpostavili tudi družino in na splošno dajejo tudi prednost kakovosti življenja, ki je po njihovem mnenju v času pisanja zaključnega dela ne bi dosegli. Intervjuvana oseba je zoper opisanega povedala: »Zaključek študija se mi ne zdi pomembnejši. Bolj mi je pomembno, da sem na splošno zadovoljna s svojim življenjem in se ukvarjam z aktivnostmi, ki me osrečujejo.« Kot je razvidno je iracionalna komponenta akademske prokrastinacije močno izražena pri vseh, razlika je le, da obstajajo izjeme, ki so dovolj močne, da poleg družine, službe, prijateljev in zdravega sloga življenja najdejo čas tudi za pisanje magistrskega dela.

Z akademsko prokrastinacijo so najbolj tesno povezani naslednji psihološki mehanizmi: nizka frustracijska toleranca, nizka samozavest, perfekcionalizem, samokritičnost, nevrološki stanja in pomanjkanje motivacije. V sklopu psiholoških mehanizmov smo intervjuvance sprva povprašali, kako ocenjujejo delo svoje zaključne naloge. Od vseh 15 intervjuvanih oseb jih je 7 odgovorilo, da še niso v fazi, kjer bi lahko ocenjevali delo svoje zaključne naloge. Tri osebe

so odgovorile, da svoje delo ocenjujejo kot odlično. Ena izmed teh oseb je seveda slednje mislila kot samokritično dejanje, saj je povedala, da svoje delo ocenjuje kot »... odlično. Ker se pisanja nisem lotil opažam ogromno pozitivnih stvari na privatnem področju.« Enako, kot je svoja občutja opisal intervjuvanec, je zapisal opazko o samokritičnosti tudi Ackerman (2019), ki opisuje, da je samokritičnost prevelika kritika do samega sebe in svojega dela, kar je povezano z lastno vrednostjo in sprejemanjem samega sebe. Druga oseba je pojem odlično zaključenega dela pojmovala pravilno, saj pravi, da svoje delo ocenjuje kot »... odlično, zdaj ko je mimo. Je pa trajalo precej več časa, kot sem predvidevala oziroma kot pravijo, da porabiš cca 400 ur. Jaz sem jih zagotovo več, si upam trditi da še 1-krat več. Pogled naprej ni bil vedno rožnat. Motivacija in volja zelo nihata, kljub zavedanju, da moraš magistrsko nalogo pripeljati do konca.« Kot smo že ugotavljali študenti pri zaključni nalogi bijejo večni boj z motivacijo. Problem se pojavi še hitreje, kadar tema ni odločitev posameznika, kar pojasnjuje tudi naslednji intervjuvanec, ki pravi, da za pisanje zaključne naloge »... predvsem rabim veliko časa, da se lotim pisanja, saj bi bilo boljše, da bi bilo hitro mimo. Lahko bi se bolj potrudila, pri pisanju naloge in izbrala temo, ki me zanima. Ko se bom odločila za pisanje, bom čim hitreje napisala in oddala nalogo.«

Vendar tudi tu obstajata dve plati zgodbe o izbiri teme, saj je drugi intervjuvanec pojasnil, da ga izbrana »... tema zanima in predstavlja za mene neko dodatno vrednost. Z delom in mentorjem sem zadovoljen, pisanje pa mi je v večini v veselje pa čeprav je naporno. Ocena je relativna.« Glede na napisano, in če povzamemo psihološke mehanizme, ki se pojavljajo pred, med in po zaključku pisanja, pri tem ni zaznati, da bi študenti sami od sebe pričakovali perfekcionizem ali poglobljena nevrološka stanja, vselej tu bolj kot ne občutimo nizko frustracijsko toleranco, nizko samozavest in nihanje motivacije. V nadaljevanju smo intervjuvance v sklopu psiholoških mehanizmov povprašali tudi, kako se počutijo ob pisanju zaključne naloge, koliko je dejansko vloženega truda v zaključno nalogo in hkrati, ali jih tema, o kateri pišejo, zanima. Od 15 intervjuvanih oseb jih je kar 8 odgovorilo, da pišejo o njim zanimivi temi, medtem ko je ena intervjuvana študentka povedala, da »... ne piše o tem, kar jo je zanimalo, ker mentor katedre, kamor bi tema sodila ni bil odziven. Temo sem prilagodila mentorju, ki me je bil pripravljen sprejeti.« Poudarjajo, da njihovo razpoloženje zelo niha. Ena izmed intervjuvanih oseb je povedala, da se je »... na začetku in ko sem oddala dispozicijo počutila odlično. Sedaj imam občutek da sem na eni strani demon na drugi stranki pa še vedno jaz. Občutek imam, da negativni komentarji mentorja in oddaljevanje cilja v meni povzročijo razdvojenost. Jezna sem, ker ne vidim luči na koncu tunela, kljub temu, da mi mentor pravi, da sem na cilju. Sama tega cilja preprosto še ne vidim, niti nima občutka da je kje blizu. Imam pa občutek, da je šlo v to delo že toliko ur, rezultata pa od nikoder. Poleg tega, da še pomislim na finančni vidik, saj bom morala enormno plačati za podaljšanje teme, za katero pa nimam občutka, da sem odgovorna le jaz, temveč tudi čakanje na mentorjeve odgovore.«

Zavedati se je potrebno, da naše razpoloženje dnevno niha, kar pa še ne gre enačiti s prokrastinacijo. Napisati dobro zaključno nalogo vzame veliko časa, zato je seveda smiselno,

da študent piše o njemu zanimivi temi, saj bo zaznati manjše tendence nihanja motivacije. Tisti študenti, ki so aktivni pri pisanju zaključne naloge pravijo, da pišejo takrat ko jim čas to dopušča, se pa trudijo, da ves čas delo nadgrajujejo. Intervjuvana oseba svoje delo opisuje na sledeč način:« *V pisanje sem vložila veliko truda in energije, čeprav je bilo včasih zares težko, ko si delala in raziskoval ves dan, napisanega pa ni bilo tako zelo veliko.*«. Pravijo, da zaradi končnega učinka, katerega vidijo ob zaključku dnevnega pisanja poleg motivacije pogosto pade tudi storilnost. Občutek nizke storilnosti in ne zagnanosti pa najbolje občutijo, kadar dobijo nazaj odgovor mentorjev, saj je kritika pogosto negativna, kljub temu, da so sami imeli občutek, da so v delo vložili del sebe. V nadaljevanju in hkrati sklepnem delu psiholoških mehanizmov smo anketirane povprašali tudi, ali imajo dovolj časa, sposobnosti in samozavesti za oddajo zaključne naloge. Od 15 intervjuvanih oseb jih je kar 9 prepričanih, da imajo za pisanje dovolj časa, so sposobni in samozavestni, 3 intervjuvane osebe so povedale, ker so na začetku pisanja, da trenutno še ne morejo odgovoriti na to vprašanje, dve osebi sta negotovi nad tem ali jima preostaja dovolj časa in moči, medtem, ko ena oseba pravi, da mu slednje ni potrebno, saj se pisanju tudi lotil še ni.

V nadaljevanju smo si pogledali vzroke, katerih vir izhaja iz fakultete oziroma iz organizacije. Študenti so povedali, da jih tu predvsem ovira postopek od izbire mentorja, do vmesnega medsebojnega sodelovanja, časa ki preteče med posameznimi popravki, hkrati pa tudi, ker se vložka katerega vlagajo pogosto ne zazna. Tako je povedala tudi ena izmed intervjuvanih oseb, ki pravi, da »*se dejanski vložek nikjer ne vidi*«. Študent se trudi urejati pomanjkljivosti, katere ima v delu, a preprosto je problem tudi v tem, da so pričakovanja mentorjev na fakulteti različna. Potrebna bi bila uskladitev zahtev in pričakovanj, oziroma uskladitev normativov za oddajo zaključne naloge. Ker pa vzroki ne izhajajo le iz študentov samih in organizacije si bomo v nadaljevanju pogledali tudi vzroke, ki jih lahko v najširšem smislu pripišemo sistemu. In sicer so le slednji tako rekoč nujni, saj moramo delati, da preživimo, in hkrati v kolikor imamo družino je skrb zanjo potrebna, da so izpolnjena pričakovanja sistema.

Da bi se študent počutil bolj motiviranega, bi moral končni izdelek oziroma zaključna naloga nastajati že tekom zadnjega letnika študija. Tako bi se razbremenilo tudi mentorje, saj bi imeli več časa za usklajevanje popravkov, in sicer v primeru, v kolikor bi pisanje zaključne naloge, kot dodaten predmet vključili v zadnjem letniku. S tem bi v večji meri zmanjšali pritisk na pomanjkanje časa in usklajevanja dolžnosti za službo in družino. Na podlagi odgovorov, ki smo jih prejeli pri tem vprašaju je moč izluščiti dvoje. Anketirane osebe so se namreč v večji meri opredelile, da glavna razloga zakaj študija ne zaključijo izvirata iz njih samih, medtem kot drugi razlog pripisujejo organizaciji. Kadar kot razlog pojasnjujemo ne zaključevanje študija zaradi pomanjkanja motivacije, in pa tudi volje, lahko k psihološkemu mehanizmu priključimo tudi iracionalno komponento, saj jo avtor opisuje kot namerno in pogosto odlaganje začenjanja ali zaključevanja naloge do točke doživljanja subjektivnega nelagodja (Ferrari 2010), kar pa smo zaznali pri odgovorih, kjer intervjuvanci opisujejo, da jih zaključna naloga ne bo nič doprinesla.

Kot bomo razbrali iz odgovorov, ni prokratinacija študenta v celoti kriva za ne zaključevanje študija v roku, temveč tudi fakulteta, kjer ni jasnih navodil v odnosu med mentorjem in študentom, ni določenih rokov ne za študenta in ne za mentorja. Seveda, se moramo zavedati, da neskončno izkazovanje želje študenta po zaključku študija, ki hkrati tudi daje v nič tako mentorja kot fakulteto vseeno ni realno. Intervjuvanci so povedali, da je: » *prvi problem dobiti mentorja*«, podobno nadaljuje tudi drugi respondent, ki pravi: » *Težave so mi povzročale izbire teme, iskanje ustreznega mentorja, usklajevanje dela z mentorjem, iskanje primerne literature, v zadnji fazi pa predvsem usklajevanje besedila glede na zahteve mentorja, realne možnosti glede na najdene vire in lastne poglede na izbrano temo.*« Intervjuvanci so mi povedali, da se v zaključno delo vloži vse preveč časa, medtem ko za njih magistrsko delo ne predstavlja nobene dodane vrednosti. Poleg tega se, če že pišejo zaključno delo vedno znova znajdejo na razpotju kje so se znašli. Intervjuvanec dodaja: » *Najbolj me ovira to, ko se dejanski vložek nikjer ne vidi, ko stvari nikoli niso dovolj dobre, ko vedno hočejo več in več in več. Jaz pa bi rada samo čim prej zaključila to zgodbo.*« Študenti vse prepogosto napačno interpretirajo odgovore mentorja, da so na pravi poti, nato pa ko dobijo popravljeno delo vedno znova doživijo »hladen tuš« kot da niso ustvarili nobene dodane vrednosti pri izdelavi popravkov. Ljudje ko nekajkrat doživijo tovrsten hladen tuš preprosto odnehajo, nato pa po enem letu izvejo še, da je potrebno za podaljšanje teme plačati 400 € in, da slednji strošek ni edini, saj jih čaka še zagovor, lektoriranje in vezava jih nadaljevanje pisanja preprosto mine. Slednje je poudarila tudi ena izmed intervjuvanih oseb, ki pravi:« *Menim, da ni težava pri meni. Namreč vedno znova ko naredim popravke naloge se veselim, da sem popravke ustrezno uredila in se zadovoljna ob pričakovanju pozitivnega odgovora. A slednji ni vedno tak kot bi ga pričakovala. Nato se soočam se z vprašanjem ali bo delo sploh kdaj dovolj dobro za oddajo. Poteklo bo že skoraj eno leto, kar dopolnjujem, razčlenjujem pa nikoli ni dovolj. In ker bo eno leto poteklo bo potrebno plačati še 400eur za podaljšanje teme. To je skoraj polovico moje plače. Kje so še položnice, hrana? In naj povem, da nisem mnenja, da sem za to kriva sama. Najprej se čaka na pregled dispozicije, potem na njeno odobritev, potem končno začneš pisati, in pošiljaš v predogled mentorju, odgovora pa od nikoder. Menim, da bi se morala naloga v predogled oddajati na neke vrste »desk top«, kjer bi bilo možnost preverjati kako oddaja študent, in koliko časa si vzame mentor za popravke. V tem primeru bi bila zadeva bolj pravičnejša. Ne da je tu na koncu sankcioniran le študent.*« Podobno misel je navedel še en anketirani, ki meni, da mu » *Zaključek študija ne prinese nobenega napredka. Menim prav nasprotno. Če bi želel zaključiti študij bi nazadoval. Da na kratko razložim. Pri pisanju magistrske naloge uradno potrebuje približno 720 ur. To pomeni da če smo aktivni pisci magistrske naloge vsak dan po 2 uri bo naloga napisana v letu dni. Torej vsak dan odrekanja po 2 uri. Posledično trpijo druga področja življenja. Dan ima samo 24 ur in 8 ur ga porabim za spanje, 10 ur za delo (skupaj s prevozom), torej mi ostane samo še 6 ur dnevno. Od teh 6-ih ur pa sam nisem pripravljen žrtvovati 2 uri za pisanje zaključne naloge ampak jih rajši porabim za druge stvari (družina, rekreacija, prijatelji, urejanje hiše z okolico...).* Velik minus, ki se ga premalo omenja je tudi zdravje. Sam sem na delovnem mestu skoraj 8 ur v sedečem položaju in če k temu prištejem še

2 uri vožnje si nikakor ne predstavljam, da bi si še doma dodatni 2 uri krivil hrbtenico in uničeval svoje zdravje. Torej pisanje magistrske naloge bi zame predstavljalo bistveno poslabšanje odnosov v družini in med prijatelji, slabšo fizično pripravljenoost, manjšo samozavest, opustitev drugih ciljev, ki so mi pomembni... itd. Torej sam vidim veliko prednosti pri tem, da študija ne zaključim.» In na koncu se vprašamo kje je smisel. Seveda je smisel zaključiti študij, če imamo narejene vse izpite, vendar nam mora slednje tudi predstavljati dodano vrednost. Študenti posebej niso izpostavljali vzrokov, ki bi se dotikali konkretno države. A vseeno sem zaznala med intervjuvanjem določeno tendenco med organizacijskimi vzroki in vzroki države. Glede na to, da je veliko intervjuvancev izpostavilo težavo, ki se prične z izbiro mentorja in vse do zagovora, bi morda morala država smiselno uvesti časovno proceduro, v kateri mora študent zaključiti študij, pod pogojem, da je tudi odzivnost mentorjev pri tem ni vprašljiva. Od tu tudi izhaja misel, glede na to, da je redni študij ne plačljiv, da bi v primeru nezaključene fakultete moral stroške študija nositi študent, oziroma v primeru neodzivnosti fakultete in mentorja, bi sledečo sankcijo morala poravnati organizacija sama. Glede na to, da se pri preteklih odgovorih nismo najbolj osredotočili na sistemsko organizacijski nivo, si bomo v nadaljevanju še bolj konkretno pogledali, kako študenti vidijo državo kot sodelujoči člen pri zaključevanju fakultete.

Vsi se zavedamo, da skladno z veljavno zakonodajo po zaključku študija študent izgubi pravico za opravljanje dela preko študentske napotnice. V razmislek smo si vzeli možnost, da bi bilo platformno delo oziroma delo preko študentske napotnice lahko razlog, da študenti študija ne zaključijo, da temu ni tako. Vemo tudi, da v času študija študent pogosto opravlja delo, ki izraža študentovo smer študija, čemur pa ne moremo potrditi, da bo enako, ko bo zaključil študij. Od 15 anketiranih jih je kar 12 odgovorilo, da s študijem ne zavlačujejo zaradi platformnega in študentskega dela. Tudi ena izmed anketiranih je dejala: »Ne, sem zaposlena in višja stopnja izobrazbe nima vpliva na delovno mesto.«, dobili pa smo tudi nasprotujoč si odgovor, ki pravi:« Med študijem nisem delala dela, ki je povezano z mojo priučeno izobrazbo. Delo je v veliki večini vplivalo, saj mi je vzelo veliko časa, zato še nisem dokončala študija. Iz tega sledi, da sicer študentsko ali platformno delo načeloma ne vpliva na zaključek študija, lahko pa delno poseže in časovno zamakne, a le to ni pglavitnega razloga, zakaj študentje prokrastinirajo.

Do prokrastinacije oziroma odlašajočega vedenja pride, ker študent ni dovolj usmerjan in spodbujan tako iz strani mentorja kot tudi fakultete, prav tako pa zadovoljivega ravnovesja, ki bi ga motiviralo ne more doseči niti pri sebi. Skladno s sistematično operacionalizacijo smo anketiranim postavili naslednja vprašanja in podvprašanja: Pri kateri fazi pisanja zaključne naloge trenutne ste? Podvprašanja: Vam mentor nudi dovolj opore pri pisanju in kako? V kolikor ne, kaj vas najbolj moti? Pet od petnajstih anketiranih je odgovorilo, da še nimajo izbrane teme in ne mentorja, štiri osebe so v fazi zaključevanja, dve anketirani osebi sta v fazi izbire teme, dve imata izbranega mentorja, medtem ko sta se dve osebi znašli v sledeči fazi. Prva anketirana oseba je povedala naslednje: »Sem v drugi polovici pisanja magistrske naloge, torej v raziskovalnem delu. Moj mentor je dokaj odziven, vendar tudi zelo zaseden. Pri pisanju

mi nudi dovolj opore, vendar za moje pojme veliko preveč komplicira. Vem, da hoče od mene najboljši in najbolj popoln izdelek.» in druga: *Trenutno sem v neki srednji fazi, dispozicijo so mi že potrdili tako, da sem v pisanju magistrske. Z mentorjem sva dogovorjena, da ko pridem do neke določene faze se spet slišiva in dorečeva napotke za naprej. Z mentorjem sem za enkrat zelo zadovoljna me usmerja in je odziven.* Potrebno je poudariti, da so anketirani, ki so v fazi izdelovanja zaključne naloge z mentorji zadovoljni. Mnenje pa so povedali naslednje: *Sem v zaključni fazi, čakam na zagovor. Vse pohvale mentorju. Zelo odziven, zelo zahteven, če v realnem času kaj ne uspe pogledati, sporoči tudi kdaj bo lahko.* Povedali so tudi, da: *»... je bil mentor zelo odziven glede na veliko število mentorirancev, če ni v kratkem času uspel pregledati poslanega, je javil kdaj bo. Je bil sicer zahteven, a zelo korekten.* Od 15 anketiranih študentov jih je 7 odgovorilo pritrdilno, da so trenutno aktivni, bodisi v fazi pisanja, zaključevanja dela ali čakajo le še na zagovor. Anketirana oseba, ki je aktivna in čaka le še na zagovor je podala naslednji odgovor: *»Trenutno končno normalno diham, saj se zavedam, da sem nalogo končala tako, kot je bilo v dani situaciji najbolje mogoče. Vendar tudi v fazi zaključevanja postopki trajajo zelo dolgo; npr. od zadnje potrditve besedila s strani mentorja do tehnične ureditve, lekture in potencialnega odgovora s strani referata, točnega datuma zagovora še vedno nimam, kljub temu, da je lektor nalogo pregledoval samo nekaj dni, mentor pa potrdil besedilo pred 3 meseci...«.* Poudariti je potrebno, da glede na zgoraj opisano ni moč trditi, da so vsi mentorji neodzivni. Nekateri so učinkoviti in imajo zdrav odnos do mentoriranja, a ravno tu se lahko pojavi tudi problem. Primerno vprašanje, ki se mi tukaj postavlja je, ali so vsi mentorji enako obremenjeni, glede na to, da so študenti sami izpostavili, da so bili določeni mentorji popolnoma neodzivni, medtem ko so drugi pod mentorstvom že imeli 25 študentov in več. Pri tem bi vsekakor v bran morala pristopiti fakulteta, ter mentorstva učinkovito razdeliti. A tudi tu je zopet lahko problem, saj se določeni študenti za posameznega mentorja ne bodo odločili, saj jih ni pritegnil že v času študija, prav tako pa jih morda tudi razpisane teme ne bodo po godu.

Sprememba pristopa fakultete z namenom številčno učinkovitejšega zaključevanja fakultete

V tem sklopu pogledajmo mnenja, kako oziroma na kakšen način po mnenju študentov bi morala pristopiti fakulteta do anketiranih da bi bil postopek do zaključne naloge hitrejši oziroma, da bi delo potekalo tekoče. Od vseh 15 anketiranih jih je kar 8 podalo mnenje, da bi morali zaključne naloge ukiniti ali slednjo nadomestiti z nekaj izpiti. Ena izmed anketiranih je mnenje, da *»... bi namesto zaključnih nalog morali biti izpiti.«* Kot pravijo, obstaja že veliko fakultet, kjer so zaključne naloge opustili ter jih nadomestili z dodatnimi izpiti ali pa jim dajo na voljo, da sami prosto izberejo ali zaključno nalogo ali dodatne tri izpite. Tu se lahko zopet vprašamo, koliko časa bi tovrsten sistem deloval, saj si želimo do zaključka študija priti po čim bolj enostavni poti. Ena izmed anketiranih pravi: *»Če nalogo zaključiš junija, je skoraj nemogoče, da bi zagovor opravil pred koncem leta, lahko tudi šele decembra. To je realnost. Mogoče bi bilo pa vseeno mogoče kaj skrajšati?«* Enako nadaljuje tudi naslednja anketirana oseba, in sicer:

»Fakulteta bi morala zagotoviti, da čim prej dobiš mentorja in da so ti enakomerno obremenjeni, da je mentor hitro odziven ter da postopek, ko oddaš končno verzijo naloge, ne traja 3 mesece.« Kot opazimo je problem, da je sprva v osnovi težko pridobiti mentorja, saj so ti zasedeni; v kolikor pa študent že dobi mentorja, pa se pogosto dogaja, da usklajevanja med študentom in mentorjem trajajo tudi do 3 mesece. Poleg tega bi se morali zavedati, da je zaključna naloga odraz študenta in odnosa do dela v času študija, da s svojim lastnim izborom teme pokaže, kaj se je naučil in analitično obrazloži izbrano tematiko. Vloga mentorja ne bi smela biti na način, da posega v nalogo, temveč da kot mentor le usmerja delo svojega varovanca. Ko študent svoje delo že pripelje do konca, bi fakulteta tudi morala zagotoviti čim hitrejši zagovor in s tem zaključek študija. Zagovor bi moral biti v času, ko je študent še ciljno usmerjen in ve vsako vrstico napisanega, in ne čez tri mesece ali več, ko že zgubi stik z napisanim. Ne glede na opisano velja tudi poudariti, da določeni študentje tudi pravijo, da »... fakulteta že sedaj veliko pomaga študentom, ne bi nič spreminjala,« ter da se jim zdi »... dober predlog delavnice predvsem zaradi reševanja težav in dvomov, ki se nam porajajo ob soočanju z magistrsko nalogo.« Glede na opisano bi lahko veljalo dejstvo, da obstajata dva tipa študentov. Prva skupina išče razloge, zakaj delo še ni zaključeno, druga skupina pa nudi rešitve za hitrejšo zaključevanje del. Kot smo že omenili, skupno jih je pravzaprav le eno, da bi fakulteta morala poskrbeti, da se birokratski postopki pospešijo, kar bi pomenilo tudi manj frustracij in neodločnosti pri študentih.

Učinkovito zmanjševanje akademske prokrastinacije z usmeritvami fakultete

Reševanje problematike akademske prokrastinacije ni pomembno le za Fakulteto za management, temveč je možno smernice in ugotovitve te raziskave aplicirati tudi na druge fakultete. V tem sklopu vprašanj je namen pridobiti mnenje študentov, kako bi se po njihovem dalo zmanjšati stopnjo akademske prokrastinacije na Fakulteti za management in na drugih izobraževalnih ustanovah. Študente smo najprej povprašali, katere ukrepe bi dodali in kaj bi jih spodbudilo k zaključku študija, če bi sami odločali o tem. Njihove odgovore lahko segmentiramo na tri področja. Prvo področje je odraz zunanjih institucij oziroma države, saj ena izmed intervjuvanih oseb pravi: »Možnost napredovanja v službi ali zamenjava delovnega okolja.« Podobno je odgovorila tudi naslednja intervjuvana oseba: »Boljša plača, drugo delovno mesto, dodatni izpiti.« Druga skupina ukrepov se nanaša na fakulteto, ki bi lahko ponudila možnost izdelave zaključne naloge ali opravljanja dodatnih izpitov. Tudi tretja kritika oziroma predlog gre v to smer, saj je intervjuvana oseba povedala, »... da bi fakulteta morala zagotoviti, da čim prej dobiš mentorja in da so ti enakomerno obremenjeni, da je mentor hitro odziven ter da postopek, ko oddaš končno verzijo naloge ne traja 3 mesece. Bi bila pa tudi opcija, za tiste, ki smo zaposleni, da namesto mag. naloge naredimo še 2 ali 3 dodatne izpite. Če bi bila to opcija, bi se je jaz zagotovo poslužila.«

V nadaljevanju smo intervjuvance tudi vprašali, ali so mnenja, da bi več študentov doštudiralo v roku, v kolikor bi jim ponudili možnost opravljanja dodatnega izpita ali projektne naloge. Tu

so se vsi strinjali, da bi temu bilo tako, vendar imamo pomisleke, koliko časa bi takšen sistem vzdržal. Tudi eden izmed intervjuvancev je podobnega mnenja, ko pravi, da »... *praksa ali izpit ne morejo nadomestiti zaključne naloge. To so različni vidiki študija, ki pilijo različne spretnosti. Študij zna biti prijeten, vendar to v večini ni in ne bi smel biti. Le v težkih situacijah napredujemo oziroma v njih omagamo, to pa je tudi sito ki loči ljudi na prizadevne od tistih, ki to niso. Lahka pot do zaključka študija je fikcija in ne realnost. Šole naj bi v življenju dvignile naš nivo delovanja in v kolikor povzamem besede slovenskega pesnika »le čevlje sodi naj Kopitar«, mislim, da sam nisem kvalificiran za podajanje ugotovitev, ali bi praksa ali dodaten izpit pospešila zaključek, vem pa, da pisanje takšne naloge razvija kompetence, ki se mi zdijo koristne, in zanjo ne želim alternative. Praksa ni raziskovanje; izpit ni raziskovanje; magistrsko delo je raziskovanje + praksa + izpit.«* V nadaljevanju je še ena intervjuvana oseba povedala, da »... *je sprejemljivo, vendar en izpit ne bi mogel nadomestiti 720-ih ur, ki so potrebne za magistrsko delo.*« To pomeni, da bi fakultete morale ponuditi neko protivrednost izpitom, kar bi lahko nadomestilo zaključno delo. Kot pravijo študenti, že danes na marsikateri fakulteti ponujajo opcijsko izpit ali zaključno delo. Mnenja so, da bi z zaključnimi izpiti fakulteta dosegla večjo storilnost. V kolikor pa bi se fakultete še vedno odločile za zaključno nalogo, pa študentje pričakujejo večji odziv mentorjev, vedenje, kdo kot mentor je razpoložljiv, hkrati pa tudi, da si temo prikrojijo sami. Med pisanjem bi si želeli le usmerjanje skozi potek dela, ne želijo pa da mentor posega v celoten sestav dela.

V zadnjem sklopu preučevanja na nivoju fakultete smo se dotaknili še naših lastnih opazk, kjer smo vprašanja sestavili skladno s teoretičnih izhodiščem in videnjem iz časa tutorstva na fakulteti. *Naše opazke na Fakulteti za management so, da časovni roki v večini dobro vplivajo na študente, vendar samo pod pogojem, da je naloga razdeljena na več različnih delov in ima vsako delo svoj rok.*

V tem nizu vprašanj se pozanimamo, kaj študenti menijo, na kakšen način bi jih fakulteta lahko spodbudila, da čim prej zaključijo študijske obveznosti. Dodeljeni roki na njih vplivajo pozitivno ali negativno in zakaj? Kaj menijo o mesečnih delavnicah, ki bi obravnavale posamezne faze magistrskih nalog in bi pri tem morali biti fizično prisotni? Kot smo zasledili že pri preteklih odgovorih, je tudi tu ena anketirana oseba povedala, da »... *bi fakulteta morala zagotoviti, da čim prej dobiš mentorja in da so ti enakomerno obremenjeni, da je mentor hitro odziven ter da postopek, ko oddaš končno verzijo naloge ne traja 3 mesece.*« Večji del preostalih anketiranih je mnenja, da »... *bi imeli namesto zaključne naloge dodatne izpite, kajti prepisovanje iz starih diplomskih in magistrskih se mi ne zdi dodana vrednost, sploh pa ne pisanje magistrskih na družboslovnih faksih, kjer ne gre za odkrivanje tople vode, temveč je vse le obračanje besed.*« Dodajajo možnost, da se, v kolikor bi se fakultete odločile, da obdržijo zaključevanje študija z zaključno nalogo, »... *že v nižjih letnikih vključi v program predmet, ki te »prisili« k izbiri teme in mentorja in k ukvarjanju z magistrsko že med potekom študija.*« Študenti bi torej želeli ali vodeno pisanje magistrske naloge ali pa vključitev dodatnih izpitov za zaključek študija. Intervjuvanci so tudi povedali, da bi jim bili v pomoč tudi vnaprej določeni

roki, saj se slednjih bistveno bolj držijo, kot pa če nimajo datuma, do katerega morajo zaključiti določeno delo. Glede na odgovore je zaznati, da bi morali študentom, v kolikor fakulteta obdrži pisanje zaključnih nalog, točno določiti datum oddaje naloge, v nasprotnem primeru naj bi dovolila enkratno podaljšanje; v kolikor študent tudi tega ne bi dosegel, bi celotno delo in tema propadli.

Vzroki, ki jih lahko pripišemo sistemu, so predvsem polna zaposlitev, družina in obveznosti, ki se tičejo usklajevanja oziroma zadovoljevanja sistemskih nalog. Ena izmed intervjuvanih oseb je povedala, da se »... včasih dnevi v službi tudi podaljšajo zaradi obilice dela in tako ostane zelo malo časa še za katero drugo dejavnost in obveznost.«. Podobno pove tudi naslednja intervjuvana oseba, ki pravi, da naloge ne zaključi zaradi »... zaradi službenih prioritet.« Službo smo kot vzrok pripisali sistemu, družina in položnice ostanejo tudi, ko pišemo. Položnice moramo plačevati, moramo hoditi v službo, poleg tega pa je skrb za družino tudi nujna in v času intenzivnega pisanja ne moremo kar pozabiti, da jo imamo. V nadaljevanju intervjuvane osebe povedo tudi, da »... če bi z nazivom magister pridobil boljšo plačo, bi verjetno študij že zaključil,« vendar žal temu ni tako. Potrebe po visoko izobraženem kadru so omejene in žal več kot toliko visoko izobraženega kadra posamezna podjetja ne potrebujejo, zaradi česar je problem najti službo, ki bi zagotovila ustrezen nivo plačila posameznika z visoko izobrazbo. Ravno zaradi navedenih dejstev bi bilo potrebno uskladiti tudi percepcijo pisanja.

Učinkovito zmanjševanje akademske prokrastinacije z usmeritvami sistema

Tematika tega dela se nanaša na ugotovitve študentov, s čim bi država »prisilila« študente, da s študijem zaključijo v roku. Pri tem smo anketirance povprašali, kaj po njihovem mnenju, bi morala država storiti, da bi imeli prej v rokah zaključne naloge. Trije anketirani so povedali naslednje: »Načeloma ocenjujem, da je že brezplačen študij velik motivator. Mogoče bi morali biti delodajalci zainteresirani za večje povezovanje s fakultetami. Če bi bil delodajalec oproščen plačila prispevkov za novo zaposlene delavce, ki so ravnokar zaključili študij, bi se morda razbremenil tudi % brezposelnih na Zavodu za zaposlovanje. Kakšen smisel ima zaključiti magisterij in doktorat, če veš, da boš brezposeln prisiljen opravljati delo, za katero zadošča 3 letna poklicna šola? Ali je smiselno, da se ljudje, ki že izpolnjujejo pogoje za upokojitev, še vedno mučijo na delovnih mestih, čeprav večino časa preživijo na bolniški, izobražen mlad kader pa čaka na priložnosti na cesti?« Eden od anketiranih je nadaljeval naslednji anketirani, ki pravi: »Menim, da država tukaj nima vloge. Že tako je velika prednost, da imamo brezplačen študij, kakovosten študij in ugledne profesorje. Glavni razlog je v nedostopnosti profesorjev oz., da ne spodbujajo študentov dovolj h končanju študija.« Drugi pa je poudaril zelo kratko: »Brezplačni študij je dovolj. Vsak posameznik ima prosto odločitev, ali bo študiral ali ne ter ali bo študij dokončal ali ne.« Študentje so splošno gledano mnenja, da država, glede študija stori dovolj, lahko pa bi našla ustrezne vrzeli za vpeljevanja zaposlovanja visoko izobraženega kadra. Dva od študentov sta namreč povedala, da »... bi se država morala začeti zavedati, koliko dobro izobražen kader pomeni. Ne samo, da nam omogočijo študij potem

pa nas prepustijo razmeram na trgu, ki so v veliko primerih uspešne le v tujini, ampak bi nas morali tudi v Sloveniji plačati ustrezno izobrazbi in nam delovna mesta za ustrezno izobrazbo tudi ponuditi.«

6.2 Ključne ugotovitve raziskave

Ključni namen izvedene raziskave je bil ugotoviti, kateri dejavniki vplivajo na prisotnost akademske prokrastinacije na podiplomskem študiju Fakultete za management. Dejavnike smo raziskovali na področju posameznika, organizacije in države, kar pa je v nadaljevanju predstavljalo tudi ključ zaporedij posamezne strukture zapisanega. Splošno gledano ljudje odlašamo zato, ker pravzaprav lahko. Če konkretiziramo našo raziskavo, nas nihče v zaključek študija ne more prisiliti, niti nas, če študija ne zaključimo, ne more nihče kaznovati. Kar je bilo trenutno moč raziskati, je, da obstajajo vzroki, ki nas pripeljejo do prokrastiniranja, hkrati pa smo spoznali, da se le to odvija tako v naši podzavesti kot tudi v zunanem okolju.

Na nivoju posameznika smo na podlagi izvedenih intervjujev prišli do spoznanja, da se posameznik tu najpogosteje srečuje s problemom akademske prokrastinacije, saj mu pri pisanju pogosto zmanjka energije in motivacije. Poleg tega njegovo učinkovitost in pripravljenost za pisanje zmanjšujejo tudi vnovični popravki, ki pri študentu predstavljajo vedno bolj oddaljen cilj, da bo študij zaključil. Nihče sicer svojega vedenja oziroma notranjih občutkov ni opredelil kot pomanjkanje samokontrole ali samoregulacije, temveč so v večji meri govorili o pomanjkanju samozavesti in pomanjkanju motivacije. Intervjuvanci so v večji meri občutili, da ne naredijo dovolj, saj so jih vedno znova pričakali komentarji, ki so jih stisnili v kot, da z delom niso nadaljevali po ves teden. Intervjuvanci so mnenja, da imajo občutek, da v delo vložijo resnično veliko časa, medtem ko odgovor, ki ga dobijo od mentorjev ne kaže, da je temu tako. Seveda je težko presoditi, kdaj dosežemo raven, ki je ustrezna, saj žal ne vemo, kakšna so pričakovanja mentorja. Ne le psihološki mehanizmi, pri zaključku študija oziroma zaključne naloge študenta na podiplomskem študiju pogosto ovira tudi redna zaposlitev, hkrati pa imajo ti študenti pogosto tudi že družine, katerim morajo prav tako namenjati čas. Posledično so problematične tudi finance, saj mora študent ob oddaji zaključne naloge kar nekaj sredstev nameniti, da pride do zaključka. Teh sredstev pa pogosto ni, saj mora študent poskrbeti tudi za družino, če pa nima družine, v službi presedi že 8 ur in več in preprosto ni zmožen še dodatnega dela popoldan doma.

Akademska prokrastinacija ni problem le posameznika in njegovega soočanja z njo, temveč je tudi konkreten problem fakultete. Vsaka fakulteta si namreč želi imeti v svojem krogu čim več diplomantov, a kako to doseči, je pravi misterij. Težava, s katero se sooča fakulteta, je predvsem v tem, da so določeni mentorji neodzivni, medtem ko so tisti »dobri« mentorji prezasedeni, hkrati pa posledično tudi preobremenjeni. Prihaja do zamud pri odgovorih, saj preprosto ne zmorejo v roku podati natančnega odgovora. Na drugi strani so mentorji, ki skorajda nimajo študentov. Problem je tudi v tem, da teme niso zanimive ali pa že v preteklosti ni prišlo do

konkretnega sodelovanja s tem mentorjem. Kar si študenti želijo od mentorjev in fakultete, je lastna izbira teme, brez prevelikega poseganja mentorja vanjo. Zaključno delo je namreč delo posameznika ob zaključku študija, katero mora odražati njegova samega in znanje, katerega je pridobil med študijem.

Študentje Fakultete za management v zaključnih nalogah redko vidijo dodano vrednost. Večina od njih je namreč že zaposlenih ter jim delo na zaključni nalogi prej predstavlja oviro kot priložnost. Intervjuvanci so povedali, da imajo druge prioritete, ki jim v življenju nekaj pomenijo in v njih tudi vidijo smisel. Mnenja smo, da bi vse fakultete morale sprejeti možnost alternative, kot so jih navedli intervjuvanci, in sicer možnost opravljanja izpitov namesto izdelave zaključne naloge. Seveda bi kot protitež izbrali 2–4 izpite, vse odvisno od zahtevnosti. Študenti ne vidijo, da bi jih država ovirala pri zaključni nalogi oziroma da bi jih demotivirala, vendar pa so mnenja, da bi lahko nekaj naredila, kar se tiče zaposlovanja visoko izobraženega kadra. Tu ni mišljeno, da bi država fakultetam ponudila delovna mesta za njihove diplomante, temveč da bi podjetja, ki zaposlujejo visoko izobražen kader, dodatno stimulirala, v kolikor bi ta zaposlila visoko izobraženo osebo. Se pa je hkrati tudi potrebno zavedati, da je v Sloveniji precej visoko izobraženega kadra, zato posledično tudi vsi ne morejo delati na ustreznem delovnem mestu. Glede na to, da se spopadamo s problemi, kot je nesmiselna poraba davkoplačevalskega denarja, ne bi bilo slabo uvesti plačljivega študija, saj bi študirali v večji meri tisti, ki imajo študij namen zaključiti. Plačilo študija bi tudi lahko bil eden od glavnih motivatorjev, da študij zaključimo, posledično pa bi s tem tudi znižali raven prokrastinacije.

Kadar govorimo, kaj nam nov izobrazbeni naziv prinese, zagotovo ne moremo govoriti o službi, razen če smo za ta doprinos odgovorni sami, nikakor pa ne država ali fakulteta. V Sloveniji vse pogosteje ljudje z visoko izobrazbo delajo na delovnem mestu, kjer zadostuje 5. stopnja izobrazbe, temu pa je seveda primerno tudi plačilo. Tudi zaradi tega študenti ne hitijo z zaključevanjem. Menimo, da je Slovenija na razpotju, kaj narediti, oziroma se čuti potreba po spremembi izobraževalnega sistema. Marsikaj je možno spremeniti, vendar je potrebno pričeti pri koreninah in ne pri vrhu. Kot smo tudi že omenili, je smiselno razmisliti tudi o plačljivem študiju, kot ga tujina že ima. V teoretičnem izhodišču smo že navedli, da se v Veliki Britaniji dodiplomski študijski program že plačuje, in stanejo od 7 tisoč do 11 tisoč evrov na leto, boljše fakultete tudi do 35 tisoč evrov na letnik. Podiplomske šolnine pa stanejo približno 11 tisoč evrov na letnik, na uglednejših fakultetah pa tudi več. Na Škotskem študentje dodiplomskega študija ne plačajo, za podiplomski študij pa morajo odšteti med 9.000 evrov do 12.000 evrov na letnik. Na Nizozemskem stane dodiplomski študij povprečno med 700 in 1950 evrov na leto, medtem ko je cena na podiplomskem študiju še višja (Dolinšek 2017). V Sloveniji pa se še vedno ukvarjamo z vprašanjem, kaj in koliko subvencionirati, medtem ko veliko študentov te subvencije le izkorišča, študija pa nikdar ne zaključijo.

6.3 Odgovori na raziskovalna vprašanja

V nadaljevanju bomo podali odgovore na raziskovalna vprašanja. Odgovori so povzeti na podlagi prejetih informacij študentov, ki so sodelovali v poglobljenem intervjuju.

RV1: Kateri so najpogostejši dejavniki za akademsko prokrastinacijo na Fakulteti za management? Zakaj odlašajo, kje tiči problem? Kakšne so njihove prioritete v življenju?

Študenti kot najpogostejši dejavnik akademske prokrastinacije na B2 nivoju študija na Fakulteti za management navajajo neodzivnost in prezasedenost mentorjev. Pravijo, da razlog ni v tem, da sami ne želijo pristopiti k zaključku. Poleg težav z mentorji navajajo tudi izbiro teme, katero morajo prepogosto prilagajati željam mentorja in ni več odraz njih samih. Študenti, ki so že v postopku pisanja, pravijo, da nimajo želje po odlašanju, ampak imajo problem v usklajevanju dispozicije in nato tudi pri usklajevanju in dopolnjevanju zaključne naloge. Na odgovore nekateri študenti čakajo tudi po 3 mesece, nato se zgodi še dopust ali daljša odsotnost mentorja, kjer v trenutku obstane vse. Čas pa neutrudno teče, dispozicija je potrjena le za eno leto. V kolikor v tem času ne zaključi, mora študent zaprositi za podaljšanje in posledično plačevati kazen, ker naloge ni oddal v roku. V zaključek je vključen tudi zagovor študenta, na katerega pa večina čaka predolgo. Žal gre tu za dvorezen meč, kar pa študente navdaja z demotivacijo ter svojo energijo preprosto preusmerijo tja, kjer bo rezultat prej ali slej viden. Prioritete študentov se nanašajo predvsem na dejansko življenje. Pisanje zaključne naloge prepogosto pomeni odpovedati se delu svojega življenja, to pa žal ne gre. Večina izmed intervjuvancev mora vsak dan vstati in oditi v službo, poleg tega imajo tudi družino, kateri se morajo tudi dnevno posvečati. Kot je povedala ena izmed intervjuvanih oseb: »Pisanje mag. naloge mi je vzelo bistveno več časa, kot sem pričakovala (glede na to, da je bilo po programu cca. 380 ur) ob družini in službi. Poleg tega je bil mentor vmes 3 mesece odsoten in nedosegljiv.« Medtem ko je drugi intervjuvanec povedal sledeče: »Pri pisanju magistrske naloge se uradno potrebuje približno 720 ur. To pomeni, da bo naloga napisana v letu dni, če smo aktivni pisci magistrske naloge vsak dan po 2 uri. Torej vsak dan odrekanja po 2 uri. Posledično trpijo druga področja življenja. Dan ima samo 24 ur in 8 ur ga porabim za spanje, 10 ur za delo (skupaj s prevozom), torej mi ostane samo še 6 ur dnevno. Od teh 6-ih ur pa sam nisem pripravljen žrtvovati 2 uri za pisanje zaključne naloge ampak jih rajši porabim za druge stvari (družina, rekreacija, prijatelji, urejanje hiše z okolico ...).« In tretji: »Velik minus, ki se ga premalo omenja je tudi zdravje. Sam sem na delovnem mestu skoraj 8 ur v sedečem položaju in če k temu prištejem še 2 uri vožnje, si nikakor ne predstavljam, da bi si še doma dodatni 2 uri krivil hrbtenico in uničeval svoje zdravje. Torej, pisanje magistrske naloge bi zame predstavljalo bistveno poslabšanje odnosov v družini in med prijatelji, slabšo fizično pripravljenost, manjšo samozavest, opustitev drugih ciljev, ki so mi pomembni...itd. Torej sam vidim veliko prednosti pri tem, da študija ne zaključim.« V večji meri so mi študenti povedali, da se prioritete po zaključku aktivnega študija spremenijo. Med prioritete si postavijo naslednje: služba, družina, prijatelji, preživljanje časa v naravi, prosti vikendi, kar jim predstavlja tudi vodilo in smisel njihovega življenja.

RV 2: Na kakšen način bi morala fakulteta pristopiti do študentov, da bi bil postopek do zaključne naloge hitrejši? Bi študentje študij zaključili hitreje, če se jim ponudi alternativa namesto zaključne naloge?

Fakulteta bi morala študentom nuditi možnost izbire opravljanja dodatnih izpitov ali pisanja zaključne naloge, seveda bi se število izpitov uskladilo z obsežnostjo zaključne naloge. V kolikor se obdrži obstoječi sistem zaključevanja študija, bi fakulteta morala redno preverjati, kakšno je sodelovanje mentorja in študenta. Tako bi fakulteta lahko tudi uvedla spletne aplikacije za spremljanje napredka magistrske naloge od oddaje dispozicije do zagovora. Aplikacija bi prikazovala datume, ko študent pošlje delo v pregled, in čas, ko mu mentor vrne pregledano. Slednje bi omogočalo večjo in zanesljivejšo povezanost, saj bi bila odzivnost razvidna tako na strani študenta kot tudi mentorja. Poleg tega bi bilo smiselno objaviti zasedenost mentorjev in sprotno beleženje izbranih in zaključenih tem, da bodo podatki vidni vsem študentom in omogočali podroben vpogled. Na ta način se teme ne bodo ponavljale in študentje bodo točno vedeli, koliko je kakšen mentor zaseden in katere teme so že uporabljene. S tem bi dosegli tudi skrajšanje birokratskih postopkov, ki ovirajo dokončanje študija. Poleg že omenjenega bi se moralo razmisliti tudi o višini stroškov, katere ima študent, ko pride do zaključka študija. Denarni vložek, katerega ima študent ob zaključku študija, je pogosto kar visok, saj mora študent financirati tako lektoriranje, prevod kot tudi vezavo, kjer se navadno pričakuje, da sta vsaj dve trdi vezavi. Že ti stroški so lahko veliko breme posameznega študenta, saj si pogosto to težko privoščijo oziroma si ne morejo, če ne bi opravljali dela. Medtem ko stroka trdi, da bi v času študija morali redno študirati, kako naj si potem študent krije stroške in ne opravlja dela. Potrebno bi bilo seveda razmisliti o alternativni, in sicer da bi lektoriranje, prevod in vezavo izvedli kar na fakulteti. V kolikor pa bi zaznali, da študent namerno odlaša in ne opravi z zaključkom študija ne zaradi opisanih situacij, temveč je za slednje kriv sam, bi moral poravnati strošek za študij v določenem časovnem okvirju oziroma povrniti stroške, ki jih je imela država z določenim študentom, ki s študijem odlaša.

RV 3: Kako bi lahko država spodbudila študente, da bi hitreje prišli do zaključne naloge?

Pereč problem je poraba davkoplačevalskega denarja za študij, katerega študenti nikdar ne zaključijo. Iskati izgovore oziroma krivce ni smiselno, temveč je smiselno urediti študijski sistem tako, da bodo hkrati zadovoljni država, fakulteta in tudi študent. Imamo brezplačen študij, oziroma plačljiv je le na zasebnih fakultetah, poleg tega imamo še subvencionirano prehrano in vozovnico za vlak ali avtobus. Vse to je tisto, kar nam je v Sloveniji takoj dosegljivo, mi pa še vedno iščemo izgovore, kako težko nam je zaključiti študij. Seveda se do določene mere upošteva vidik tudi vsakega posameznika, pa vendar razmišljamo, kako bi država spodbudila študente k zaključku študija. Država, ki širše predstavlja sistem, bi lahko predpisala predmete, ki so nujni za pridobitev naziva, medtem ko bi ukinila določene predmete, ki študentu v praksi ne pridejo v poštev. Poleg omenjenega bi bilo potrebno poenotiti postopek zaključevanja študija z vsemi fakultetami, saj nekatere že danes nudijo možnost izbire. Študent

ima tako možnost izbrati ali opravljanje dodatnih izpitov ali pa pristop k zaključku študija z zaključno nalogo. Poleg tega so intervjuvanci poudarjali, da je brezplačen študij že dovolj. Finančna pomoč kot taka se ne zdi smiselna, da bo študent nagrajen za zaključek študija, saj ima že brezplačen študij; lahko bi tudi uvedli plačljiv študij, kot ga že ima kar nekaj članic EU. S tem bi zagotovili manjšo porabo davkoplačevalskega denarja, saj bi študent moral, če ne celoten študij pa vsaj polovico, financirati sam. Menimo, da bi ga to »prisililo«, da je za študij bolj zagnan, saj bi moral v izobrazbo vložiti lastna sredstva. V ZDA so študiji vsi plačljivi in starši za otrokov študij varčujejo že on njegove rojstva, poleg tega pa se zgodi, da morajo še vedno najeti kredit, katerega odplačujejo tudi po zaključeni fakulteti. Z uvedbo plačljivega študija bi bilo manj vpisa na fakultete. S tem bi študentom namenili bolj kakovosten študij, saj bi bili tudi profesorji manj obremenjeni, sodelovanje pa bi bilo bolj tesno. Sodelujoči v raziskavi so tudi mnenja, da bi država morala na novo vzpostaviti pokojninski režim, ter ljudi, ki že izpolnjujejo pogoje za upokojitev, upokojila, namesto tega da jih še vedno mučijo na delovnih mestih, čeprav večino časa preživijo na bolniški, izobražen mlad kader pa čaka na priložnosti na cesti. S tem bi se sprostila zaposlitvene kapacitete ter bi dali možnost mladim, da gradijo gospodarstvo, kar pa niti ni slabo, saj bi tako bolj pogosto prihajalo do nadgradenj v celotnem gospodarstvu.

7 SKLEP

V magistrski nalogi smo preučevali dejavnike akademske prokrastinacije na Fakulteti za management, na podiplomskem študijskem programu. Izvedli smo polstrukturirane intervjuje s 15 študenti v umirjenem okolju, saj smo le na ta način prišli do pristnih odgovorov. Po opažanjih prav pisanje zaključne projektne naloge omejuje in ovira večino študentov, da bi študij že zaključili.

Vsak posameznik je zase individuum. Med pisanjem zaključne naloge in izvedbo intervjujev smo prišli do spoznanja, da obstajajo ljudje, ki ves čas iščejo izgovor, da sami niso povod, da zaključna naloga ni zaključena, hkrati pa poudarjajo, da svoj čas porabijo za druženje s prijatelji in športnim udejstvovanjem, medtem ko bi lahko pisali. Po eni strani razumljivo, saj jih odvraca dejstvo, da jim zaključna naloga ne bo doprinesla nove zmage v življenju v smislu boljše plače ali zaposlitve, a bi jim zaključna naloga morala biti lastna nagrada za dosežek zaključka študija. Menimo, da se vsak posameznik sooča s precepom, tako na psihološki ravni, kot tudi zunanjim precepom, kaj je prav in kaj ne. Prepoznati oziroma sam sebe identificirati za prokrastinatorja je težko, saj vsak našteje razloge, zakaj v doglednem času ni naredil zaključne naloge. Vedno znova se išče psihološke ovire in izgovore. Menimo, da bi morala biti zaključna naloga zaključena najkasneje do poteka absolventskega statusa, v kolikor temu ne bi bilo tako, bi zapadel celoten študij. Izgovori so se iskali tudi v tem, da morajo študenti delati, da se finančno preskrbijo, kar sem morala tudi sama, pa vendar sem vedno znova iskala čas, da sem se posvetila pisanju naloge. Zavedati se je potrebno, da vedno obstajajo vzponi in padci, prav tako pa tudi izgovori.

V nadaljevanju smo dejavnike iskali v organizacijskih vzrokih, kjer smo ugotavljali, kako bi po mnenju intervjuvancev fakulteta kot organizacija lahko pripomogla h hitrejšem zaključevanju študija. Zanimal nas je tudi odnos mentorjev do študentov. Glede na navdušenost študentov med učnim procesom pri pisanju kolokvijev (kot izpit deljen na več vsebinskih delov s časovnimi roki, kot ugodnost za pridne študente, ki se učijo sproti in redno hodijo na predavanja) smo želeli preveriti, ali bodo krajši časovni roki z manj vsebine, študente dodatno spodbudili ali ne. V relaciji študent in organizacija, v našem primeru Fakulteta za management, smo prišli do naslednjih spoznanj. Obstaja več tipov študentov. Prvi tip študentov smo že opisali in ti ves čas sledijo učnemu procesu, delajo izpite redno in posledično, ko opravijo zadnji izpit, tudi takoj predložijo predlog za odobritev teme zaključne naloge. Tukaj naj bi seveda potekalo vse gladko, a kot so opisali študenti, temu ni tako. Izpostavili so predvsem prezasedenost mentorjev: čas za odgovor mentorja, ki po njihovih navajanjih traja tudi do 3 mesece, in hkrati tudi birokracija od oddaje teme naloge do oddaje zaključne naloge in vse do zagovora. Mnenja so, da so ti postopki enostavno predolgi. Posledično so navedli, da eno leto hitro mine, nato pa jih že čaka nov visok finančni vložek, katerega morajo poravnati, če želijo podaljšati temo. Tu nikakor ne smemo biti nepravilni do mentorjev, saj poleg tega, da morajo pregledovati naša dela, tudi predavajo in izvajajo izpitne roke. Poleg tega imajo tudi sami lastno življenje, tako

kot vsak posamezni študent. Med izvedbo intervjujev smo prišli do zaključka, da nikdar ne moremo vsem ustreči. Veliko je bilo predlogov, da se zaključne naloge nadomestijo z dodatnimi izpiti, vendar smo podvomili, da bi to lahko predstavljajo dolgotrajni učinek. Vsak od nas je nagnjen k temu, da zmaga traja le nekaj časa, potem si vedno želimo nekaj več. To je žal psihologija našega obnašanja in usmerjanja v življenju. Kar pa bi lahko fakulteta naredila za študenta je, da bi se uvedlo v zadnjem letniku usmerjeno pisanje dispozicije in zaključne naloge. Ta obvezen predmet bi se štel kot dodaten predmet po učnem sistemu. Na ta način bi se razbremenilo mentorje. Mnenja smo, da bi se tudi čas odgovorov mentorja študentu zmanjšal. Za zmanjšanje trenj med mentorjem in študentom pa bi se mentorji morali zavedati, da je zaključno delo odraz študenta in tega, kar se je naučil skozi proces študija. Tema, katero izbere študent, bi morala biti odraz študenta, mentor pa bi smel poseči le toliko, da ga usmeri. Tudi med pisanjem bi moralo veljati, da je mentor le usmerjevalni člen in ne pokazatelj zahtev o vsebini naloge, kar so intervjuvanci tudi izrazili.

Dejavnike ne zaključevanja študija smo iskali tudi v sistemskih vzrokih, ki smo jih opredelili predvsem glede na to, kaj bi država lahko prispevala/izboljšala pri hitrejšem zaključevanju študentov ali njihovem motiviranju. Ugotovili smo, da na podiplomskem študiju študentsko delo več ne vpliva na zaključek študija, vpliva pa delo v smislu preutrujenosti/zasedenosti in finančne varnosti. Ker služba omogoča preživetje sebe in družine (v kolikor jo študentje že imajo), je za večino študentov nujno potrebna in prinaša takojšne koristi, ki so v tem trenutku nujne. Zato veliko ljudi daje prednost službi in ne končanju študija. Konec študija za večino intervjuvancev ne pomeni dodatnih ugodnosti ali bistvenih sprememb, poleg tega pa zahteva velik vložek časa, denarja in motiviranosti, na kar pa marsikdo ni pripravljen. Glede vprašanja, kaj lahko država prispeva k hitrejšemu zaključevanju študija, ni moč najti recepta, ki bi trajno vplival na hitrejša zaključevanja študija. Kar bi se lahko uvedlo je plačljiv študij, ki bi na daljši rok, predpostavljamo, pripeljal do vpisa le tistih študentov, ki bi dejansko želeli študirati, in bi jim bil tudi cilj študij zaključiti. Slednje ne bi vplivalo le na kakovost študija, temveč bi se na ta način za šolanje porabilo manj sredstev, ki bi jih lahko država plasirala na nižje stopnje šolanja, kjer je šolanje obvezno. Ta način bi prinesel razslojevanje, katerega je bilo začuti tudi tekom intervjujev, ko je bilo govora, da študenti ne dobijo zaposlitve, ki je odraz njihovega študija. Več ljudi bi se potemtakem tudi odločalo za šolanje do 6. stopnje. Posledično bi se tudi gospodarstvo moralo okrepiti in določiti višje plače že zaposlenim z nižjo stopnjo izobrazbe.

LITERATURA

- Ackerman, C. E. 2019. *Believe in yourself*. <https://positivepsychology.com/self-esteem> (17. 2. 2019).
- Akinsola, M. K., A. Tella in A. Tella. 2007. Correlates of academic procrastination and mathematics achievement of university undergraduate students. *Eurasia Journal of Mathematics, Science & Technology Education* 3 (4): 363–370.
- Anthony, J. 2004. *Academic Procrastination And States Anxiety*. <http://www.informaworld.com/smpp/content> (15. 4. 2019).
- Avsec, A. 2007. Samopodoba. V *Psihodiagnostika osebnosti*, ur. A. Avsec, 39–63. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Oddelek za psihologijo.
- Burka, J. B. in L. M. Yuen. 2007. *Procrastination: Why you do it, what to do about it*. Reading, MA: Addison-Wesley.
- Cerino, E. S. 2014. Relationships Between Academic Motivation, Self-Efficacy, and Academic Procrastination. *Journal of Psychological Research* 19 (4): 156–163.
- Cherry, K. 2019. *What Is Procrastination?* <https://www.verywellmind.com/the-psychology-of-procrastination-2795944> (15. 4. 2019).
- Choi, J. N. in S. V. Moran. 2009. Why not procrastinate? Development and validation of a new active procrastination scale. *The Journal of Social Psychology* 149: 195–211.
- Chun Chu, A. H. in J. N. Choi. 2005. Rethinking procrastination: Positive effects of active procrastination behavior on attitudes and performance. *The Journal of social psychology* 145 (3): 245–264.
- Cloke, B. 2016. *Procrastination*. <http://www.billcloke.com/writing-samples/procrastination> (23. 2. 2020).
- Čuček Schmalzer, V. 2014. *Odlaganje je strup za učinkovitost*. <https://topjob.finance.si/8808006/Odlaganje-je-strup-za-ucinkovitost> (15. 4. 2019).
- De Laat, M. 2013. *Samorefleksija*. <http://solanadomu.weebly.com/samorefleksija.html> (17. 2. 2019).
- DeSimone, P. 1993. Linguistic assumptions in scientific language. *Contemporary Psychodynamics: Theory, Research and Application* 1: 8–17.
- Dolinšek, Š. 2017. *Izbira študija v tujini: na kaj je treba biti pozoren?* <https://www.vecer.com/izbira-studija-v-tujini-na-kaj-je-treba-bit-pozoren-6262464> (17. 2. 2019).
- Easterby-Smith, M., R. Thorpe in A. Lowe. 2005. *Management Research: An Introduction*. Ljubljana: Narodna in univerzitetna knjižnica.
- Ellis, A. 1973. *Humanistic psychotherapy*. New York: McGraw-Hill.
- Ellis, A. in W. J. Knaus. 1977. *Overcoming Procrastination*. New York: Institute of Rational Living.
- Ellis, A. in W. J. Knaus. 1979. *Overcoming Procrastination: Or, How to Think and Act Rationally in Spite of Life's Inevitable Hassles*. Boston: Signet.

- Elmer, D. 2000. *Academic Procrastination: Wasted Time Or Informed Delay?*
<https://web.a.ebscohost.com/abstract?direct=true&profile=ehost&scope=site&authtype=crawler&jrnl> (17. 2. 2019).
- Essau, C.A., E. M. Ederer, J., O'Callaghan in B. Aschemann. 2008. Doing it now or later? Correlates, predictors and prevention of academic, decisional and general procrastination among students in Austria. V *A Poster Presentation at the Presentation at the 8th Alps-Adria Psychology Conference*, 2–4. Ljubljana: University of Ljubljana.
- Etymology dictionary. 2018. *Procrastination*.
<https://www.etymonline.com/word/procrastination> (11. 4. 2019).
- Ferrari, J. 2010. *Psychology of Procrastination: Why People Put Off Important Tasks Until the Last Minute*. <http://www.apa.org/news/press/releases/2010/04/procrastination> (14. 4. 2019).
- Ferrari, J. in T. Pychyl. 2008. Procrastination: Current Issues and New Directions. *Journal of social behavior and personality* 15 (5): 35–39.
- Ferrari, J. R. 1991. Compulsive procrastination: Some self-reported characteristics. *Psychological reports* 68 (2): 455–458.
- Ferrari, J. R. 1992. Psychometric validation of two procrastination inventories for adults: Arousal and avoidance measures. *Journal of Psychopathology & Behavioral Assessment* 14: 97–110.
- Ferrari, J. R., J. L. Johnson in W. G. McCown. 1995. *Procrastination and task avoidance: Theory, research, and treatment*. New York: Plenum Press.
- Frost, R. O., R. G. Heimberg, C. S. Holt, J. I. Mattia in A. Neubauer. 1993. A comparison of two measures of perfectionism. *Personality and individual differences* 14 (1): 119–126.
- Golestani, B. T. in M. Shokri. 2013. Relationship between academic procrastination with meta cognitive beliefs. *Social cognition* 2 (3): 89–100.
- Goode, C. 2008. *Effects Of Academic Procrastination: Students Procrastination*.
<http://homeworktree.com/media/news-releases/academic-procrastination> (23. 4. 2019).
- Hagbin, M. 2015. *Conceptualization and operationalization of delay: development and validation of the multifaceted measure of academic procrastination and the delay questionnaire*. Ottawa: University Ottawa.
- Haycock, L. A., P. McCarthy in C. L. Skay. 1998. Procrastination in College Students: The Role of Self-Efficacy and Anxiety. *Journal of Counseling and Development* 76 (3): 317–324.
- Hooda, M in A. Saini. 2016. *Academic Procrastination; A Critical Issue for Consideration*.
https://www.researchgate.net/publication/327337740_Academic_Procrastination_A_Critical_Issue_for_Consideration (23. 4. 2019).
- Jaffe, E. 2013. Why Wait? The Science Behind Procrastination. *APS Observer* 26 (4): 344–357.
- Jerusalem, M. in R. Schwarzer. 1992. Self-efficacy as a resource factor in stress appraisal processes. V *Self-efficacy: Thought control of action*, ur. R. Schwarzer, 195–213. Washington: Hemisphere Publishing Corp.

- Kliener, K. 2008. *When Manama Is Too Soon*.
https://www.thestar.com/news/insight/2007/01/14/when_maana_is_too_soon.html (23. 4. 2019).
- Kompare, A., M. Stražišar, I. Dogša, T. Vec, N. Jaušovec in J. Curk. 2005. *Psihologija: spoznanja in dileme*. Ljubljana: DZS.
- Korasa, J. 2019. *Odlaganje ali prokrastinacija - I. del*.
<http://www.epsihologija.si/novica/odlaskanje-ali-prokrastinacija-i-del> (24. 3. 2019).
- Kordeš, U. in M. Smrdu. 2015. *Osnove kvalitativnega raziskovanja*. Koper: Založba Univerze na Primorskem.
- Kranjec, E., K. Košir in L. Komidar. 2016. Dejavniki akademskega odlaganja: vloga perfekcionizma, anksioznosti in depresivnosti. *Psihološka obzorja* (25): 51–62.
- Lay, C. 1986. At last, my research article on procrastination. *Journal of Research in Personality* 20 (4): 474–495.
- Lay, C. H. 1995. Trait procrastination, agitation, dejection, and self-discrepancy. V *Procrastination and Task Avoidance*, 97–112. Boston, MA: Springer.
- Lay, C. H. 1997. Trait procrastination and the perception of person-task characteristics. *Journal of Social Behavior and Personality* 7 (3): 483–494.
- Ludwig, P. 2016. *Konec prokrastinacije: kako nehamo odlagati in začnemo živeti na polno*. Ljubljana: Modrijan.
- Marsh, H. W. in R. O'Neill. 1984. Self Description Questionnaire III: The construct validity of multidimensional self-concept ratings by late adolescents. *Journal of Educational Measurement* 21 (2): 153–174.
- Matthias, M in R. Schwarzer. 1981. *Generalized Self-Efficacy scale*. Windsor: NFER-NELSON.
- McCloskey, J. 2012. *Finally, My Thesis On Academic Procrastination*. <https://uta-ir.tdl.org/uta-ir/handle/10106/9538> (23. 3. 2019).
- Milgram, M. 1991. Procrastination. V *Encyclopedia Of Human Biology*, ur. R. Dulbecco, 149–155. New York: Academic Press.
- Milgram, N. A., B. Sroloff in M. Rosenbaum. 1987. The procrastination of everyday life. *Journal of Research in Personality* 22 (3): 197–212.
- Mišić, R. 2011. *Odlaganje na jutri*. <https://www.psihoterapija-mr.si/odlaskanje-na-jutri.html> (10. 3. 2019).
- Onwuegbuzie, A. J. 2004. Academic procrastination and statistics anxiety. *Assessment & Evaluation in Higher Education* 29 (1): 3–19.
- Owens, A. in I. Newbegin. 1997. Procrastination In High School Achievement: A Causal Structural Model. *Journal Of Social Behaviour And Personality* 12 (4): 201–214.
- Paris, S. G. in A. H. Paris. 2001. Classroom applications of research on self-regulated learning. *Educational Psychologist* 36 (2): 89–101.
- Peklaj, C. in S. Pečjak 2002. Differences in students self-regulated learning according to their gender, type of school and achievement. *Studia Psychologica* 44 (1): 29.
- Pychyl, T. 2008. *Worry Helps Me Cope: A Metacognitive Belief Linked To Procrastination*. <http://www.psychologytoday.com/blogs/psychologytoday> (23. 4. 2020).

- Pychyl, T. 2012. *Due Tomorrow. Do Tomorrow*. [Http://www.psychologytoday.com/blog/dont-delay/201202/due-tomorrow-do-tomorrow](http://www.psychologytoday.com/blog/dont-delay/201202/due-tomorrow-do-tomorrow) (23. 4. 2020).
- Pychyl, T. A. 1995. *Personal projects, subjective well-being and the lives of doctoral students (goal oriented)*. Unpublished doctoral dissertation, Carleton University, Ottawa, Ontario.
- Pychyl, T. A. 2000. Five Days of Emotion: An Experience Sampling Study of Undergraduate Student Procrastination. *Journal of social behavior and personality* 15 (5): 239–254.
- Rabin, A. L., J. Fogel in K. E. Nutter-Upham. 2011. Academic procrastination in college students: The role of self-reported executive function. *Journal of Clinical and experimental neuropsychology* 33 (3): 344–357.
- Rampton, J. 2019. *The Science Behind Procrastination and How You'll Beat It*. [Https://www.linkedin.com/pulse/science-behind-procrastination-how-youll-beat-john-rampton](https://www.linkedin.com/pulse/science-behind-procrastination-how-youll-beat-john-rampton) (25. 10. 2019).
- Rivait, L. 2007. *What I Don't Do In My Summer Vacations: Fighting Procrastination*. [Hhttp://www.pastthepages.ca/feature.htm](http://www.pastthepages.ca/feature.htm) (25. 10. 2019).
- Rothblum, E. D., L. J. Solomon in J. Murakami. 1986. Affective, cognitive, and behavioral differences between high and low procrastinators. *Journal of Counseling Psychology* 33 (4): 387–394.
- Sabini, J. in M. Silver. 1982. *Moralities of Everyday Life*. New York: Oxford University Press.
- Saddler, C. D. in L. A. Sacks. 1993. Multidimensional perfectionism and academic procrastination: Relationships with depression in university students. *Psychological Reports* 73 (3): 863–871.
- Schmitz, G. S. 1999. *Validity and T-norms of the General Perceived Self-Efficacy Scale*. [Http://www.fu-berlin.de/gesund/skalen/t_norms.htm](http://www.fu-berlin.de/gesund/skalen/t_norms.htm) (12. 3. 2019).
- Schmitz, G. S. 2000. *General perceived self-efficacy*. [Http://www.fu-berlin.de/gesund/skalen/g_se.htm](http://www.fu-berlin.de/gesund/skalen/g_se.htm) (12. 3. 2019).
- Schouwenburg, H. C. in C. H. Lay. 1995. Trait procrastination and the Big Five factors of personality. *Personality and Individual Differences* 18 (4): 481–490.
- Schouwenburg, H., C. Lay, T. Pychyl in J. Ferrari. 2004. *Counseling The Procrastinator In Academic Settings*. Washington, D.C.: American Psychological Association.
- Schraw, G., T. Wadkins in L. Olafson. 2007. Doing the things we do: A grounded theory of academic procrastination. *Journal of Educational Psychology* 99 (1): 12–25.
- Schwarzer, R. 1993. *Measurement of perceived self-efficacy, unpublished manuscript*. Berlin: Free University of Berlin.
- Schwarzer, R. 1998. *General perceived self-efficacy in 14 culture*. [Http://userpage.fu-berlin.de/~health/world14.htm](http://userpage.fu-berlin.de/~health/world14.htm) (12. 3. 2019).
- Senécal, C., E. Julien in F. Guay. 2003. Role Conflict and Academic Procrastination: A Self-Determination Perspective. *European Journal of Social Psychology* 33 (2): 135–145.
- Senecal, C., R. Koestner in R. J. Vallerand. 1995. Self-regulation and academic procrastination. *Journal of Social Psychology* 135 (5): 607–619.

- Sever, S., A. Senegačnik in K. Vajngerl. 2015. *Lestvica akademske prokrastinacije – SI*. Neobjavljena seminarska naloga, Filozofska fakulteta, Oddelek za psihologijo, Univerza v Ljubljani.
- Shah, A. S. 2000. *Exploring The World Of English: A Practical Course in Composition*. Lahore: Markazi Kutub Khana.
- Shanahan, M. J. in T. A. Pychyl. 2007. An ego identity perspective on volitional action: Identity status, agency, and procrastination. *Personality and Individual Differences* 43 (4): 901–911.
- Silver, M. 1974. Procrastination. *Centerpoint* 3 (1): 49–54.
- Silver, M. in J. Sabini. 1981. Procrastinating. *Journal for the Theory of Social Behaviour* 11 (4): 207–221.
- Sirois, F. in T. Pychyl. 2013. Procrastination and the Priority of Short-Term Mood Regulation: Consequences for Future Self. *Social and Personality Psychology Compass* 7 (2): 115–127.
- Solomon, L. J. in E. D. Rothblum. 1984. Academic Procrastination: Frequency and Cognitive-Behavioral Correlates. *Journal of Counseling Psychology* 31 (4): 503–509.
- Steel, P. 2007. The nature of procrastination: A meta-analytic and theoretical review of quintessential self-regulatory failure. *Psychological bulletin* 133 (1): 65–66.
- Steel, P. 2008. *Procrastination History*. <https://www.procrastinus-history.htm> (11. 3. 2020).
- SURS (Statistični urad Republike Slovenije). 2020. *Vpis študentov v višješolsko in visokošolsko izobraževanje, Slovenija, študijsko leto 2018/2019*. <https://www.stat.si/StatWeb/News/Index/8148> (11. 3. 2020).
- Švab, N. 2012. *Se študij še izplača*. https://cekin.si/sluzba_in_sola/se-studij-se-izplaca.html (10. 3. 2020).
- The Writing Center. 2018. *Procrastination*. <https://writingcenter.unc.edu/tips-and-tools/procrastination> (10. 3. 2020).
- Tice, D. M. in E. Bratslavsky. 2000. Giving in to feel good: The place of emotion regulation in the context of general self-control. *Psychological Inquiry* 11 (3): 149–159.
- Tice, D. M. in R. F. Baumeister. 1997. Longitudinal Study of Procrastination, Performance, Stress, and Health: The Costs and Benefits of Dawdling. *Psychological Science* 8 (6): 454–458.
- Tice, D. M., E. Bratslavsky in R. F. Baumeister. 2001. Emotional distress regulation takes precedence over impulse control: If you feel bad, do it! *Journal of Personality & Social Psychology* 80 (1): 53–67.
- Univerza na Primorskem. (2019). *Letno poročilo za leto 2018*. Koper: Univerza na Primorskem.
- Uzun Özer, B., A. Demir in J. R. Ferrari. 2009. Exploring academic procrastination among Turkish students: Possible gender differences in prevalence and reasons. *The Journal of social psychology* 149 (2): 241–257.
- Uzun Özer, B., J. O'Callaghan, A. Bokszczanin, E. Ederer in C. Essau. 2014. Dynamic interplay of depression, perfectionism and self-regulation on procrastination. *British Journal of Guidance & Counselling* 42 (3): 309–319.

- Veselič, P. 2018. *V Sloveniji študira nadpovprečen delež mladih, a jih tudi nadpovprečno veliko študija ne zaključí.* <https://www.domovina.je/v-sloveniji-studira-nadpovprecen-delez-mladih-a-jih-tudi-nadpovprecno-veliko-studija-ne-zakljuci/>(23. 3. 2019).
- Videčnik, A. 2011. Nezačodovljni odlašalci. *Šolsko polje* 22 (1/2): 93–114.
- Watson, D. C. 2001. Procrastination and the five-factor model: A facet level analysis. *Personality and Individual Differences* 30 (1): 149–158.
- Williams, J. G., S. K. Stark in E. E. Foster. 2008. Start today or the very last day? The relationships among self-compassion, motivation, and procrastination. *American Journal of Psychological Research* 4 (1): 44–49.
- Yaakub, N. F. 2000. *Procrastination Among Students in Institutes of Higher Learning: Challenges for K-economy.* Kedah: Universiti Utara Malaysia.
- Zajc, T. 2014. *Študent naj bo ... v breme.* <https://www.mladina.si/160630/student-naj-bo----v-breme> (15. 4. 2019).
- Zakon o visokem šolstvu (ZVis). *Uradni list RS*, št. 32/12 – uradno prečiščeno besedilo, 40/12 – ZUJF, 57/12 – ZPCP-2D, 109/12, 85/14, 75/16, 61/17 – ZUPŠ in 65/17.
- Zimmerman, B. J. 1994. *Dimensions of academic self-regulation: A conceptual framework for education.* New York: Lawrence Erlbaum Associates.
- Zimmerman, B. J. 1998. *Developing self-fulfilling cycles of academic regulation: An analysis of exemplary instructional models.* New York: Guilford Press.

PRILOGE

Priloga 1 Intervjuji

INTERVJUJI

Vprašanje 1: Katere obveznosti na FM imate še za opraviti?

1. oseba *Napisati moram še magistrsko nalogo*
2. oseba *Oddaja magistrske naloge, priprava na zagovor in uradni zagovor.*
3. oseba *Narediti raziskovalni del naloge. Torej druga polovica naloge.*
4. oseba *Priprava na zagovor in zagovor.*
5. oseba *Priprava na zagovor in zagovor.*
6. oseba *Napisati mag.*
7. oseba *RVM2 in magistrska naloga.*
8. oseba *Napisati magistrsko nalogo.*
9. oseba *Napisati zaključno nalogo.*
10. oseba *Napisati moram še magistrsko nalogo.*
11. oseba *Napisati magistrsko nalogo.*
12. oseba *Napisati magistrsko nalogo.*
13. oseba *Opraviti moram še magistrsko nalogo, vsi izpiti so opravljeni.*
14. oseba *Magistrska naloga.*
15. oseba *Dokončati moram še magistrsko nalogo.*

Vprašanje 2: Koliko časa že odlašate z neopravljenimi obveznostmi?

1. oseba *Mislím, da tukaj ne gre za odlašanje. Kajti če odlašáš pomeni, da imaš namen v prihodnosti napisati magistrsko nalogo. Sam trenutno in v prihodnosti magistrske naloge nimam namena napisati. Dopusčam pa možnost, da se bo to nekoč spremenilo.*
2. oseba *Pisanje magistrske naloge mi je vzelo bistveno več časa kot sem pričakovala. Pri tem ne morem govoriti o odlašanja, težave so mi povzročale izbire teme, iskanje ustreznega mentorja, usklajevanje dela z mentorjem, iskanje primerne literature, v zadnji fazi pa predvsem usklajevanje besedila glede na zahteve mentorja, realne možnosti glede na najdene vire in lastne poglede na izbrano temo.*
3. oseba *Odlášam približno že 2 leti, ampak ne morem reči, da odlášam 100 %. Ves čas nekaj delam in se ukvarjam z napredkom, vendar je pisanje in celoten postopek res kompleksen pojem in vsebuje ogromno popravljanja in čakanja, občutek imam, da nikoli ni dovolj dobro za mentorja, vedno nekaj najde, in ko dobim nazaj popravljeno nalogo, običajno kakšen teden prihajam k sebi, predno se lahko dovolj samo motiviram za nov zagon.*
4. oseba *S pisanjem magistrske naloge nisem odlášala, v bistvu sem jo začela pisati takoj po opravljenih izpiti. Vzela mi je bistveno več časa, kot sem predvidevala. Jaz sem zaposlena in imam družino, ob tem pišem magistrsko nalogo. Vmes je bil mentor odsoten 3 mesece in nedosegljiv za usmeritve in vprašanja.*
5. oseba *Niti med študijem, niti pri magistrski nalogi nisem odlášala z opravljanjem obveznosti. Je pa proces pri mag. nalogi bolj počasen, saj je prvi problem dobiti*

- mentorja. Ob zadnjem izpitu sem imela že temo, vendar me je mentor, ki bi bil primeren za mojo temo zavrnil, potem sem dobila ponudbo neke profesorice, ki je napisala, da bi sprejela mentorstvo, če bi pisala iz pravnega vidika, kar ni bil moj namen... Tako sem dobila mentorja šele v 3. poskusu. Jih je pa imel moj mentor za 25 mentorirancev. Mislim, da je to ključni problem pri zaključnih nalogah. Nekateri profesorji nimajo nobenega, medtem ko ima nekdo drug 25 mentorirancev. Tudi pisanje mag. naloge mi je vzelo bistveno več časa, kot sem pričakovala (glede na to, da je bilo po programu cca. 380 ur) ob družini in službi. Poleg tega je bil mentor vmes 3 mesec odsoten in nedosegljiv.
6. oseba *Z delom nisem odlašal, vendar pa je postopek izbire teme in priprave dispozicije zamuden.*
7. oseba *S pisanjem odlašam že eno leto.*
8. oseba *S pisanjem odlašam več kot eno leto. Vzrok mojega odlašanja je v neki meri tudi nedostopnost- zasedenost mentorjev oz. izbira zelene tematike s pridobitvijo mentorja iz zelenega področja (problematika zasedenosti). Prav tako k odlašanju pripomorejo nova zaposlitev, družinsko življenje z dvema otroki, ter v največji meri konec drugih obveznosti na FM. (lažje ter večja motivacija je pri pisanju mag. naloge ko še obiskuješ predavanja). Sedaj že imam mentorja.*
9. oseba *Odlašam pol leta.*
10. oseba *S pisanjem odlašam že dve leti in pol.*
11. oseba *S pisanjem magistrske naloge odlašam že 4 leta. Nikakor se ne morem spraviti k pisanju, saj vem, da bi porabil veliko časa za pisanje, trenutno pa drugim področjem dela dajem prioriteto, ter za enkrat še ne magistrski nalogi.*
12. oseba *Z magistrsko nalogo odlašam že približno 3 leta.*
13. oseba *Odlašam od oktobra 2017.*
14. oseba *Takoj po zaključku izpitov sem pričela s pisanjem magistrske, vendar mentor v vsakem popravku ni bil zadovoljen z novo stvarjo, tako da me je vse skupaj demotiviralo, zato sem za dve leti prekinili s projektom magistrske naloge. Sedaj sem se ponovno aktivirala.*
15. oseba *Trenutno sem v stanju pisanja magistrske naloge, kateri namenjam bistveno več časa, kot sem pričakovala. In nebi rekla da odlašam samo dalj časa je trajalo da sem uskladila vse zadeve v zvezi z magistrsko nalogo.*

Vprašanje 3: Na kateri stopnji študija se nahajate?

1. oseba *B2 program, magisterij.*
2. oseba *Zaključujem b2 program, strokovni magisterij II. stopnje.*
3. oseba *Zaključujem B2 podiplomski študij.*
4. oseba *B2 program, magisterij.*
5. oseba *B2 program, magisterij.*
6. oseba *B2.*
7. oseba *Podiplomski študij, B2.*

8. oseba B2 program, magisterij.
9. oseba Podiplomski študij.
10. oseba B2 program, magisterij.
11. oseba B2 program, magisterij.
12. oseba B2, magisterij.
13. oseba B2 program, magisterij.
14. oseba B2
15. oseba Zaključujem b2 program, strokovni magisterij II. stopnje.

Vprašanje 4: Zakaj odlašate? Podvprašanja: Kako se ob tem počutite? Kako pritiski okolice vplivajo na vas?

1. oseba *Nedokončan magisterij ne vpliva na moje počutje. Tudi pritiski okolice nimajo kaj opraviti v zvezi z magistrsko nalogo.*
2. oseba *Zaradi polne zaposlitve na delovnem mestu, ki od mene velikokrat terja tudi opravljanje nadur, se zelo težko lotim študijskih obveznosti, saj nimam prostega časa za počitek, pa tudi družinske obveznosti ne nazadnje terjajo svoje. Velikokrat se počutim neskončno utrujeno, včasih pa tudi obupano. Študiji se posvečam vsaj 5 dni na teden, nekaj ur na dan, kljub temu pa včasih po celem tednu intenzivnega dela ne napredujem, bodisi zaradi slabe koncentracije, neustreznih virov... Seveda zelo dobro občutim pritiske okolice, zlasti družine, kar še poslabšuje celotno situacijo.*
3. oseba *Moja motivacija neprestano niha. Ko sem polno motivirana, pridem do izziva, ki mi pobere ogromno časa in energije in na koncu ugotovim, da se moj vložek realno ne pozna nikjer izgubim voljo. Tudi čakanje na odgovore mi energijo vzame, čeprav lahko to stran razumem. Ves čas odlašanja imam slabo vest, nekje v ozadju mi moj notranji glas govori, da nisem popolnoma svobodna, da imam še delo. Včasih imam občutek tesnobe in da se vrtim v krogu. Okolica ne pritiska več name, saj so ugotovili, da naloga še zdaleč ni odvisna samo od mojega pisanja.*
4. oseba *Ne odlašam. Skoz mi visi nad glavo. Pritisk si ustvarjam sama, okolica na to nima vpliva.*
5. oseba *Ne odlašam. Se pa ne počutim ravno najbolj motivirano, ker je sam proces pisanja zaključne naloge iz prej navedenih razlogov tako počasen, da ti jemlje voljo. Med pisanjem je bilo tudi kakšen mesec, ko se ni nikamor premaknilo.. Pritiskov iz okolice ni. Pritisk sem ustvarila sama, ker želim čim prej končati.*
6. oseba *Odlašam zaradi pomanjkanja časa in dolgotrajnih postopkov katerih nisem predvidel. Tako prihaja do obdobj, ko sem bolj motiviran in do njihovega nasprotja. Počutim se primoran v zaključek študija, kar pričakuje tudi okolica.*
7. oseba *Zaradi službenih prioritet. Obremenjujoče, ker se zavedam, da s tem tratim dragocen čas. Okolica nima vpliva na moje razpoloženje.*
8. oseba *Menim da se ne morem odločiti kaj točno bi pisala, kako bi zastavila problematiko, da vse skupaj nebi bilo dodatno oteženo, (nedostopnost, pridobitev odgovorov za analizo, soglasja..itd.). Izobraževanja v službi, skrb za dva mlajša otroka... Vpliva*

Priloga 1

name, slaba vest saj sem 2 leti časa posvetila študiju, katerega sedaj še nisem dokončala zaradi odlašanja pisanja magistrske naloge. Z opominjanjem na ne dokončanje vplivajo moji najbližji, saj so bili prikrajšani za moj čas med obiskovanjem študija.

- 9. oseba Odlašam, ker trenutno nimam motivacije za zaključek študija. Pritiskov ni nobenih.*
- 10. oseba Vse izpite sem opravila v roku in mislim, da sem bila celo prva v generaciji, ki je opravila vse študijske obveznosti. Potem pa mi je nekako zmanjkalo energije. Ker sem s časom zelo omejena, je težko po službenih obveznostih zvečer začeti s pisanjem. Mi pa misel na to visi vsak dan nad glavo. Jaz osebno bi bila vesela, če bi bilo treba narediti še nekaj dodatnih izpitov in bi se to štelo za opravljeno obveznost magistrske naloge. Veliko energije ti vzame tudi izbira teme in mentorja. Okolica me s tem ne obremenjuje oziroma vprašanj prijateljev, sorodnikov, sodelavcev kdaj bom magistrirala ne jemljem kot dodaten pritisk, temveč le kot dobronamerno spodbudo. Največji pritisk si ustvarjam sama.*
- 11. oseba Odlašam zaradi drugih prioritet v življenju. Imam željo dokončati magistrski študij, vendar vem, da mi bo šlo za to veliko časa, posledično veliko odrekanja, zato še ne čutim, da je pravi čas. Ne menim se za pritisk okolici, ki govori o dokončanju mojega študija.*
- 12. oseba Izgubila sem motivacijo. Obžalujem, da se pisanja, nisem lotila takoj po opravljenih izpitnih obveznostih. Zdaj pa kar ne najdem časa, oziroma najdem nešteto izgovorov, zakaj se magistrske naloge ne lotim. Včasih se počutim malo razočarana sama nad sabo, ker še kar odlašam. Pritiski okolice name nimajo velikega vpliva, drugače bi študij že zaključila.*
- 13. oseba Med statusom absolventa sem vsak dan delala po več ur (skoraj cel teden- 6 dni), ker sem morala biti na razpolago vsak dan, zaradi pomanjkanja delovne sile. Zato mi je zmanjkalo časa za pisanje magistrske naloge. Še tisti prosti dan ki sem ga imela sem ga rajši preživela z družino. Po preteku absolventskega statusa je bil cilj najti redno zaposlitev ter hkrati napisati magistrsko nalogo. Po intenzivnem iskanju službe sem ves fokus usmerila v delo, ker sem se s tem delom prvič srečala zato sem pisanje magistrske naloge dala na stranski tir. Pritiski ne vplivajo name. Ko se bom odločila za pisanje se bom odločila zase in ne na podlagi pritiskov okolice. Glede na službo oz. plačo mi bodoča pridobljena izobrazba nič ne pomeni.*
- 14. oseba Odlašala sem dve leti, ker nisem zbrala energije, da zopet začnem od začetka z novo temo in novim mentorjem.*
- 15. oseba Ne odlašam z magistrsko nalogo ampak poleg redne službe ostane zelo malo časa še za pisanje magistrske naloge. Včasih se dnevi v službi tudi podaljšajo zaradi obilice dela in tako ostane zelo malo časa še za katero drugo dejavnost in obveznost. Ker želim čim prej zaključiti z magistrsko nalogo sem že malo pod stresom prav tako pa se čuti že pritisk okolice predvsem družine, da je čas da že zaključim s tem.*

Vprašanje 5: Kaj menite, da vas najbolj ovira za dokončanje študija?

1. oseba *Ovir ni. Gre za mojo odločitev in pri njej nimam nobenih ovir.*
2. oseba *V času študija smo bili absolutno premalo informirani in pripravljene za zaključni del. Samostojno delo v okviru SRD še zdaleč ni bilo dovolj. Nihče nas ni opozoril, da izbira teme ni mogoča brez soglasja mentorja, ki mora biti prost in odziven. Čeprav sem vse izpite opravila v prvem roku sem za izbiro teme, mentorja in oddajo dispozicije porabila skoraj eno leto.*
3. oseba *Najbolj me ovira to, ko se dejanski vložek nikjer ne vidi, ko stvari nikoli niso dovolj dobre, ko vedno hočejo več in več in več. Jaz pa bi rada samo čim prej zaključila to zgodbo.*
4. oseba *NI ovir, ovire si sami postavimo. Pri meni je čas bistveni dejavnik (kot že omenjeno poleg službe in družine).*
5. oseba *Največja ovira za mene je bil čas (zaradi družinskih in službenih obveznosti). Pa tudi to, da je bil mentor 3 mesece odsoten; da je zaradi njegove preobremenjenosti večasih trajalo tudi 1 mesec, da je pregledal nalogo, kar se mi pa zdi nedopustno pa je to, da od oddaje končne verzije naloge pa do zagovora čakaš 3 mesece.*
6. oseba *Ovire so v nas samih. Torej premajhna motiviranost...*
7. oseba *Za dokončanje študija me najbolj ovirajo službene obveznosti.*
8. oseba *Najbolj neodločnost pri izbiri teme saj je pogojena tudi s prostim mentorjem, kateri ne odobri vsakršno temo.*
9. oseba *Najbolj me ovira volja do zaključka.*
10. oseba *Veliko službenih in družinskih obveznosti. Samo zaradi službe sem odsotna od jutra do poznega popoldneva, saj domov zaradi oddaljenosti službe prihajam šele med 17. in 18. uro. Seveda pa to ni edini razlog. Osebno menim, da imamo premalo informacij in pomoči, da bi zaključek študija opravili hitro in strokovno.*
11. oseba *Če bi imel možnost napredovanja na doseganju delovnem mestu oz., če bi z nazivom magister pridobil boljše plačo, bi verjetno študij že zaključil. Ne zdi se mi, da bi zaradi končanja imel dodano vrednost. Tudi če bi se odločil za spremembo delovnega mesta mislim, da bi se delodajalec ustrašil mojega naziva, tako da je to tudi en izmed razlogov. Seveda pa ne gre mimo tega, da trenutno več časa-namerno-posvečam ostalim področjem v življenju, ki so mi trenutno bolj pomembni.*
12. oseba *Nemotiviranost, lenoba.*
13. oseba *Ovira me pomanjkanje časa, nemotiviranost, služba, prezahtevno delo povezano z iskanjem virov in pisanje magistrske naloge.*
14. oseba *Odločnost speljati projekt magistrske naloge do konca.*
15. oseba *Predvsem čas saj mi ga konkretno primanjkuje, za izbiro teme, mentorja in oddajo dispozicije pa sem porabila skoraj eno leto.*

Vprašanje 6: Kateri je pglavitni razlog, da ste se znašli v trenutnem stanju?

1. oseba *Edini razlog, da sem se znašel v trenutnem stanju je, da sem se sam tako odločil.*
2. oseba *V referatu bi morali imeti podatke o tem, kateri mentor je prost, saj bi to mnogim študentom krepko olajšalo delo. Od 5 mentorjev sem naletela na 4 absolutno*

Priloga 1

neodzivne oz. nezainteresiran, tako, da sem na koncu temo prilagodila mentorju, ki se je izkazal kot strokoven in primerno odziven.

- 3. oseba Časovni razkorak naloge, ko se zadeva že tako zakomplicira, ko se vse ves čas obrača, besedilo dodajam, brišem, spreminjam, toliko vtikanja v vsako malenkost.. Imam občutek kot da tečem maraton, cilja pa ni in ni na spregled, moja energija pa počasi peša.*
- 4. oseba Moj mentor je 3. izbira, ker prejšnja dva nista bila pripravljena prevzeti mentorstva, baje zaradi prezasedenosti. Potem 3-mesečna odsotnost mentorja. Potem 3-mesečno čakanje na zagovor.*
- 5. oseba Moj mentor je bil 3. izbira. Zaradi njegove preobremenjenosti včasih trajalo tudi 1 mesec, da je pregledal nalogo. Kar se mi pa zdi nedopustno pa je to, da od oddaje končne verzije naloge pa do zagovora čakaš 3 mesece.*
- 6. oseba Premajhna motiviranost in dejstvo da za svojo službo ne potrebujem določene stopnje izobrazbe, ki jo zaključujem.*
- 7. oseba Poglavitni razlog je delo na projektu, ki je moralo biti zaključeno v določenem roku.*
- 8. oseba Padeč motivacije, zaradi začetka pisanja mag. naloge po dokončanih obveznostih na FM, ter obup pri izbiri teme ter mentorja.*
- 9. oseba Poglavitni razlog je lenoba.*
- 10. oseba Kombinacija vsega. Službene in družinske obveznosti. Premalo spodbude in pomoči s strani FM. In tudi to, da nekako zmanjka energije za »finaš«.*
- 11. oseba Službene obveznosti, druge prioritete. Menim, da ni dovolj podpore profesorjev oz., da ni veliko usmeritev, ter si sam za vse.*
- 12. oseba Po zaključenih izpitih še nisem imela izbrane teme, nikakor se nisem mogla odločit o čem bi pisala. Potem problem pri izbiri mentorja. Kasneje pa pomanjkanje časa in nemotiviranost za pisanje.*
- 13. oseba Razlog da še nisem napisala magistrske naloge je v tem, da sem svoj fokus usmerila v iskanje službe, saj brez prihodka ne moreš preživeti.*
- 14. oseba Pomanjkanje motivacije.*
- 15. oseba Ni nekega bistvenega razloga za to stanje, mogoče da bi se lahko vse skupaj malo hitreje odvijalo.*

Vprašanje 7: Ali ste mnenja, da odlašate z zaključkom študija predvsem zato, ker lahko preko študentskega dela opravljate delo, ki je sicer tudi odraz vaše izobrazbe.

- 1. oseba Ne.*
- 2. oseba Absolutno ne. Zaključek je bil ves čas študija moja prioriteta.*
- 3. oseba Ne, ne delam preko študentske napotnice.*
- 4. oseba Ne. Sem redno zaposlena.*
- 5. oseba Ne odlašam. Sem redno zaposlena.*
- 6. oseba Ne.*
- 7. oseba Ne.*
- 8. oseba Ne, saj sem redno zaposlena.*

9. oseba *Ne, sem zaposlena in višja stopnja izobrazbe nima vpliva na delovno mesto.*
10. oseba *Absolutno ne.*
11. oseba *Ne.*
12. oseba *Ne, že par let ne delam več preko študentskega servisa.*
13. oseba *Med študijem nisem delala dela, ki je povezano z mojo priučeno izobrazbo. Delo je v veliki večini vplivalo, saj mi je vzelo veliko časa, zato še nisem dokončala študija.*
14. oseba *Menim da je dosti dodiplomskih študentov s takim načinom razmišljanja. Pri podiplomskem študiju ni več pomemben status, temveč vzeti si čas poleg službe.*
15. oseba *Absolutno ne.*

Vprašanje 8: Kaj po vašem mnenju bi država morala narediti, da bi študentje hitreje prišli do zaključne naloge?

1. oseba *Ni problem priti do zaključne naloge, ker se skozi sistem predavanja in nato izpit lahko ogromno naučiš. Če bi se sistem skrajšal bi se tudi znanje zagotovo zmanjšalo. Edina opcija, ki jo vidim je da se ukinejo določeni predmeti, ki ti v praksi ne pridejo v poštev. Takih je pri meni kar nekaj. Problem pa nastane seveda, ker ima vsak študent drugačne predmete, ki mu ne pridejo v poštev.*
2. oseba *Načeloma ocenjujem, da je že brezplačen študij velik motivator. Mogoče bi morali biti delodajalci zainteresirani za večje povezovanje s fakultetami.... Če bi bil delodajalec oproščen plačila prispevkov za novo zaposlene delavce, ki so ravnokar zaključili študij, bi se morda razbremenil tudi % brezposelnih na Zavodu za zaposlovanje. Kakšen smisel ima zaključiti magisterij in doktorat, če veš, da boš brezposeln prisiljen opravljati delo, za katero zadošča 3 letna poklicna šola? Ali je smiselno, da se ljudje, ki že izpolnjujejo pogoje za upokojitev še vedno mučijo na delovnih mestih, čeprav večino časa preživijo na bolniški, izobražen mlad kader pa čaka na priložnosti na cesti?*
3. oseba *Država bi se morala začeti zavedati koliko dobro izobražen kader pomeni. Ne samo, da nam omogočijo študij potem pa nas prepustijo razmeram na trgu, ki so v velikih primerih uspešne le v tujini, ampak bi nas morali tudi v Sloveniji plačati ustrezno izobrazbi in nam delovna mesta za ustrezno izobrazbo tudi ponuditi. Ne pa, da visoko izobražen kader opravlja dela, ki so vrednotena za srednjo šolo, z ljudmi, ki imajo samo srednjo šolo.*
4. oseba *Po mojem mnenju država nič. Predvsem fakulteta s tem, da dobiš mentorja takoj ko zaključiš z izpiti ali še prej.*
5. oseba *Mislím, da država nima nič pri tem. Predvsem fakulteta, ki bi morala zagotoviti, da čim prej dobiš mentorja in da so ti enakomerno obremenjeni ter da postopek, ko oddaš končno verzijo naloge ne traja 3 mesece.*
6. oseba *Ta problem je težko prestavljati v celoti na državo, saj se moramo naučiti posledice (tako dobre kot slabe) nositi sami. Pomoč je na voljo tistim ki za njo prosijo in so pripravljeni delati. Nekoč je pametni mož rekel : »vprašaj se kaj lahko ti narediš za državo in ne kaj lahko država naredi zate«.*

Priloga 1

7. oseba *Brezplačni študij je dovolj. Vsak posameznik ima prosto odločitev ali bo študiral ali ne ter ali bo študij dokončal ali ne.*
8. oseba *Mogoče poenotiti sistem kjer si lahko namesto zaključne naloge izbereš zaključne izpite doktorskega programa. (Torej ali dodatni izpiti npr. 2,3 ali pisanje magistrske naloge, članka ...)*
9. oseba *Za študente, ki opravijo obveznosti v rokih bi lahko imeli kakšne denarne nagrade ali pa jim pomagali pri zaposlitvi.*
10. oseba *Z vzvodi, kot so npr. finančne spodbude fakultetam, da bi bile tudi te zainteresirane, da študentje čim prej zaključijo s svojimi obveznostmi in bi jim nudile hitro in strokovno pomoč. Prav tako bi morali biti deležni študenti nekih spodbud, npr. finančna nagrada, če študij zaključijo v določenem obdobju in morda tudi delodajalci, če zaposlijo takega študenta za nedoločen čas (določeno obdobje nižji prispevki ali celo oprostitev prispevkov). Na tak način bi bila tudi podjetja zainteresirana, da zaposlijo mlade diplomante in jim morda celo pomagajo s temami za diplomske, magistrske naloge.*
11. oseba *Menim, da država tukaj nima vloge. Že tako je velika prednost, da imamo brezplačen študij, kakovosten študij in ugledne profesorje. Glavni razlog je v nedostopnosti profesorjev oz., da ne spodbujajo študentov dovolj h končanju študija.*
12. oseba *Mislim, da država na to nima velikega vpliva. Že zdaj omogoča brezplačen študij, če ga zaključiš v določenih rokih in menim, da je to, za večino dovolj velika motivacija.*
13. oseba *Država bi morala pomagati fakulteti in študentom pri iskanju podjetij za pisanje zaključnih nalog pod pogojem da podjetje študenta v kolikor za njih opravi raziskavo le tega zaposli. Podjetje bi priskrbelo tudi mentorja v samem podjetju, ki bi študenta vodil skozi celoten proces dela ter pisanja naloge.*
14. oseba *Uvedba plačljivega študija.*
15. oseba *Omogočiti da se lahko zaključi brez zaključnih nalog, in ti omogočiti da boš po končanem magisterij ali diplomi prišel do zaposlitve na področju ki si ga študiral.*

Vprašanje 9: Na kakšen način bi vas fakulteta lahko spodbudila, da čim prej zaključite študijske obveznosti?

1. oseba *Preprosto. Faks se zaključi ko imaš opravljene vse izpite, brez zaključne naloge.*
2. oseba *Predvsem bi morala preverjati, kakšno je sodelovanje mentorja in študenta. V veliki večini primerov zgleda, kot da študentje niso odzivni, v resnici pa na podlagi lastne izkušnje lahko potrdim, da mentor na meil ni odgovoril več tednov, na telefon pa ga absolutno ni bilo mogoče dobiti. Taki profesorji bi morali za svoje delo odgovarjati, saj najbrž nisem edina, ki je imela z dotičnimi osebami slabe izkušnje.*
3. oseba *Lahko bi imeli dodatna srečanja za pisanje magistrskih nalog, npr. da bi s tem začeli že med študijem, ali pa bi imeli en predmet manj, ki bi se izvajal predvsem v absolventskem statusu. Vseboval bi aktivno skupino študentov, ki bi se med seboj spodbujali, si delili lastne izkušnje in dileme, predvsem pa profesorja, ki bi to skupino*

usmerjal. Zdi se mi nesmiselno, da študentje, ki imajo opravljene vse izpite, ne morejo zaključiti študija prav in zgolj samo zaradi zaključne naloge. Ali pa bi ponudili dodatne izpite, ki bi študentom omogočili hitrejši zaključek. To, da imamo na fakulteti ogromno ljudi, za katere je vprašanje kdaj bodo sploh zaključili, ni smiselno ne za fakulteto, ne za državo, še manj pa za posameznike same.

- 4. oseba S tem, da je izbrani mentor na razpolago. Ali pa naj fakulteta objavi mentorje, ki so še prosti. Mentorja bi moral dobiti brez problema.*
- 5. oseba Fakulteta bi morala zagotoviti, da čim prej dobiš mentorja in da so ti enakomerno obremenjeni, da je mentor hitro odziven ter da postopek, ko oddaš končno verzijo naloge ne traja 3 mesece.*
- 6. oseba Finančni penali za neopravljen študij v določenem časovnem okvirju oziroma povračilo stroškov, ki jih je imela država z določenim študentom, ki s študijem odlaša (torej študent povrne stroške).*
- 7. oseba Fakulteta že sedaj veliko razume študente, ki so zaposleni in jim gre naproti.*
- 8. oseba Mogoče že med opravljanjem obveznosti vključiti in doreči tematiko magistrske naloge ter izbiro mentorja kot nekaj obveznega. Zavrnitev enega, dveh mentorjev kasneje povzroči tudi vpad motivacije, neodločnost, razmišljati začneš da bi posegel po drugačni tematiki, vrtiš se v začaranem krogu.*
- 9. oseba Tako kot imajo mnoge fakultete že urejeno, da se študent sam odloči ali bo pisal diplomsko oziroma magistrsko nalogo ali pa bo opravil še nekaj dodatnih izpitov in študijske obveznosti zaključil na tak način.*
- 10. oseba Da bi imeli namesto zaključne naloge dodatne izpite, kajti prepisovanje iz starih diplomskih in magistrskih se mi ne zdi dodana vrednost, sploh pa ne pisanje magistrskih na družboslovnih faksih, kjer ne gre za odkrivanje tople vode, temveč je vse le obračanje besed,...*
- 11. oseba Z ukinitvijo zaključne naloge in možnostjo dokončanja študija samo z izpiti. Oziroma že v nižjih letnikih vključiti v program predmet, ki te »prisili« k izbiri teme in mentorja in k ukvarjanju z magistrsko že med potekom študija.*
- 12. oseba Fakulteta bi pomagala poiskati v izbrani stroki službo.*
- 13. oseba Da bi določila skrajne roke zaključka.*
- 14. oseba Da se zaključi brez zaključne projektne naloge.*
- 15. oseba Dodatni izpiti.*

Vprašanje 10: Dodeljeni roki na vas vplivajo pozitivno ali negativno, zakaj?

Podvprašanja: Kaj menite o mesečnih delavnicah, ki bi obravnavale posamezne faze magistrskih nalog in bi pri tem morali biti fizično prisotni?

- 1. oseba Mislim da to ni potrebno. Tisti, ki ima željo napisati magistrsko nalogo jo lahko opravi in jo tudi opravlja brez raznih delavnic.*
- 2. oseba Z roki nimam težav, tudi predlog mesečnih delavnic ni slab. Še vedno pa menim, da je za pravočasen zaključek ključno dobro sodelovanje mentorja in študenta, zato bi morala na tem področju fakulteta uvesti nekaj sprememb.*

Priloga 1

3. oseba *Roki name vplivajo pozitivno, v kolikor imam občutek, da je zame zadeva izvedljiva. V kolikor je stanje nemogoče, mi stopnjo stresa samo še povečajo. Menim, da bi lahko bile delavnice smiselne, v kolikor bi se študentje za njih prostovoljno odločili. Tisti, ki si tega nebi želeli, bi pa npr. morali poslati izdelek do načrtovane delavnice. Lahko pa bi uvedli tudi mesečne sestanke z mentorjem.*
4. oseba *Z dodeljenimi roki nimam težav, name vplivajo pozitivno. Tako imaš zastavljen tudi časovni cilj, ki ga moraš doseči. Morda ideja o delavnicah ni slaba, sploh v fazi statistične obdelave podatkov.*
5. oseba *Dodeljeni roki name vplivajo pozitivno, s tem nimam težav. Fizična prisotnost na mesečnih delavnicah se mi ne zdi potrebna. Lahko bi bile avdio ali video konference, in če želiš se udeležiš, če na rabiš, pač ne. Lahko pa bi fakulteta pripravila navodila, kako se lotiti posamezne faze zaključne naloge.*
6. oseba *Delavnice že obstajajo in mislim da so koristne, vendar samo za tiste, ki čutijo potrebo po udeležbi. Pomoč je po dosedanjih raziskavah smiselna samo v primeru ko nekdo za njo prosi oziroma si jo želi in ne kadar se mu ta vsiljuje.*
7. oseba *Mesečne delavnice ne bi študenta pritegnile k hitrejšemu dokončanju, je moje mnenje.*
8. oseba *Dodeljeni roki, name vplivajo pozitivno saj imam določen nek časovni okvir, kateri mi hitreje pomaga doseči cilj.*
9. oseba *Roki bi name vplivali negativno, ker ne maram da nekaj počnem zato ker je tako določeno.*
10. oseba *Name bi zagotovo vplivali pozitivno. Imaš obveznost, ki jo moraš opraviti. Mesečne delavnice bi bila pozitivna spodbuda, ker ohranjaš stik.*
11. oseba *To bi bilo dobro.*
12. oseba *Name vplivajo pozitivno, ker se jih potem držim, drugače mi pa čas, kar pobegne. Postavijo nek časovni okvir in si lažje razporedim delo. Mislim, da je to dobra ideja. Se pa ne strinjam, da bi morali biti nujno fizično prisotni, delo bi lahko potekalo tudi prek računalnika.*
13. oseba *Namen imam diplomirati, vendar si roke postavljam sama, saj jih lažje realiziram. Mesečne delavnice bi bile dobrodošle, samo takrat ko bi oseba ves svoj fokus usmerila v pisanje. Če oseba ni zainteresirana je delavnica brezpredmetna. +če bi s pisanjem naloge začeli že v 1 letniku bi bile delavnice bolj učinkovite, saj se v tistem času posvečaš študiju. Ko enkrat nimaš več obveznosti in učenja se ti delavnice zdijo brezvezne.*
14. oseba *Roki sicer vplivajo negativno, ker nas potisnejo v dodaten stres, ampak so skrajna sila, ki spodbudi k proaktivnosti. Delavnice bi bile super ideja, ker bi spodbujale k postopnemu napredku, reševanju sprotnih ovir,*
15. oseba *Ja roki mi nekako povzročajo nek manjši pritisk in so bolj negativni.*

Vprašanje 11: Pri kateri fazi pisanja zaključne naloge trenutne ste? Podvprašanja: Vam mentor nudi dovolj opore pri pisanju in kako? V kolikor ne, kaj vas najbolj moti?

1. oseba *Faza 0. Nimam mentorja.*
2. oseba *Kot rečeno sem skoraj v zadnji fazi, na delo mentorja pa nimam pripomb. Vsi njegovi nasveti so zelo dobrodošli, seveda pa ne pričakujem, da delo opravi namesto mene, temveč da me vodi in da je primerno odziven.*
3. oseba *Sem v drugi polovici pisanja magistrske naloge, torej v raziskovalnem delu. Moj mentor je dokaj odziven, vendar tudi zelo zaseden. Pri pisanju mi nudi dovolj opore, vendar za moje pojme veliko preveč komplicira. Vem, da hoče od mene najboljši in najbolj popoln izdelek.*
4. oseba *Sem v zaključni fazi, čakam na zagovor. Vse pohvale mentorju. Zelo odziven, zelo zahteven, če v realnem času kaj ne uspe pogledati, sporoči tudi kdaj bo lahko.*
5. oseba *Sem v zaključni fazi, saj čakam na zagovor. Mentor je bil zelo odziven glede na veliko število mentorirancev, če ni v kratkem času uspel pregledati poslanega, je javil kdaj bo. Je bil sicer zahteven, a zelo korekten.*
6. oseba *Napisana in odobrena dispozicija.*
7. oseba *V začetni fazi in imam super mentorico.*
8. oseba *Sem čisto na začetku, mentorica sprejela pripraviti moram osnutek dispozicije.*
9. oseba *Nimam še mentorja.*
10. oseba *Brez mentorja, brez izbire naslova magistrske.*
11. oseba *Nisem še začela s pisanjem.*
12. oseba *Sem v I fazi izbire teme magistrske naloge. Glede na to, da tema še ni čisto izbrana, tudi mentor ni izbran. Pri sebi sem se odločila za mentorja, vendar ga še nisem vprašala za mentorstvo. Vendar tudi teme še nimam čisto določene oz. izbrane.*
13. oseba *Sem v fazi začetka, moram se dogovoriti z mentorjem, temo imam izbrano.*
14. oseba *Trenutno sem v neki srednji fazi, dispozicijo so mi že potrdili tako, da sem v pisanju magistrske. Z mentorjem sva dogovorjena, da ko pridem do neke določene faze se spet slišiva in dorečeva napotke za naprej. Z mentorjem sem za enkrat zelo zadovoljna me usmerja in je odziven.*
15. oseba *V fazi zaključevanja pisanja magistrske naloge, vendar še sama ne vem koliko je cilj oddaljen. Mentor pravi, da sem tik pred ciljem, vendar vsakokrat ko pošljem novo verzijo menim, da sem veliko naredila, ter da se hkrati vidi napredek, a na koncu ko dobim popravek ni razviden tolikšen popravek kot sem ga jaz videla.*

Vprašanje 12: Ste trenutno aktivni ali odlašate? Podvprašanja: Kje se je ustavilo? Zakaj?

1. oseba *Nisem aktiven v pisanju magistrske naloge in ne odlašam. Za mene je faks že zaključen.*
2. oseba *Trenutno končno normalno diham, saj se zavedam, da sem nalogo končala tako, kot je bilo v dani situaciji najboljše mogoče. Vendar tudi v fazi zaključevanja postopki trajajo zelo dolgo; npr. od zadnje potrditve besedila s strani mentorja do tehnične ureditve, lekture in potencialnega odgovora s strani referata, točnega datuma zagovora še vedno nimam, kljub temu, da je lektor nalogo pregledoval samo nekaj dni, mentor pa potrdil besedilo pred 3 meseci.*

Priloga 1

3. oseba *Trenutno sem aktiva. Ves čas sem aktivna, vendar vse skupaj poteka zelo zelo počasi. Večkrat se ustavi, ko dobim kakšne naloge, ki niso odvisne samo od mene ali pa vidim, da je vse tako zelo zakomplicirano, da izgubim motivacijo za nekaj časa.*
4. oseba *Kot rečeno čakam na zagovor.*
5. oseba *Aktivno čakam na zagovor.*
6. oseba *Sem aktiven.*
7. oseba *Odllašam, ker me trenutno skrbi finančna prihodnost.*
8. oseba *Razmišljam, ter analiziram kako zastaviti nalogo, kako opredeliti problem, da bi mi ga uspelo analizirati, dobiti rešitve zanj.*
9. oseba *Aktivna in neaktivna, odvisno kako se odvijajo dogodki skozi teden.*
10. oseba *Vegetiram. Grabi me panika, ker ne vem kako naprej.*
11. oseba *Odllašam, dilema glede naslova magistrske, ni podpore mentorja, ki bi me usmerjal s predlogi glede pisanja.*
12. oseba *Nisem aktivna, nikakor ne najdem motivacije, da bi sploh začela.*
13. oseba *Nisem aktivna.*
14. oseba *Aktivna.*
15. oseba *Trenutno sem v fazi pisanja magistrske naloge.*

Vprašanje 13: Na kakšen način bi po vašem moralu pristopiti fakulteta do vas, da bi bil postopek do zaključne naloge hitrejši?

1. oseba *Ne poznam načina kako bi bil postopek pisanja zaključne naloge hitrejši. Edina opcija, ki jo vidim je da se zaključna naloga ukine.*
2. oseba *Če nalogo zaključiš junija, je skoraj nemogoče, da bi zagovor opravil pred koncem leta, lahko tudi šele decembra. To je realnost. Mogoče bi bilo pa vseeno mogoče kaj skrajšati?*
3. oseba *Hitrejši je lahko samo tako, da se mag. naloga ukine in se doda še dva izpita.*
4. oseba *Fakulteta bi morala zagotoviti, da čim prej dobiš mentorja in da so ti enakomerno obremenjeni, da je mentor hitro odziven ter da postopek, ko oddaš končno verzijo naloge ne traja 3 mesece.*
5. oseba *Mislím da problem ni v fakulteti. Vseeno bi bilo privlačno, če bi fakulteta omogočila razgovore s potencialnimi delodajalci, vendar pa je to delo kadrovske agencije in po načelih specializacije to ne pride v poštev.*
6. oseba *Fakulteta že sedaj veliko pomaga študentom, ne bi nič spreminjala.*
7. oseba *Le da se doda možnost izbire opravljanja dodatnih izpitov ali pisanje mag. naloge.*
8. oseba *Z možnostjo izbire, da opravljam magistrsko nalogo ali naredim dodatne izpite in tako uspešno zaključim magistrski študij.*
9. oseba *Da bi namesto zaključnih nalog bili izpiti. Sem mnenja, da s pisanjem zaključnih nalog na družboslovnih fakultetah nismo zaradi tega čisto nič bolj pametni, ker imam občutek, da gre za pri večini študentov za primer copy-paste iz prejšnjih nalog oz. za premetavanje besed.*

10. oseba *Mislím, da fakulteta lahko pospeši postopek, edino tako, da magistrsko nalogo spremeni v izpitne obveznosti.*
11. oseba *Namesto pisanja magistrske naloge bi fakulteta lahko ponudila zaključiti letnik s tem, da bi nam omogočila narediti ga z 1 ali 2 dodatnima izpitoma.*
12. oseba *Dober predlog se mi zdijo delavnice predvsem zaradi reševanja težav in dvomov, ki se nam porajajo ob soočanju z magistrsko nalogo.*
13. oseba *Definitivno so celotni postopki od potrditve dispozicije do končnega datuma za zagovor magistrske predolgi. Potrebno ni bilo vse te postopke pospešiti.*
14. oseba *Ukinitve pisanja zaključnega dela, ki bi se nadomestil z izbirnimi izpiti ali delovno prakso.*
15. oseba *S pisanjem magistrske naloge študenti ne bi imeli težav, če že od začetka ne bi naleteli na težave. Izdelava magistrske naloge je popolnoma sprejemljiva v kolikor bi študent lahko izbral naslov, ki bi si ga izbral. Mnenja sem, da bi tako študent nadgradil znanje, ki si ga želi uporabiti tudi v prihodnje. V trenutni fazi pa se mi zdi, da mentorji preveč posegajo v izbiro naslova, in študent na koncu ne piše o tem kar si dejansko želi, kar pa nas potem obremenjuje, in nam je povsem odveč, saj nas tema potem ne zanima več.*

Vprašanje 14: Akademska prokrastinacija označuje pri študentu izrazito odlašanje študentskega dela. Predstavlja prelaganje obveznosti in nalog vse do dne, ko se zavemo, da je prepozno da bi lovili rok za uspešen zaključek ali za približek zaključka naloge, samo da nalogo oddamo. Ali se prepoznate v opisu?

1. oseba *Ne.*
2. oseba *Ja in ne. Težko karkoli načrtuješ, če v rokah nimaš škarij in platna. Kako boš načrtoval delo, če ti mentor ne odgovori več tednov? Kako lahko napreduješ, če ti na sredi naloge mentor javi, da gre na porodniško? Kako nadaljevati, če ugotoviš, da se mentor ne strinja s potekom dela, sam pa ne predlaga ničesar?*
3. oseba *Ja in ne. Ne moreš predvideti kaj vse se ti bo zapletlo tekom dela. Sama sem z načrtovanjem začela že tekom zadnjega študijskega leta, pa vseeno še vedno nisem zaključila.*
4. oseba *Ne.*
5. oseba *Ne. Ali to trdijo na podlagi raziskave, ali kar tako na počez? Imam občutek, da to trdijo le po občutku. Pa tudi, če bi bilo res, bi se lahko vprašali zakaj je temu tako in ustrezno ukrepali.*
6. oseba *Ne.*
7. oseba *Tudi.*
8. oseba *Se in se ne, če bi točno dorekla kaj in o čem bom pisala kaj točno je moj namen, bi zadeva ne bila v fazi izrazitega odlašanja.*
9. oseba *Ne.*
10. oseba *Do neke mere. Čeprav je v moji naravi, da me nekaj žene, da zaključim začete naloge.*

Priloga 1

- 11. oseba *Ne.*
- 12. oseba *Ne.*
- 13. oseba *Ne.*
- 14. oseba *Da, prepoznam se v opisu.*
- 15. oseba *Ne.*

Vprašanje 15: Kaj občutite ob tem, ko se zaveste, da ste se naloge lotili prepozno?

- 1. oseba *Naloge se nisem lotil prepozno, ker se je sploh nisem lotil.*
- 2. oseba *Vsaka zamuda nastane z razlogom. Razlog so lahko tudi zdravstvene težave, izjemne situacije v družin, vsak sam ve, kaj je resnični razlog zamude in temu primerni so tudi občutki. Saj smo samo ljudje... nihče ni ves čas 100%.*
- 3. oseba *Ves čas imam prekrit občutek slabe vesti ali tesnobe, nekje v svoji podzavesti.*
- 4. oseba *Se je nisem lotila prepozno, saj sem se jo takoj.*
- 5. oseba *Nisem se je lotila prepozno, saj sem se jo lotila takoj po zadnjem izpitu.*
- 6. oseba *Ko govorimo na splošno o nalogah in če vem da sem zamudil rok se še vedno porajajo negativna čustva, sploh če je bila zamuda razlog lenobe. V primeru da rok zamudim kljub prizadevanjem oziroma zaradi zunanjih dejavnikov se s tem sprijaznim.*
- 7. oseba *Povsem moja krivda in naj drugič prej začnem s pripravami.*
- 8. oseba *Občutek slabe vesti, nelagodja.*
- 9. oseba *Se mi do sedaj to še ni zgodilo, ker sem vedno vse oddala do roka.*
- 10. oseba *Jezo, predvsem nase.*
- 11. oseba *Občutek odlašanja in zavedanja, da bi lahko bila ta stvar za mano, če bi se je lotil takoj po zadnjem izpitu.*
- 12. oseba *Ko sem se zavedela, da sem prepozna, da bi nalogo končala v določenem roku, sem se počutila tesnobo in žalostno. Bila sem razočarana nad sabo, ker sem predolgo odlašala. Imela sem slabo vest.*
- 13. oseba *Nisem se še lotila.*
- 14. oseba *Občutim jezo.*
- 15. oseba *Mislim da se naloge nisem lotila prepozno.*

Vprašanje 16: Kakšen notranji občutek vas navdaja ob tem (samokontrola, nizka samozavest, pomanjkanje motivacije, ipd.).

- 1. oseba *Od zaključka zadnjega izpita (vse izpite sem opravil redno) pa do danes (cca 2 leti in pol) nisem pomislil, da bi se lotil pisanja magistrske naloge. Tako, da občutkov glede pisanja nimam, ne pozitivnih ne negativnih.*
- 2. oseba *Če veš, da krivda ni na tvoji strani, greš naprej. Vsekakor se skušam iz vsake negativne situacije nekaj naučiti in vztrajati, čeprav velikokrat občutim jezo in nemoč.*
- 3. oseba *Ob tem imam ves čas občutek, da ne glede na to, koliko truda vložim, vedno se bo našlo nekaj kar ne bo dovolj dobro. Mogoče občutek nemoči in to, da je vsem ostalim*

v procesu čisto vseeno, koliko časa se bo stvar še vlekla in ali vmes čisto izgubim motivacijo ali ne. Večkrat imam občutek, da sem sama v tem, pa vseeno ne morem vplivati na potek dogodkov.

4. oseba *Na to nimam kaj odgovoriti, ker ne spadam v skupino oglaševalcev.*
5. oseba *Ne spadam med tiste, ki odlašajo, zato na to ne morem odgovoriti.*
6. oseba *Počutim se, kot da nosim težko breme. Drugih občutkov ni.*
7. oseba *Na začetku občutki niso prijetni. Potem pa veš, da brez truda, volje in vložene energije, znanje ne bo prišlo samo od sebe. Če študiraš zaradi sebe, boš že vedel, kdaj si dovolj pripravljen za opravljanje izpita.*
8. oseba *Pomanjkanje motivacije.*
9. oseba *Trenutni upad motivacije.*
10. oseba *Da sem obtičala in ne morem naprej.*
11. oseba *Pomanjkanje motivacije.*
12. oseba *Na mojo samozavest to ne vpliva. Občutim pa nelagodje, ker imam zadeve nedokončane in mi podzavestno to še vedno »visi nad glavo«.*
13. oseba *Pomanjkanje motivacije.*
14. oseba *Na vsake toliko mi primanjkuje motivacije saj se ti vsake toliko pisanje ustavi in ne vem kako nadaljevati trudim se ostati pozitivna.*
15. oseba *Pomanjkanje motivacije.*

Vprašanje 17: Kako bi sami opredelili razloge zaradi katerih ne zaključite študija.

1. oseba *Zaključek študija mi ne prinese nobenega napredka. Menim prav nasprotno. Če bi želel zaključiti študij bi nazadoval. Da na kratko razložim. Pri pisanju magistrske naloge uradno potrebuje približno 720 ur. To pomeni, da če smo aktivni pisci magistrske naloge vsak dan po 2 uri bo naloga napisana v letu dni. Torej vsak dan odrekanja po 2 uri. Posledično trpijo druga področja življenja. Dan ima samo 24 ur in 8 ur ga porabim za spanje, 10 ur za delo (skupaj s prevozom), torej mi ostane samo še 6 ur dnevno. Od teh 6-ih ur pa sam nisem pripravljen žrtvovati 2 uri za pisanje zaključne naloge ampak jih rajši porabim za druge stvari (družina, rekreacija, prijatelji, urejanje hiše z okolico...). Velik minus, ki se ga premalo omenja je tudi zdravje. Sam sem na delovnem mestu skoraj 8 ur v sedečem položaju in če k temu prištejem še 2 uri vožnje si nikakor ne predstavljam, da bi si še doma dodatni 2 uri krivil hrbtenico in uničeval svoje zdravje. Torej pisanje magistrske naloge bi zame predstavljalo bistveno poslabšanje odnosov v družini in med prijatelji, slabšo fizično pripravljenost, manjšo samozavest, opustitev drugih ciljev, ki so mi pomembni...itd. Torej sam vidim veliko prednosti pri tem, da študija ne zaključim.*
2. oseba *Na podlagi številnih zaključnih del ugotavljam, da različni mentorji zahtevajo različno stopnjo zahtevnosti. Nekatere diplomske naloge na I. stopnji bi po stopnji zahtevnosti lahko uvrstili med zaključna dela na II. Stopnji in obratno. Ali je to posledica zahtevnosti mentorja?*

Priloga 1

3. oseba *Preveč vtikanja v vse te podrobnosti, dejanska vsebina oziroma namen naloge izgublja vrednost, ker se ukvarjamo z vsem drugim nepomembnim stvarmi.*
4. oseba *Jaz bi jo lahko zaključila 3 mesece prej, če do zagovora ne bi čakala in če bi bil mentor manj zahteven. Relativno veliko sem popravljala, preoblikovala, uporabljala analitični pristop, nekatere podpoglavja, sem morala celo na novo napisati.*
5. oseba *Če ne bi bilo zapletov z izbiro mentorja, če ne bi bil moj mentor 3 mesece odsoten, če mi ne bi bilo treba vmes zamenjati teme, če ne bi 3 mesece čakala na zagovor, vmes pa še kakšen mesec zaradi ugotavljanja kakšne analize bi še lahko potegnila iz mojih podatkov, bi končala vsaj 6-8 mesecev prej.*
6. oseba *Razlog sta predvsem lenoba in mala dodana vrednost, ki jo študenti vidimo v dokončanju študija. Tu so tudi oportunitetni stroški ki nastajajo. V tem kontekstu večkrat pride do vprašanja ali gre za slabo odločitev, da sem se na študij sploh vpisal (glede na vložena sredstva in trud). Sam imam značaj, da stvari ki se jih lotim tudi dokončam, zato si s takim vprašanji ne kratim več svojega časa ampak svojo osredotočenost usmerjam v napredek.*
7. oseba *Razlogi so delo na projektu, reorganizacija v službi, odpuščanje v službi, ... Strahu pred ne uspehom nimam, tudi če enkrat ne uspeš, ne smeš obupati. Ne menim, da nisem dovolj dozorela za zaključek študija. Niti nisem mnenja, da naloga nikoli ne bo dovolj popolna, da bi jo oddala. Ne ne menim, da so vsi študenti boljši od mene, ker se ne lotim pisanja naloge. Nekateri so boljši v pisanju, drugi boljši v predstavitvi, ... Nikakor se ne primerjam z nobenim. Raje jih povprašam za kakšen nasvet, da izboljšam svoje pisanje. S pisanjem pričnem, vendar me po pol ure ves zagon mine, s trditvijo se mogoče res strinjam.*
8. oseba *Padec motivaciji zaradi neaktivnosti že med študijem, hkrati pa slaba vest da za pisanje mag. naloge, porabim veliko ur svojega časa ki ga moja dva otroka sedaj zelo potrebujeta.*
9. oseba *Premalo časa, ker imam veliko službenih in družinskih obveznosti. Pa tudi premalo spodbud s strani fakultete. In seveda premalo energije, da bi uskladila vse skupaj.*
10. oseba *Pomanjkanje motivacije, nobena dodana vrednost na delovnem mestu, enaka plača, z aktivnim pisanjem bi moral na stran dati druga področja življenja, ki so mi trenutno pomembnejša.*
11. oseba *Glavni razlog pri meni je pomanjkanje motivacije.*
12. oseba *Veliko časa mi vzame služba, druženje s prijatelji.*
13. oseba *Strah pred zavrnitvijo.*
14. oseba *Trenutno je težko razporediti vse obveznosti ki jih imam. Predvsem služba ne dopušča da bi lahko vsak dan posvetila še pisanju magistrske. Tako mi ostanejo samo vikendi, da si lahko vzamem čas za pisanje.*
15. oseba *Menim, da ni težava pri meni. Namreč vedno znova ko naredim popravke naloge se veselim, da sem popravke ustrezno uredila in se zadovoljna ob pričakovanju pozitivnega odgovora. A slednji ni vedno tak kot bi ga pričakovala. Nato se soočam*

se z vprašanjem ali bo delo sploh kdaj dovolj dobro za oddajo. Poteklo bo že skoraj eno leto, kar dopolnjujem, razčlenjujem pa nikoli ni dovolj. In ker bo eno leto poteklo bo potrebno plačati še 400eur za podaljšanje teme. To je skoraj polovico moje plače. Kje so še položnice, hrana? In naj povem, da nisem mnenja, da sem za to kriva sama. Najprej se čaka na pregled dispozicije, potem na njeno odobritev, potem končno začneš pisati, in pošiljaš v predogled mentorju, odgovora pa od nikoder. Menim, da bi se morala naloga v predogled oddajati na neke vrste »desk top«, kjer bi bilo možnost preverjati kako oddaja študent, in koliko časa si vzame mentor za popravke. V tem primeru bi bila zadeva bolj pravičnejša. Ne da je tu na koncu sankcioniran le študent.

Vprašanje 18: Zakaj po vašem mnenju vam zmanjkuje časa za dokončanje študijskih obveznosti? Podvprašanje: Kakšne so vaše prioritete v življenju?

1. oseba *Že opisano pri prejšnjem vprašanju. Dodam lahko samo, da mi ni žal, da sem hodil na predavanja in opravil vse izpite. Iz večine sem se naučil marsikaj novega, kar lahko uporabljam pri delu. Kar nekaj znanja pa sem s predavanji utrdil. Predavanja nekaterih profesorjev so bila izjemno zanimiva in poučna. Z veseljem bi se nekaterih udeležil še danes, če le ne bi bil redno zaposlen.*
2. oseba *Na podlagi osebne izkušnje se je lestvica prioritet krepko spremenila. Družina in osebni čas za počitek krepko presegata službene in študijske obveznosti. Kaj ti pomaga uspešno zaključen študij, če si zaradi tega posledično živčna razvalina, ali pa celo izgorel in pristaneš na večmesečni bolniški?*
3. oseba *Po mojem mnenju mi zmanjkuje časa za zaključek študijskih obveznosti, ker magistrska naloga ne zavzema moj 100% fokus. Nekako poskusim prilagajati pisanje svojemu stilu življenja. Sorazmerni delež vsega. Služba, športne aktivnosti in pisanje magistrske naloge. Ne morem kar nehati živeti in se 100% lotiti samo tega dela. Potrebno je najti ravnovesje.*
4. oseba *Ne zmanjkuje mi časa. Volje pa.*
5. oseba *Zaradi dolgotrajnosti zmanjkuje volje, časa ne, kljub vsem ostalim družinskim in službenim obveznostim.*
6. oseba *Časa zmanjkuje, ker si časa ne vzamemo. Prioritete niso določene in tako »blodimo v temi«.*
7. oseba *Zaradi službenih prioritet in posledično dohodkov.*
8. oseba *Prioritete so, obveznosti v službi ter preživljanje prostega časa s svojimi otroki, lažje bi bilo opraviti dodatne izpite, večja motivacija saj porabiš manj svojega časa.*
9. oseba *Prioriteta je eksistenca.*
10. oseba *Prioriteta: služba, družina, prijatelji, preživljanje časa v naravi, prosti vikendi.*
11. oseba *Čas se vedno najde, če si nekaj želiš. Moje prioritete v življenju so trenutno druge; delo na sebi, potovanja, šport.*
12. oseba *Prioriteta v življenju je dokončati fakulteto ampak si ustvariti tudi družino.*

Priloga 1

13. oseba *Poleg obvezne službe, je tu družina, ki jo zaradi službe že tako ali tako preveč odlagamo na stranski tir.*
14. oseba *Definitivno moja prioriteta je moja družina in čas ki ga namenim sprostitvi. Časa mi zmanjkuje zaradi vsakodnevnih obveznosti predvsem službe.*
15. oseba *Poleg službe dnevno porabim za pisanje 2- 4ure. Službo imam izjemno naporno, poleg tega pa vedno znova ko oddam v predogled dobim popravke, ki z gledajo kot da nisem nič dopolnila ali nadgradila. Pa morda vseeno ni težava služba, ampak izbijanje motivacije, ko dobim vedno znova negativne popravke. Prioriteta mi je vsekakor trenutno zaključek magistrske naloge, a kaj ko se mi zdi cilj še kako oddaljen, in ne vem če še vidim dodano vrednost, ali bolj strošek, ki mi ga predstavlja zaključna naloga.*

Vprašanje 19: Katerim dejavnostim dajete prednosti, kljub temu, da veste, da je zaključek študija mogoče pomembnejši?

1. oseba *Prednost dajem privatnemu življenju.*
2. oseba *Meditaciji v prostemu času.*
3. oseba *Poleg službe, ki je obveznost, tudi športu. Če sem preveč pod stresom in nenaspana, se tako ali tako ne morem zbrati in lotiti pisanja. Stres uravnavam s športom.*
4. oseba *Služba, družina, magistrska naloga, jaz, v tem vrstnem redu.*
5. oseba *Služba in družina, če se temu lahko reče dejavnost.*
6. oseba *Prioritete so družina, dobro počutje ter finančna varnost.*
7. oseba *Samo službenim dejavnikom, saj brez službe ne bi mogla skrbeti za družino.*
8. oseba *Otrokom.*
9. oseba *Službi, športnim aktivnostim, druženju.*
10. oseba *Služba in družina.*
11. oseba *Prednost dajem privatnemu življenju.*
12. oseba *Zaključek študija se mi ne zdi pomembnejši. Bolj mi je pomembno, da sem na splošno zadovoljna s svojim življenjem in se ukvarjam z aktivnostmi, ki me osrečujejo.*
13. oseba *Prednost dajem službi, saj lahko s plačo ki si jo zaslužim prežim, druženje s prijateljem.*
14. oseba *Gledanje filmov in surfanje po družabnih omrežjih.*
15. oseba *Družini, Prostemu času, ki ga v zadnjem času koristim tudi za magistrsko nalogo.*

Vprašanje 20: Kako ocenjuješ delo svoje zaključne naloge?

1. oseba *Odlično. Ker se pisanja nisem lotil opažam ogromno pozitivnih stvari na privatnem področju.*
2. oseba *Maksimalno uspešno. Glede na vse obveznosti je to največ kar je bilo v tem času mogoče narediti, zato končna ocena zame absolutno ni važna.*
3. oseba *Menim, da toliko truda, kot sem že vložila in kolikokrat se je zadeva že zavrtela v nasprotno stran in je bilo potrebno ponovno vstati in začeti nekje na novo, bi pričakovala, da imam nalogo že zaključeno, ampak realnost je drugačna. Skrbi me,*

ker je že toliko časa, da bo kmalu potekel rok 1 leta, odkar sem imela potrjeno dispozicijo.

4. oseba *Odlično, zdaj ko je mimo. Je pa trajalo precej več časa, kot sem predvidevala oziroma kot pravijo, da porabiš cca 400 ur. Jaz sem jih zagotovo več, si upam trditi da še 1x več. Pogled vnaprej ni bil vedno rožnat. Motivacija in volja zelo nihata, kljub zavedanju, da moraš magistrsko nalogo pripeljati do konca.*
5. oseba *Odlično, če le ne bi tako dolgo trajalo, da ti vmes zmanjkuje volje in motivacije, čeprav imaš jasen cilj- dokončati mag. nalogo. Sem pa za to zagotovo porabila bistveno več ur, kot je predvideno (vsaj še enkrat toliko).*
6. oseba *Tema me zanima in predstavlja za mene neko dodatno vrednost. Z delom in mentorjem sem zadovoljen, pisanje pa mi je v večini v veselje pa čeprav je naporno. Ocena je relativna.*
7. oseba *Nisem še tako daleč, da bi se lahko ocenjevala.*
8. oseba *Sem šele na začetku, ne morem oceniti.*
9. oseba *Ga ne morem, ker s pisanjem še nisem začela.*
10. oseba *Ne morem odgovoriti, ker se še nisem posvetil pisanju.*
11. oseba *Ne morem oceniti, ker sploh še nisem začela z delom.*
12. oseba *Predvsem rabim veliko časa, da se lotim pisanja, vsaj bi bilo boljše, da bi bilo hitro mimo. Lahko bi se bolje potrudila, pri pisanju naloge, in izbrala temo, ki me zanima. Ko se bom odločila za pisanje, bom čim hitreje napisala in oddala nalogo.*
13. oseba *Za enkrat sem v začetni fazi, zbiranja podatkov in pisanja ustreznih informacij.*
14. oseba *Osebnostno mi končna ocena ni pomembna samo da bom vse skupaj uspešno zaključila v roku, ki ga imam.*
15. oseba *Pričela s pisanjem.*

Vprašanje 21: Kako se ob pisanju počutite? Podvprašanje: Koliko truda vanjo vlagate? Pišete o vam zanimivi temi (če ne, zakaj ne)?

1. oseba /
2. oseba *Ne, ne pišem o tem, kar me je zanimalo, ker mentor katedre, kamor bi tema sodila ni bil odziven. Temo sem prilagodila mentorju, ki me je bil pripravljen sprejeti.*
3. oseba *Jaz pišem o meni aktualni in zanimivi temi. Vlagam veliko truda, ampak v valovih (različne stopnje motiviranosti). Včasih več, včasih pa je mirovanje.*
4. oseba *Ja, pisala sem o meni zanimivi temi, v pisanje pa vložila veliko truda in energije.*
5. oseba *Pisala sem o meni zanimivi temi. V pisanje sem vložila veliko truda in energije, čeprav je bilo včasih zares težko, ko si delala in raziskoval ves dan, napisanega pa ni bilo tako zelo veliko.*
6. oseba *Počutim se OK. Vlagam kolikor lahko. Tema me zanima. Nekateri postopki se vlečejo in zato čutim dvige in padce v motivaciji in storilnosti.*
7. oseba *V pisanje še ne vlagam veliko. Nimam občutkov.*
8. oseba *Želim si pisati o sebi zanimivi temi, še izpolnjujem vsebino z naslovom.*
9. oseba *Pišem o temi ki se mi zdi zanimiva.*

Priloga 1

10. oseba *Ne pišem...*
11. oseba *Ne morem odgovoriti, ker še ne pišem. Tema o kateri želim pisati, pa mi je zanimiva in mislim, da ko se bom enkrat lotila dela, pri tem ne bom imela večjih težav.*
12. oseba *Ne pišem.*
13. oseba *Pišem o zanimivi temi, dnevno vložim od 4 do 5 ur.*
14. oseba *Pišem o temi ki je meni zanimiva, vlagam kar veliko truda potrebnega bi bilo še več, da bi lahko vsaj s teorijo zaključila še v tem letu.*
15. oseba *Na začetku in ko sem oddala dispozicijo sem se počutila odlično. Sedaj imam občutek da sem na eni strani demon na drugi stranki pa še vedno jaz. Občutek imam, da negativni komentarji mentorja in oddaljevanje cilja v meni povzročijo razdvojenost. Jezna sem, ker ne vidim luči na koncu tunela, kljub temu, da mi mentor pravi, da sem na cilju. Sama tega cilja preprosto še ne vidim, niti nima občutka da je kje blizu. Imam pa občutek, da je šlo v to delo že toliko ur, rezultata pa od nikoder. Poleg tega, da še pomislim na finančni vidik, saj bom morala enormno plačati za podaljšanje teme, za katero pa nimam občutka, da sem odgovorna le jaz, temveč tudi čakanje na mentorjeve odgovore.*

Vprašanje 22: Imate dovolj časa, sposobnosti in samozavesti za oddajo zaključne naloge?

1. oseba *Imam druge prioritete.*
2. oseba *Da.*
3. oseba *Mislím, da.*
4. oseba *Absolutno.*
5. oseba *Sto odstotno da.*
6. oseba *Da.*
7. oseba *Ne vem še.*
8. oseba *Časa nimam, menim pa da ga bo potrebno poiskati.*
9. oseba *Ja.*
10. oseba *Še ne morem podati te informacije.*
11. oseba *Ne.*
12. oseba *Da.*
13. oseba *Trenutno ja.*
14. oseba *Da*
15. oseba *Ne vem. Imam mešane občutke.*

Vprašanje 23: Mi lahko zaupate, če bi sami odločali o ukrepih, katere bi vi dodali in bi vas spodbudili k zaključku študija?

1. oseba *Ukinitev zaključne naloge.*
2. oseba *Kot že opisano zgoraj.*
3. oseba *Jaz bi najrajši imela dodatne izpite namesto pisanja magistrske naloge, ali pa kar cel letnik izpitov, kot pa pisanje tega.*
4. oseba *Glede na to, da sem že vrsto let zaposlena, bi bila recimo dva dodatna izpita dovolj.*

5. oseba *Fakulteta bi morala zagotoviti, da čim prej dobiš mentorja in da so ti enakomerno obremenjeni, da je mentor hitro odziven ter da postopek, ko oddaš končno verzijo naloge ne traja 3 mesece. Bi bila pa tudi opcija, za tiste, ki smo zaposleni, da namesto mag. naloge naredimo še 2 ali 3 dodatne izpite. Če bi bila to opcija, bi se je jaz zagotovo poslužila.*
6. oseba *Hitrejši birokratski postopki na komisiji. Odobritev teme, dispozicije, itd.*
7. oseba *Mogoče menjava službe.*
8. oseba *Namesto pisanja mag. izbira dodatnih izpitov.*
9. oseba *Da bi nas že tekom študija učili kako dobiti pravo literaturo in vse skupaj smiselno povezati. Mislim da so seminarske ki jih delamo študentje po navodilih dodeljenih v dokumentu brez pomena.*
10. oseba *Možnost izbire študenta med magistrsko nalogo ali dodatnimi izpiti. Sama se nagibam k slednji.*
11. oseba *Boljša plača, drugo delovno mesto, dodatni izpiti.*
12. oseba *Kot sem že napisala, bi ukinila magistrsko nalogo in jo nadomestila z izpiti.*
13. oseba *Če bi bil študij plačljiv bi se študentje držali rokov, vendar bi malo ljudi študiralo, saj nebi imeli dovolj finančnih sredstev za poplačilo študija. Ker v Sloveniji živi večinoma srednji oz nižji sloj, torej plače niso visoke si večinoma nebi mogli privoščiti študija, s tem bi imeli nižjo izobrazbo. Podjetja nebi imela dovolj kvalificiranih ljudi, s tem bi bilo tudi manj fakultet ter profesorjev (izobražen kader).*
14. oseba *Možnost napredovanja v službi ali zamenjava delovnega okolja.*
15. oseba *Ukinitev zaključne naloge.*

Vprašanje 24: Ali bi kot zaključek študija želeli, da bi se Vam ponudila alternativa namesto pisanja zaključne naloge?

1. oseba *Kot povedano že večkrat bi si želel da se pisanje zaključne naloge preprosto ukine.*
2. oseba *Seveda! Zakaj je to možno samo na I. stopnji? Osebnost bi šla rajši delat 5 dodatnih izpitov kot pa da že dve leti zapravljam za zaključek študija, ki še vedno ni končan.*
3. oseba *Absolutno. To bi sprejela takoj. Rajši celo leto hodim na predavanja in odnesem nekaj konkretnega znanja, ter uspešno zaključim v enem letu, kot pa da se raziskovalna naloga vleče in vleče.*
4. oseba *Da. Sem napisala že pri prejšnjem vprašanju.*
5. oseba *Kolikor vem e ta alternativa teoretično možna s pisanjem strokovnih člankov, ki pa morajo biti tudi objavljeni v strokovnih revijah 7 časopisih oz. medijih.*
6. oseba *Mogoče nekatere šole to že ponujajo.*
7. oseba *Da. Seveda nekatere šole to že ponujajo.*
8. oseba *Ja.*
9. oseba *Da, to je moja želja.*
10. oseba *Da.*
11. oseba *Da.*
12. oseba *Seveda!*

Priloga 1

13. oseba *Da, saj to določeni faksi že ponujajo.*

14. oseba *Da.*

15. oseba *Vsekakor, saj ne bi bilo potrebno iskati prostega mentorja, teme ki bi ustrezala tako meni kot mentorju, in čas, ki bi ga porabila za pisanje dela.*

Vprašanje 25: Ste mnenje, če se študentom ponudi opravljanje prakse ali dodaten izpit, da bi več študentov doštudiralo v roku?

1. oseba *Definitivno.*

2. oseba *Zagotovo.*

3. oseba *Absolutno.*

4. oseba *Ja.*

5. oseba *Da. Čeprav mislim, da samo 1 dodaten izpit za mag. študij ni dovolj.*

6. oseba *Če sem prav razumel vprašanje je mišljena praksa ali izpit kot alternativa magistrski nalogi? Moje mnenje je NE. To so različni vidiki študija, ki pilijo različne spretnosti. Študij zna biti prijeten, vendar to v večini ni in ne bi smel biti. Le v težkih situacijah napredujemo oziroma v njih omagamo to pa je tudi sito ki loči ljudi na prizadevne od tistih ki to niso. Lahka pot do zaključka študija je fikcija in ne realnost. Šole naj bi v življenju dvignile naš nivo delovanja in v kolikor povzamem besede slovenskega pesnika »le čevlje sodi naj kopitar«, mislim da sam nisem kvalificiran za podajanje ugotovitev ali bi praksa ali dodaten izpit pospešila zaključek, vem pa, da pisanje takšne naloge razvija kompetence ki se mi zdijo koristne in za njo ne želim alternative. Praksa ni raziskovanje; izpit ni raziskovanje; magistrsko delo je raziskovanje + praksa+ izpit.*

7. oseba *Ne.*

8. oseba *Zagotovo.*

9. oseba *Ja.*

10. oseba *Da.*

11. oseba *Da.*

12. oseba *Zagotovo.*

13. oseba *Zagotovo.*

14. oseba *Da.*

15. oseba *Da, vendar en izpit ne bi mogel nadomestiti 720ur, ki so potrebne za magistrsko delo.*

Vprašanje 26: Na kakšen način bi vi predlagali, da je možnost zmanjšati prisotnost prokrastinacije na vaši fakulteti/državi/drugih izobraževalnih ustanovah

1. oseba *Ukinitev zaključne naloge.*

2. oseba *Z omogočanjem alternativnih oblik zaključka, boljšim nadzorom nad sodelovanjem mentorja in študenta, boljšimi povratnimi informacijami referata predvsem pa s sistematičnimi pripravami študentov na zaključek.*

3. oseba *Z omogočanjem drugačnih alternativ študija in pa hitrejšimi manj kompliciranimi procesi poteka magistriranja.*
4. oseba *Z omogočanjem opsijskih oblik zaključka študija.*
5. oseba *Opcijske oblike zaključka študija in pohitritev postopkov.*
6. oseba *Hitrejši birokratski postopki, torej delo na komisiji.*
7. oseba *Več razpisanih rokov za posamezni izpit. Študent se uči, vendar mu ne prvič ne uspe. Na drugi rok se ne prijavi, ker mu samozavest pade in potem je naslednji rok šele pozno kasneje.*
8. oseba *Izbira izpiti ali mag. naloga.*
9. oseba *Sem mnenja, da bi študentje morali imeti možnost spoznati vse profesorje, ki so na razpolago za mentorstvo in vedeti katera področja pokrivajo, ter si tako lažje izbrali temo, ki jih zanima. Tako pa po navadi izbiramo med profesorji ki smo jih uspeli spoznati med predavanji in si velikokrat izberemo temo »na silo«, ker se nam je dopadel profesor. Mogoče kot nek e-prostor ali neka obvezna predavanja kot so SRD.*
10. oseba *Možnost izbire ali celo ukinitve zaključne naloge. Imam občutek, da se večina zatakne prav na koncu.*
11. oseba *Ukinitve zaključne naloge.*
12. oseba *Kot sem že povedala, magistrsko delo nadomestiti z izpiti ali prakso.*
13. oseba *Ukinitve zaključne naloge.*
14. oseba *Hitrejši koraki od dispozicije do zaključnega dela, ažuriranje vseh postopkov od začetka do konca, in hkrati brez enormnih stroškov, saj nekateri delajo da preživijo, in ne da se morajo odpovedati več kot polovici plače za vse stroške, ki jih prinese oddaja magistrskega dela.*
15. oseba *Izpiti, ki bi nadomestili magistrsko delo.*